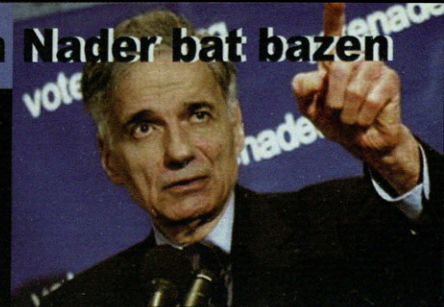

100.440 azaroaren 7a
XXVIII. urtea
1.965 zenbakia
3,20 euro

Net Hurbil: Bush eta Kerryren ondoan Nader bat bazen

ARGIA

Nerabe eternoak eta aita-ama orobabesleak

GURASOEN ETXEAN GOXO

Martxelo
Oñamendi

Joxean
Agirre

Mikel
Irizar

Joxe Manuel
Irigoien

Xabier
Letona

larrun 80

**Euskarazko
prentsaren
gakoak:**

Administrazioa,
lehia eta elkarlana

01965

Erremintak

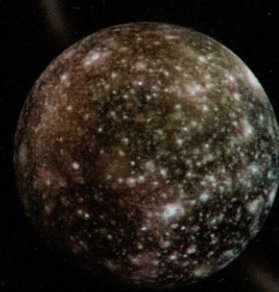
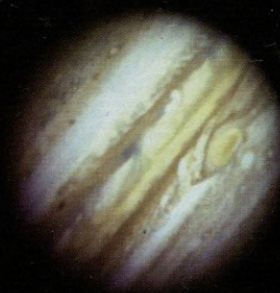

Ingeniaritza linguistikoan dugun ikerketa + garapena + berrikuntza oinarritzko erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oinarritutako KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira. Horien artean:

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatzeke prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzko ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketan oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memoretan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gunek pribatuak
- Komunikazio korporatiboak

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

arako taldeak
arreminta hauek
men batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)

Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria

Tel: 943.37.18.49

e-mail: adur@adur.com

orbitzuak

holkularitza
zarritako soluzioen
uneraketa jarraia
omunikazio zuzena
perientzia

Mundua ezagutzeko

Zabaldu Ateak Nairobitarrak

ortzi lekutako kontakizun bana.
ahara, Laponia, Patagonia, Andeak,
imalaia, Euskal Herria, Alaska eta
ustraliako umeen ahotik euren
izimodua ezagutuko dute etxeko
xikienek. Non bizi diren, beren etxea
olakoa den, zer animalia dituzten,
olako ohiturak dituzten...

20€

LEHENENGO BIDAIA EGITEA

eskaerak

943 37 15 45 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

ARGIA

ITXURA BERRIA DAKAR 2005AK

2005

HAINBAT BERRIKUNTZA AURKITUKO DUZU ARGIAREN
2005EKO EGUTEGIAN. INFORMAZIO ERABILGARRIA
DAKAR AZALEAN ETA EGUNAREKIN LOTUTAKO GERTAERAK
BITXI ETA INTERESGARRIAK ATZEALDEAN

ARGIA
egutegia
2005

Santuak
Peliziano, Eujenio
Tirso
Salento Frantzisko

Izendegia
Anxio, Latsari

egutkia
sortu 8:32
gorde 18:08

24

astelehena

15

asteartea

7,5 €

Salgai duzu
dagoeneko

ARGIA
egutegia
2005

Santuak
Peliziano, Eujenio
Tirso
Salento Frantzisko

Izendegia
Anxio, Latsari

egutkia
sortu 8:32
gorde 18:08

24

astelehena

15

asteartea

7,5 €

Salgai duzu
dagoeneko

asteko gaia

- **Emantzipazioa:** Gurasoen habian kabitutako edo abiatu. ESTITXU EIZAGIRRE 6

pertsonaia

- **Pedro Horrillo:** "Pentsatzen ez duen txirrindularia ere ez da existitzen". AMETS ARZALLUS 14

gaiak

- **Egutegia 2005.** Edukiz eta itxuraz berritua. ONINTZA IRURETA 20

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA 21
- **Laikotasuna versus laizismoa?** IMANOL ALVAREZ 22
- **Badator.** GORKA URBIZU 23
- **Luparekin:** Markoa adostu margoa argitzeko. IÑAKI ANTIGUEDAD 24
- **Txandan:** Ezinbesteko lanak. CASTILLO SUAREZ 25
- **Hiruko txikian:** Vera. J.M. OSTOLAZA 25
- **Urriko hostoak:** ANJEL LERTXUNDI 26
- **Europako gizarte foroa** JOXE IRIARTE "BIKILA" 28

erdiko kaiera

- **Copyleft:** kultura zabaltzen. JON TORNER 29
- **Xabier San Sebastian:** tradizioa berritzen JON GURRUTXAGA 33
- **Ezpalak:** KATIXA GARATE 36
- **Argitalpenak:** Mixel Muruari galdezka. PILAR IPARRAGIRRE 38
- **Denbora-pasak** 40
- **Ihesi:** Arbasoen hilobia ehiztarien gotorleku. AINHOA OIARTZABAL 42
- **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA 46
- **Sukaldean:** Behi matrailak ardo beltz saltsan. HASIER ETXEBERRIA/DAVID DE JORGE 48

termometroa

- **Berreskurapenaren abentura.** PELLO ETXANIZ 49
- **Xabier Sarasua:** "Lehentasuna ezkerreko polo subiranista zibila artikulatzea da". MIKEL ASURMENDI 51
- **Bero-beroan** 54
- **Net hurbil:** Ikusi al duzue Ralph Nader AEBetako lasterketan? PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- **Idazlea eta gizartea.** TXILLARDEGI 58

Etxebizitzak zerutan daude, eta gazteen soldatak, berriz, lurpean. Gazte batzuk gehiago estimatzen dute arropa lisatua, bere independentzia baino. Beste batzuk, aldiz, okupatzen ausartzen dira.

Guraso gehienak pozik, habia hustutzen ez zaielako. Kumeak joanda, azken 20 urteetan ez bezala aurkituko direlako bere bikotearekin, aurrez aurre. Guraso eta seme-alabek hainbeste urte elkarrekin pasatuta, gero eta elkarren antza handiagoa dute. **6**

Gurasoen habia ala kaiola

Pedro Horrillo

Txirrindulari filosofoa

Filosofian lizentziatua da Pedro Horrillo ermuarra, eta txirrindulari profesionala 1998-tik. Horrez gain, *E/Paisen* artikulugile da. Filosofia oso bat du txirrindularitzaz, baita bizitzaz ere. Txirrindulari baino lehen txirrindulariak pertsonak direla dio, eta haien buruak kaskoak eramateko baino gehiagorako balio duela. Zuzendariek txirrindularien burua aginduen bidez anulatzen duten arren. **14**

Urriko hostoak

Anjel Lertxundi
26

Ralph Nader

AEBetako lehendakari izateko beste hautagaia

AEBetako presidente izateko lehian, Bush eta Kerryz gain, Ralph Nader ere arituda, hari buruz ezer gutxi esan duten arren. Mahai gainean jarri nahi izan duen eztabaida politikoaz ere ez gara enteratu. Enpresa handiek gobernuaren gain duten eragina kontrolatzea, Iraketik erretiratzea, aseguru soziala unibertsalizatzea eta ingurumena zaintzea izan dira bere kanpainaren giltzak. **56**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonarriz. Harpidetzak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Carmen Lioarte. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faka: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA/ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

Gurasoen habian

Emantzipazioa trauma gisa bizi dute guraso gehienek, eta gazteek ez dute erosotasunetik ateratzeko adina desiratzen. Nerabetasuna luzatuta, gustora denak

**Independentziaren
prezioa gazteentzat
(18-34 urte)**

● **94.690,65**

euroko etxebizitza da EAEko gazteek,
batez beste eros dezaketen garestiena.

90.970,85

eurokoa, Nafarrek.

● **Soldataren %69,8**

kostatzen zaio, batez-beste, EAEko gaz-
teari, etxebizitzaren merkatuan sartzea.

Iturriak: EUSTAT eta OBJOVI.

Gaurko txoritxoak, gurasoen habian lotuta daude. Kanpoan hotz dela, gurasoek dena ahora ekartzen dietela, hegoak baino garatuago dute sabela. Urteekin gorputza hazi arren, gurasoen habian erraz kabitzen dira. Noski, hamaika mota, neurri eta koloretako txoritxoak daude, eta txoritxo bakoitza da bakarra. Baina gurasoen habiatik ez salto egiteak, belaunaldi jauzia etetea dakar: Txoritxoek gurasoen gero eta antza handiagoa dute eta haize korronteen kontra abiatzen diren txoritxo-bandak urritu dira...

kabitu edo abiatu

• ASTEKO GAIA •

DANI BLANCO

Etxebizitzen zifra zoroak (2003an)

● Zenbat

13.897 etxebizitza zeuden merkatuan EAEn:

% 95 salgai

% 5 alokairuan

% 25 Babes Ofizialekoak

● Zenbatean

EAEn batez beste:

2.678 euro metro koadroko, merkatu librekoak

86.000 euro, hiriburuko Babes Ofizialekoak

82.000 euro, herriko Babes Ofizialekoak

716 euroko errenta hileko, merkatu librekoak

316 euroko errenta hileko, Babes Ofizialekoak

Nafarroan:

148.702 euro, batez beste, merkatu librekoak

78.088,80 euro, gehienez, Babes Ofizialekoak

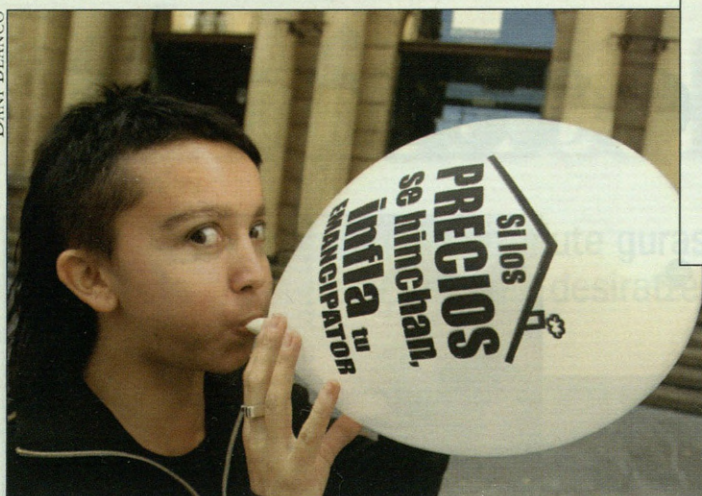
Iturriak: EUSTAT eta OBJOVI.

20 URTEREkin IRTETEN dira gurasoen etxetik batzuk, beste batzuk 35 urterekin gurasoen kontura jarraitzen dute... Zer da, orduan, gaztea izatea? Gazte bakoitza da mundu bat, baina orokorrean, bizitza tarte hau asko luzatu izanaz bat datoz soziologo eta psikologo asko. Orain 20 urte, 15-29 urte inguru artean mugatzen zen gaztetasuna. Egun, Javier Elzo soziologoak 12-34 urte artean deskribatzen du, epe hauek banatuta: aurre-nerabezaroa, orokorrean 12-14 urte artekoa; nerabezaroa, orokorrean 15-17 urte artekoa; gazte garaia, orokorrean 18-24 urte artekoa; gaztetasun luzatua, 24-29 urte artekoa; eta gazte berantiarra, 30-34 urte artekoa.

Nerabezaroa eta gaztetasuna desberdintzea da kontua. Nerabezaroa ume arotik ateratzea da. Muga horretan erabakigarria da, sexualitatea bizitzeko modua aldatzen hasten dela. Eta bestalde, gurasoekiko autonomia zabaltzen hasten da. Gaurko gaztetxoek lehenago jasotzen dute autonomia gurasoengandik eta horrek eragiten du aurre-nerabezaroa 12-13 urtera aurreratu izana. Adolezentzia esperimentatzeko garaia da. Orainaldian bizi da nerabea, ez du etorkizunean pentsatzen. Gazteak, aldiz, oraindik autonomia osorik ez duen arren —oraindik gurasoen etxean dago eta ez du lanik—, jada pentsatzen hasia da nolakoa izango den bere bizitza independentzia lortzen duenean. Adolezentzia bizitzako egoera bat da, bizitzan egoteko modu bat. Gaztetasuna, berriz, bizitzarako prestakuntza prozesu bat da. Beraz, desberdintasuna ez dago urteetan, mentalitatean baizik. Badira 17 urteko gazteak, eta 25 urteko adolezenteak.

Gaztetasunaren prozesua bukatzen da bi baldintza betetzen direnean: gurasoengandik bereiztean, eta lan munduan sartzean. Orduan

EAEn %31,5 independizatu zeuden 2003an, 18-34 urtekoen artean.
%37 Nafarroan.

egiten da heldu, ardura maila handiarekin.

Elzok azaltzen duenez, garai hauetan gero eta gehiago luzatzen ari den adoleszentzia da, ez gaztetasuna. Jende asko dago 25 urterekin oraindik adoleszentzia egoeran, etorkizunean pentsatzen ez duena. Ez du pentsatu nahi lan egin beharko duenik, ez pisu bat bilatu... "Orainkeria" da bizitzeko modu berria, etorkizuna pentsatzeko eta planifikatzeko zein zail dagoen ikusita, egunean bizi behar dela ikasi eta onartu dute nerabeek.

Nerabezaroa luzatzen duen bizitza eredua

Badira faktore objektibo batzuk, egun etxetik ateratzea zein zaila den azaltzen dutenak. Nagusia, etxebizitzaren prezio garestiak dira. Koadroek (7 eta 8. orrialdean) adierazten dute etxebizitza prezioen eta gazteen diru iturrien arteko leizea. Gainera, hemen ez dago alokatzeko tradizioirik, eta gehienek helburua etxebizitza bat erostea da.

Gazteen ekonomia

● **%19.7** koa
da langabezia-tasa EAEko 16-24 urtekoen artean.

● **%8,2**koa, 25-45 urtekoen artean.

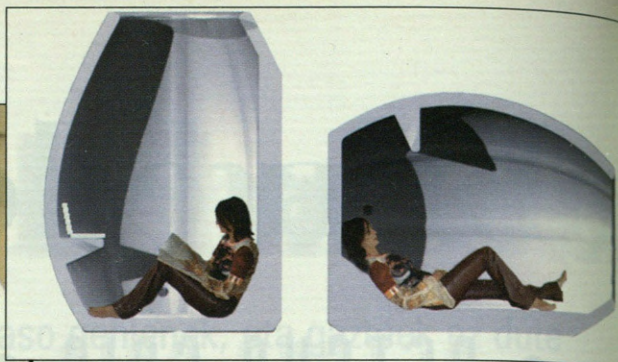
● **%9**koa da Nafarroan, 18-34 urtekoen artean.

● **15.078,55**
euro izan zen 2003 bukaeran, EAEko 18-34 urte artekoen batez besteko urteko soldata.

● **14.470,28** euro, berriz, Nafarroan.

● **600**
euro baino gutxiagoko soldata du bere kabuz bizi diren 25-29 urte artekoen **%43**k.

Iturriak: EUSTAT eta OBJOVI.

Eragiten duen bigarren arazoa langabezia dela esan ohi da, eta ez hori bakarrik, arrazoi nagusia lan prekaritatea dela ere azaltzen du Gipuzkoako Foru Aldundiko Haurren, Gazteen eta Garapenerako Lankidetzaren Zerbitzuaren ekimenaz kaleratu den *Gazteei eta barterketari buruzko hausnarketa, Gipuzkoa 2003k*. Baina kontrako dioenik ez da falta. Hauen arabera, momentu honetan kontua ez da lanik badagoen edo ez, nolako lana dagoen baizik: "Egungo gazteek, sarri, gustuko lana aurkitu arte itxaroten dute eta denek bezala, bilatzen duten lana asteleheneratik ostiralera da, iluntzerako libratzeko modukoa eta ahal dela finkoa". Baina Elzok aurreikusten duenez, "gero eta gehiago nagusituko da amerikarren eredu kapitalista, eta lana aldi baterakoa izango da".

Hemengo gazte askok etxetik joateko derri-gorra ikusten du lan finkoa izatea. Baina hau ez da horrela munduko beste herrialdeetan: Frantzia, Alemanian, Ingalaterran eta Italian, 20-22 urteko gazteek ez dute lan egonkorrik, eta etxetik ateratzen dira. CSIC-ren (Ikerketa Zientifikoren Sektorekako Komusioa) ikerketen arabera, lan egiten duten Espainiako 25-30 urte arteko gazteen %60 gurasoekin bizi da. Hiru aldiz gehiago, kasu berean dauden frantziar, ingeles edo alemaniarrek baino.

Lan finkoa bilatzeaz gain, Espainiako estatu-

ARGAZKI PRESS / LUIS LAUREGIALTZO

Jose Javier Dean Pinedo. Etxebizitza eta Gizarte gaien sailburuordea

«Alokairu soziala bulatzatzea da gure ardatz estrategikoetako bat»

Giza Eskubideen Deklarazioak 25.artikuluaren biltzen duenez, etxebizitza oinarritzeko eskubidea da. Aldiz, teitatupe bat modu duinean izateko ukatutako luxu bat da askorentzat. Etxebizitza eta Gizarte Gaien Sailburu orde Jose Javier Dean Pinedorengana (Ezker Batua) jo dugu galdezka.

Dagoen eskaerari erantzuteko, zenbat etxebizitza egitea aurreikuspenen arabera, hurrengo 10 urteetan 100.000-120.000 etxebizitza eraiki behar ditugu aurreko hamarkadan ukatutako eskaerari erantzuteko, eta hurrengo urteetan sortuko diren eskaerak asetzeko. Uste dugu horretarako nahikoa lurzoru badagoela, erabilera intentsiboa eginez gero.

Jende askok etxebizitza falta duen bitartean, zenbat etxebizitza daude hutsik EAEn? Zer neurri hartuko dituzue desoreka hau berdintzeko?

30.000 etxebizitza inguru daude etxebizitza politika aktibo batekin gestionatzeko moduan. Bi norabidetan lan egin nahi dugu: Lehenik etxebizitza hutsen jabeak konbentzitzen ari gara etxebizitza hutsak merkaturari jar ditzaten. Jabe hauek Gobernuari uzten diote etxebizitza hutsa 5 urtez, eta errenta kobratzea eta etxebizitza baldintza onenetan berreskuratzea bermatzen zaie. Guk, etxebizitza hauek Etxebiden izena emandako pertsonari alokatzen dizkiegu prezio sozialekin, sekula euren diru sarreraren %30 baino gehiago eskatu gabe. Gobernuak beregain hartzen du etxe jabeen ordaintzen zaionaren eta maizterren kobratzen zaionaren arteko aldea. Bigarren alorra da zergak gehitzea etxebizitza hutsei. Zoritxarrez, hau Foru Aldundien konpetentzia da, eta konformatu beharra daukagu erakunde hauei presioa egitearekin.

Zer politika berezi egiten duzue gazteentzat?

Babes Ofizialeko Etxebizitzaren zozketa denetan erreserbatzen ditugu batzuk 35 urtez beherako gazteentzat. Ezker Batuaren ardatz estrategikoetako bat da alokairu soziala bulatzatzea, hileko 180 euroko errentan, eta hauen onuradunak bereziki gazteak dira. Urtean 1.200 etxebizitzako erritmoan, gazte askoren beharriari erantzuten ari gara, baita gaztediaren artean aldaketa kultural bat ematen ere, zeinak gero eta begi hobez ikusten duen etxebizitza sozial bat alokairuan hartzea, merkatu librean etxebizitza bat erosteko belarrietaraino zorpetzea baino.

Babes Ofizialeko Etxebizitzetan askoz gutxiago dira alokairukoak. European, aldiz, merkatuko etxebizitza

Urtean Babes Ofizialeko 1.200 etxebizitza eraikitzen ditu Jaurlaritzak. Zozketa denetan, etxebizitza batzuk erreserbatzen dituzte 35 urtez beherako gazteentzat.

tza guztien %18 alokairu babestukoak dira. Gazteen egoera ekonomikoa ikusita, zergatik ez da alokairu soziala bulatzatzen?

Konbentzituta gaude gazteen independizazioa gehien laguntzen duena prezio murrizteko alokairu soziala dela. Ordea, politika horrek baliabide ekonomiko handia behar du. Zoritxarrez, Gobernuak bakarrik ari da baliabide hauek eskaintzen. Udaletxe askok bitartean, eurek ere gai honetan ardura duten arren, bulatzatzen duten bakarra etxebizitzak Babes Ofizialeko Etxebizitzaren prezio garestienean saltzea da, irabaziak lortu baititzakete horrela.

Zer soluzio eman zaio etxebizitzari Europako beste herrialdeetan? Zein dira zuen erreferentziak?

Bi errealtate desberdin dira. Europa erdialdeko eta iparraldeko herrialdeek jada bide egin dute etxebizitzaren tamaina mugatzen, eta egonkortu egin dira bere etxebizitza beharretan. Erreferentzia erakargarri zaizkigu alokairu kopuru altua duten eremuak, eta zehazki hauetan alokairu soziala da gehiengoa, esaterako Frantzia edo Holanda. Uste dugu kulturalki garatu egin behar dugula, gazteak goiz emantzipatzera bultzatu behar dira eta gizartearen partehartzera bultzatu. Horretarako, enplegu osoa eta duina lortu behar dugu, eta etxebizitza eskaintza malgu eta eskuragarria sortu.

Europar etxebizitza eredu desberdinak daude, gazteen baldintzei egokituagoak. Esaterako, sukaldea, egongela eta komuna konpartitzen dituzten blokeak. Antzerako eredurik pentsatu duzue EAerako?

Antzerako esperientziaren bat jarria dugu martxan Donostian, gazteentzako miniapartamenduak dira, eta zabaltzen ari garenak. Uste dugu eta ereduak ugaritu. Gutxi barru beste batzuk jarriko ditugu martxan Gasteizen eta Bilbon.

Zein dira lurraren lege berriaren helburuak eta zer eragin izango du etxebizitzetan?

Lege honek bi helburu ditu: prezio eskuragarrian asetzeko merkatu librerari sarbiderik ez duten hiritarren beharrak eta lurraren espekulazioa eragozteko. Horrekin lehenetsi nahi dugu etxebizitza eskubidea, lur jabego eskubidearen aurrean. Horretarako erreminta oso berritzaileak ditugu: adibidez, herritarrek izango dira, udaletxeen bidez, herrien garapen urbanistikoa kontrolatuko duten lehenak. Gainera, lortu nahi dugu etxebizitza babestuen merkatua izan dadila etxebizitzaren merkatu librearen alternatiba, kopuruz ere handiagoa izan dadila. Konbentzituta gaude legerari esker, espekulazioagatik erabilerarik gabe dagoen lur zati handi bat garatuko dela. ■

Babes Ofizialeko Etxebizitzetan askoz gutxiago dira alokairukoak. European, aldiz, merkatuko etxebizitza

Urtean Babes Ofizialeko 1.200 etxebizitza eraikitzen ditu Jaurlaritzak. Zozketa denetan, etxebizitza batzuk erreserbatzen dituzte 35 urtez beherako gazteentzat.

Okupazioa, alternatiba bizia

Francoren diktadura ostetik okupatu dira etxeak Euskal Herrian. Okupazio mota desberdinak daude. Badira okupazio kolektiboak, mugimendu bati lotuak, ezaugarri bereko jendea elkartzen dutenak. Baina beti egon da beste okupazio ikusezin bat ere, familiek edo norbanakoek maila indibidualean egindakoak. Eta beste eredu batzuek, multzoan okupatzen dute, baina bakoitzak bere esparrua gordez, adibidez, etxe bloke bat okupatu, eta bakoitza pisu batean biziz. Azken boladan, badirudi okupazio ikusezina gehiago ugaritzen ari dela, etxe okupatuen batzarrak eta mugimendu bateratuak gutxitu diren bitartean.

Ander Ijurko Donostiako Añorgako gazteak, urtebetean bi etxe okupatu ditu. Iazko irailean Usurbilen (Gipuzkoa), autopista ondoan dagoen Elorretxean sartu zen 4 lagunekin: "Bagenekien hutsa zegoela, eta oso zikina aurkitu genuen, utzita, arratoi hilak zeuden barruan... Euren jabeek esaten dute erabiltzen zutela, baina bistan da urtetan ez dela inor sartu bertara.

te, baina gu ez gara lapurrak, ez gara ezkututzen, polizia datorrenean aurpegia ematen dugu". Joseba Belaustegik 8 urte inguru darama okupazio kasuak defendatzen, eta azaltzen duenez, "epaitegietan asko egin dugu atzera. Bi okupazio edo teknikoki esanda usurpazio mota daude: bata indarkeriarik gabea, pazifikoa. Eta bestea pertsonen kontrako indarkeriarekin egindakoa. Okupazio pazifikoa bi garaitan bakarrik penalizatu da historian: XIX. mendeko kode batean, eta Primo de Riveraren diktaduran. 1995ean aldatu zen legea, eta geroztik, okupazio pazifikoa ere penalizatuta dago. Penak isunak dira, baina kondenatua delitu baten aurrekariarekin geratzen da, isuna ordaintzen ez duenak ordezko kartzelaldia bete behar du, eta beraz, ez da txorakeria. Isuna gutxienez eguneko 1,5 euro ingurukoa da, eta gehienez eguneko 300 eurokoa". Orain, Elorretxeako okupazioaren sententziari helegitea jarriko dio Gipuzkoako Lurralde Auzitegian, eta garrantzitsua izango da auzitegi honek okupazioarekiko duen jarrera ikusteko.

Lehen etxetik bidali ondoren, beste etxe bat okupatu zuten Ijurkok eta bere lagunek: Errekalde auzoan Donostiako udal-etxeak duena. Etxe hau garai batean eskola izan zen, eta lau pisu

ARGAZKI PRESS / LUIS JAUREGIALITZO

“Gu leku hiletan sartzen gara, bizia
emateko. Epaitegira usurpazio
delituagatik deitzen gaituzte, baina gu
ez gara lapurrak, ez gara ezkututzen,
polizia datorrenean aurpegia
ematen dugu”

Ander Ijurko, etxe okupatzailea

Etxearen nagusia Goierrin jaio eta Amerikan bizi da, enpresa mordoa ditu, eta Donostian villa batzuk ditu, Goierrin beste etxe bat, Orion ere bai... Etxeak espekulatzeke erosten ditu". Ijurkok eta bere lagunek ez zuten, ordea, etxe horretan asko iraun: "Gu sartu eta ordu erdira ertzainak etorri ziren, identifikatu egin gintuzten eta alde egin zuten. Handik astebetera epaileak deitu gintuen eta deklaratu genuen, gure eskubidea dela etxe bat izatea, eta gure egoera ekonomikoaren berri eman genion. Hortik astebetera ertzainak etorri ziren, ateratzeko edo bestela ostiaka aterako gintuztela esanez". Epaiketa izan dute, eta nahiz eta etxearen jabeak salaketa kendu zuen, fiskalak berak eraman zuen kasua aurrera eta epaileak bost hilabetez eguneko 6 euroko isuna ordaintzea ebatzi du. Beraien abokatu Joseba Belaustegiren hitzetan, "kasua ez zeukaten nondik heldu, hasteko, etxearen jabea denak ez duelako aurkeztu eskriturarik, ez bere jabetza frogatzen duen ezer. Beste hainbat gorabehera egon dela ikusita, kasu honetan nabarmena izan da fiskalak eta epaileak okupazioa kriminalizatzeko duten asmoa. Aurrez erabakita zuten gogor zigortuko zituztela, besteei etsenplua emateko".

Ijurkok adierazten duenez, "gu leku hiletan sartzen gara, bizia emateko. Epaitegira usurpazio delituagatik deitzen gaituz-

zeuden kontserge eta irakasleentzat. Ijurkoren hitzetan, "hortik astebetean bota gintuzten, udaltzainek. Gainera, udaltzainak ertzainak baino gogorrago portatu dira". Kasu hau berehala artxibatu zen, Ijurkoren ustez, "udaletxeari ez zaiolako komeni kasua haizatzea eta arazo horretaz gizartean hitz egitea. Donostiako udaletxeak lotsa behar du, gero, hainbeste etxe huts edukita, Babes Ofizialeko Etxeak egiten dituela esateko! Hori ez da konponbidea, diru gehiago ateratzeko modua baizik. Etxe hutsak antolatu behar dira".

Bietatik berehala bota bazituzten ere, Ijurkok garbi du: "Berrir sartuko naiz". Gizartean aldaketak sortzeko okupazioa eraginkorra dela argudiatzen du, "intsumisioa bezala da, denok okupatzen badugu, askoz presio handiagoa egingo diegu erakundeei. Jendea kontzientziatzea lortu behar da, eta horretarako adibide onena da etxe bat okupatu eta bertan bizitzea, jendeak ikusi dezan posible dela. Denbora luzez okupatutako etxean bizi den jende asko dago". Ordea, gizartean ez da intsumisioa bezainbeste zabaltzen. Ijurkok azaltzen duenez, "okupazioaren berri azalduz gero, gazte jendeak ulertzen du bere logika, baina ikusten dut jendeak buruan oso sartuta duela leporaino zorpetzearen kontua, beste erremediorik ez dagoela onartuta dauka".

Okupazioak beste era batera bizitzeko aukera ematen duela gogorarazi du Ijurkok: "Nola lan egin nahi duen aukeratzea bakoitzaren esku dago, baina etxe okupatu batek ez zaitu derrihortzen egun osoa lanari lotuta egotera. Ni egun erdiz ari naiz lanean, eta aurrerantzean ere horrela jarraitu nahi dut. Bizitzeko ez da diru gehiago behar". ■

ko gazteek jotzen dute independizatzeko hilabeteen 1.000 euro behar direla gutxienez, INJUVE-k (Gaztediaren Institutua) 2002ko hirugarren hiruhilekoan egindako iritziz sondeoak azaltzen duenez. Beharrezko den gutxieneko diru kopuru hau ere, lan finkoarena bezain subjektiboa da, lotura zuzena baitu gurasoen etxetik ateratzearen truke gaztea eguneroko gastuetan egiteko prest dagoen murrizketekin.

Lanaz kezkatu baino lehen ere, gazteek gero eta urte gehiago pasatzen dute ikasten. Hemengo gurasoen esaldi tipikoa da "bukatu karrera eta gero...". Baina hori ere ez da munduko leku denetan horrela. Emantzipatzeko eta heldutasuna hartzeko, "hori akats larria" dela dio Elzok: "Sistema orokorra aldatu behar da. Jende askok utzi behar lituzke ikasketak lehenago, eta lan munduan sartu. Beste lekuetan horrela egiten da, 18-19 urterekin etxetik atera eta lan egiten pasatzen dute urtebete, mundua ikusten, eta gero pare bat urtez unibertsitatera joaten dira. Ondoren berriro lanean hasi, dirua bildu, eta berriro unibertsitatera itzuli. Hori da aldarrikatzen dudana eredu. Bizitza osoan zehar jarraitu behar da ikasten, baina unibertsitaterako dirua norberak atera behar du. Unibertsitate garaia adoleszentzia da egun".

Gazteak ez, gurasoak independizatu beharra

Javier Elzo soziologoaren esanetan, "gazteak ez independizatzeko arrazoi nagusia ez dago gazteengan, gurasoengan baizik". Gure familia alde batetik modernoa da, onartzen dira guraso homosexualak, familia monoparentalak, eta aukera desberdin gehiago. Baina beste zentzu batean, oso da tradizionala, gurasoek nahi baitute euren seme eta alabek etxean itxaron dezaten, bere etxebizitza eta lana ziurtatzen dituzten arte. Gaurko guraso askoren joera gehiegi babestea dela ohar-tarazten dute adituek: gurasoek seme eta alaben ordezkak egiteak, euren ordezkak hitz egiteak eta pentsatzeak, euren ordezkak erabakitzeak, behar duten dena emateak... horrek denak eragina du emantzipatzerakoan. Seme edo alabari ziurgabetasuna sortzen zaio erabakiak hartzerakoan, eta etengabeko babesa behar izatea dakar, etengabe gurasoen orientazioa behar izatea.

Zergatik babesten dira gehiegi gaurko seme eta alabak? Arrazoi askok eragin dezakete. Batetik, gaurko gurasoak, batez beste, nahiko edadetuak direlako, helduak. Bestetik, askok seme edo alaba bakarrik dutelako. Bakarrari eskaintzen zaion arreta guztiaz gain, gurasoak konturatzen dira seme edo alaba horrek alde egitean bikotea bakarrik geratuko dela. Elzok deskribatzen duenez, "gurasoek beti nahi dute seme eta alabak etxean egotea. 26 urte dituenen akaso esango diote 'zoaz etxetik behingo!' baina badaezpada ere, aho txikiare-

Javier Elzo soziologoaren hitzetan: "Guraso asko dibortziatzen dira umeak etxetik joatean".

Javier Elzo

«Gaur gazte izatea oso zaila da»

"Nork hezten du egun? Gurasoek ez, biek kanpoan lan egiten dute-eta. Eskolak ere ez, eskolari notak eskatzen baitzaizkio, heziketaren gainetik. Gaurko sozializazioan garrantzitsuenak lagunak dira, kalea. Telebista bera baino gehiago. Baina lagunak ere behar dute erreferentzia helduago bat. Horregatik diot, gaur gaztea izatea oso zaila dela, norberak bere ereduak egin behar baitu erreferentziarik gabe. Taparik gabe milaka pieza-ko puzzle bat egitea bezala da. Zeuk asmatu behar duzu zure proiektua, zu bakarrik zara zure buruaren erreferente, eta oso gogorra da hori. Etorkizuna oso irekia dago, ez dago mugarik, badirudi nahi duzuna izango zarela, eta ez, ez da hain erraza".

kin esaten dute. Hori ez da ona, ez seme-alabentzat, ezta gurasoentzat ere. Gurasoen emantzipazioa ere kontuan eduki behar da. Prozesu konplexua da, momentu honetan bikotea bakarrik geratzen da, eta bizi osoan ez badute bikotea bizitza landu eta hezi, bakarrik geratzen direnean, bikoteak pott egiten du askotan. Bizitzako garai horretan dibortzio asko egoten da".

Txoriak hegan ikasi behar du...

...eta gazteen emantzipazioa ere, gurasoekin etxek berean bizi direnetik landu behar dela diote adituek, ez joateko momentuan. Seme-alabak prestatuz joan behar dira bere independentzia onartu dezaten, ondorio guztiekin. Horretarako, gurasoek umeekiko dituzten betebeharrak gero eta gutxiago izan behar dute. Umeen emantzipazioa prestatzearekin batera, gurasoena prestatu behar da. Umeen autonomia indartzeak aldi berean dakar gurasoek umeekiko autonomia hartzea. Adituek aholkatzen dutenez, umeak gurasoekin bizi direnean ere, gurasoek espazio eta denbora hartu behar dute eurentzat. Umeak aurrera ateratzeko, hezteko eta laguntzeko urte askotan gurasoek alboratu utzi dituzten askatasun espazioak berreskuratu behar dituzte. Beharrezkoa da gurasoak garatu daitezela bikote eta pertsona gisa.

Gurasoenean eroso

Kanpoko eraginez jardun dugu orain arte —etxebizitza, lana, familia, ikasketak...—. Saiola Olmo "Emancipator" proiektuaren egileetakoak onartzen duenez, "gure gurasoekin dugun harremana

Espanian, lan egiten duten 30 urte arteko gazteen %60 gurasoekin bizi da. Frantzian, Ingalaterran edo Alemanian baino hiru aldiz gehiago

hobea da aurreko belaunaldiek zutena baino, eta gazteok eroso sentitzen gara gurasoen etxean, ez dugu joateko premia larriarik". Gainera, gurasoen etxean jarraitzeak esan nahi du, ez ardurarik hartu behar izatea eguneroko bizitzako hainbat arlotan. Motibo bat edo bestea dela, Espainiako estatuan, gurasoen etxean bizi diren gazteen %51k pentsatu zuen emantzipatzea 2002an, eta %49k oraindik ez zuen planteatu ere egin, INJUVE-k egindako iritziz sondeoarean arabera. Hori dela eta, Saioa Olmo, Alex Mitxelena eta Hugo Olaizolak gazteen emantzipazio nahiari aurkitu dioten soluzioa, "Emancipator" gailua, zera da: "Gurasoen etxetik atera gabe emantzipatzeko puzgarria. Ura, argia eta telefonoa gurasoenera konektatzen duzu, horrela, gastua zero da". Gailu horren iragarkiak, gaurko gazte askoren egoera idilikoa saltzen du: "Independentzia osoa lortu dezaket, gurasoen tutoretzapean bizitzeak dituen erosotasunei uko egin gabe". Eta seme-alaba parasitoei zuzentzen die azken keinua:

"Emantzipatu zaitezte, etxetik bota arte!". Delako emancipator hau 3 dimentsiotan diseinatu dute, eta 2 metro luze eta 1,5 zabal dituen zilindro itxurako puzgarria da, gazteak gurasoen etxeko bere logelan bertan jar dezakeena. Arrautza itxurako gailu horrek gaztea isolatzea da emancipatorrek dakarrena, eta Saioak azaltzen duenez, "Emancipatorrek agertzen du errealtatean dagoen egoera bat, ez dugu horren alde edo kontra egiten. Bai, gero eta individualistagoa den gizarte bateko produktua da, bizi dugunaren irudia". Kalera atera dira diseinatutako produktu honekin jendea xaxatzera, eta jasotzen duten erantzunaren arabera, baliteke benetakoa egitea eta merkaturatzea. Baina euren helburua, kritika eta ironiaz emantzipazioaren gaia gizarteratzea da.

Emantzipazioak zer dakar familiara?

"Umeak" etxean eusteko gurasoen beharra ikusita, eta gazteek etxetik ateratzeko jartzen dituzten mila eta bat baldintza entzunda, hain txarra eta traumatikoa al da, bada, bereizketa? Elzok azaltzen duenez, "askoz hobe da denentzat, bai guraso eta bai seme-alabentzat, gazteak etxetik askoz lehenago joatea. Noski, etxeko ateak beti egon behar du irekita, baina bakoitzak bere bizitza egin behar du". Emantzipazioak ez du esan nahi seme eta alabei gertatzen zaienaz gurasoak gehiago interesatuko ez direnik, ezta familiako harremana etengo denik ere. Horregatik, ez zaio beldurrik izan behar independentziari, ongi gestionatuz gero, ez dakar hutsunerik. Emantzipazioak nola guraso hala seme-alabak garatzen laguntzen du, eta euren arteko harreman formatu berri bat artikulatzea dakar. Independentzia arduratsu eta kontzienteak benetako askatasuna dakar, guraso eta umeen artean dependentzia desiratu eta orekatu bat ahalbidetzen duena, beharrak eragindakoa izan ordez.

Gizartean zer ondorio ditu gazteak hain berandu emantzipatzeak?

Javier Elzoren hitzetan, "jada ez dago gazte kulturarik. Gurasoen baloreak eta gazteenak, gutxi gorabehera berdinak dira, beti elkarrekin baitaude". Hainbeste denbora elkarrekin egonda, belaunaldi hausturarik ez dago. Gazte belaunaldiaren lana aurrekoen eskemak haustea dela esaten da sarri. Elzok dionez, ordea, "egun, gurasoek pentsatzen duten antzera pentsatzen dute seme eta alabek, bizitza ikusteko molde bera dute". Eskemak errepikatzen dira, eta Espainiako estatuan 2002an independizaturako gazteen artean, %43k bere familia osatzeko egin zuten. Askoz gutxiagok, %23k utzi zuen gurasoen etxean bere independentzia lortzeko, INJUVEk egindako iritziz sondeoarean arabera. Lekutan daude, elkarbizitza eta etxe egitura diferenteak esperimentatu nahi dituzten eredu alternatiboak... ■

Gurasoen etxeko "askatasuna"

Javier Elzoren hitzetan, "Inkestetan gazteen %80k erantzuten du etxean askatasuna duela, eta gehienek diote, behar baino gehiago, gainera". Askatasuna zeri deitzen zaion da gakoa. Elzok azaltzen duenez, "gazteek ez dute nahi inork esaterik gauean zer ordutan etorri behar duten. Baina gehienek nahi lukete jende helduak baliza batzuk jartzea, markatzea zer den garrantzitsua bizitzan, traineruek ere, nora joan jakiteko behar duten bezala. Bere eremua hain zabalago dago, beldurra ematen diela, ez dakitela nola jokatu".

Espainiako estatuko gazteei gurasoek etxean egiten uzten dietena:

- %79 logela euren gisa apaindu
- %72 lagunak ekarri
- %70 bikotea ekarri
- %68 ez afaltzera etorri
- %59 nahi duen orduan jaiki
- %54 gauez nahi duenean etorri
- %53 gaua etxetik kanpo pasa
- %53 edatea

Gurasoek etxean egiten uzten ez dietena:

- %70 porroak erre
- %55 bikotearekin oheratu
- %35 festa antolatu

Gazteek gurasoez duten irudia:

- %59 aita ez da zorrotza/batere zorrotza
- %68 ama ez da zorrotza/batere zorrotza

Iturria: INJUVE (Instituto de la Juventud), 2002ko hirugarren hiruhilekoan egindako iritziz sondeoa

Gipuzkoar guztion abiapuntua

www.gipuzkoa

net

Gipuzkoako
Foru Aldundiak web-
helbide baliagarrienak biltzen
dituen ataria garatu du gipuzkoar
guztientzat, elkarte guztientzat,
enpresa guztientzat, bisitari
guztientzat. Herritar guztientzat.
www.gipuzkoa.net:
zure abiapuntua.

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

GNet
gipuzkoa.net

Gero eta
hurbilago

Pedro Horrillo

Haurra zinela txirrindulari izan nahi al zenuen?

Ez nuen nik motibazio handirik txirrindulari izateko. Baina nahiko mutiko aktiboa nintzen eta kirol dezente egiten nuen. Besteak beste, nire auzoko beste mutil batek, Igor Astarloak, eta nik bizikletan ibiltzeko afizioa genuen. BMX bizikletetan ibiltzen ginen, gora, behera, auzoan. Gu bizi ginen Ermuko auzotik gora hasten da Urko mendia, eta mendira ere dezente joaten ginen. Denborarekin errepedeko bizikletan ibiltzera jauzi egin genuen. Eibar-Ermua ingurua bizikleta munduan oso sartua dagoenez, beti zenuen ezagunen bat Orbean lana egiten zuena eta bizikletaren bat salduko zizuna. Horrela lagunaren artean hasi, gero bizikleta eskolan eman izena, eta azkenean aurrera atera eta bizitza bizikletatik irabazten dugu biok. Zortea izan dugu gure pasioa dugulako lanbide.

Eta gaztetan filosofo izan nahi zenuen?

Egia esan, nik UBI bukatu nuenean, txirrindularitzan nire burua erakusten hasia nintzen. Ordurako banuen ilusioa nire bizitzan txirrindularitzarekin irabazteko, baina ez nion ikasteari utzi nahi. Beraz bizibidea nondik atera bilatu ordeztu gustatzen zitzaidan zerbait ikasi nahi nuen. Hasieran ez nuen hain argi, eta ingeniari-

Txirrindulariaren borroka denboraren aurkakoa bada ere, denbora lagun du Pedrok bizikleta gainean doala. Orduan ihes egitea gustatzen zaio. Pentsatzen hasten da, eta filosofoa da. Idazten hasten da, eta arratsean bidali beharreko zutabea osatzen du buruan. Turista da bestela, eta oporretan zein herri bisitatuko dituen fitxatzen joaten da. Lagun batek xaxatzen badu badaki poeta izaten. Eta tropelak harrapatzen duenean txirrindularia da berriz.

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

«Pentsatzen ez du ere ez da existitzen»

tza ikasten hasi nintzen. Baina bizpahiru hila-beteen ohartu nintzen bide okerra aukeratu nuela; ingeniari-tza utzi eta filosofian murgildu nintzen. Niri gustatzen zitzaidana hori zen, eta ikuspuntu pertsonaletik aberasgarriena izango zitzaidana ere bai.

Batak besterako laguntzen dizu, txirrindularitzak filosofiarako, filosofiak bizikletarako?

Filosofiak lagundu izan dit urte hauetan txi-

rrindularitzan parean tokatu zaizkidan egoerei aurre egiteko. Filosofia oso jakintza abstraktua denez errealitatearekiko lotura zuk nahi duzun lekuan bila diezaiokezu, zuk nahi duzunean aplikatu dezakezu, eta zentzu horretan noiznahi etortzen zaizkit gogora orain dela zenbait urte ikasitakoak.

Eta txirrindularitzak filosofian? Berdin. Batez ere txirrindularitza nik bizitzaren metafora bezala ikusten dudalako, lasterketan bata bestearen

Nortasun agiria

1974ko irailaren 27an jaio zen Ermuan. Auzoko lagunekin hasi zen bizikletan ibiltzen, eta pixkana gora egin zuen. Bost urte eman zituen afizionatuetan Baque taldean (1993-1998). Hamazazpi garaipen eskuratu zituen denera, tartean Valladolideko itzulia eta Balentziaga saria. Seguros Vitalicioaren eskutik igo zen profesionalelara 1998an, eta Mapein eta Quick Step-ekin ibili ostean Rabobankek fitxatu berri du Freire adiskideari laguntzeko. Bost garaipen baditu palmaresean idatziak, eta horietako bi aurrean eskuratu ditu, bat Paris Nizan. Filosofian lizentziatua da EHU-n.

en txirrindularia

atzetik gertatzen doazenen kate bat. Eta egoera kritiko askotan, zuk milarenetan erabakiak hartu behar dituzu, erratzeko beldurrik gabe, eta aurrera jo. Gauza horiek denek filosofian eta bizitzan ere laguntzen dizute, bizitzaren filosofia ere antzekoa baita.

Zein dira filosofiatik gehien interesatzen zaizkizun gaiak?

Zaila zait esatea. Gustukoenak eta gehien filosofatzen ditudan gaiak naturarekin lotutakoak dira: kosmosa, unibertsoa, filosofiaren gai handiak. Erakusten dizutelako beti urrunago joan zaitezkeela eta aldi berean ezin duzula aurrera egin. Horiek dira gehien gustatzen zaizkidanak, baina edozein izan daiteke.

Eta txirrindulari batzuk lotu daitezke filosofo jakin batzuekin?

Bai. Askotan konparatzen ditut filosofo batzuen jarrera edo bizitza ikuskerekin. Adibidez, egoera konkretu batean, norbait justua ez baldin bada eta gizalegez jokatzeko ez badu, esaten duzu "begira hau Makiavelikoa da". Eta txirrindulari bat baino gehiago daude, ez Makiavelikoak bakarrik, oso-osorik Makiavelo direnak.

Zu txirrindulari bezala zein filosofiatatik sentitzen zara gertuen?

Niri gustatzen zaidana txirrindularitza anarkikoa da. Ez zait gustatzen zuzendari batzuk proposatzen duten txirrindularitza, eskema arbelean, irratia belarrian, eta hori aplikatu behar da gerta-

tzen dena gertatzen dela. Gero ikusten dituzu txirindulari batzuen jokaldi absurduak, galde-tu ea zergatik egin duten hori eta erantzuten dizute "zuzendariak bileran esan digulako hau gertatuz gero guk beste hori egin behar genuela". Akzioa eta erreakzioa. "Bai, -esaten diozu- hau gertatu da baina beste modu honetara, ez zuek planteatua zenuten bezala". "Bai, baina nola zuzendariak hori esan digun...". Badira txirindulariak ez direnak gai gogoeta hori eramateko, arbelean idatzitakoa eta lasterketako egoera kontrastatzeko. Eta zuzendari batzuk ere badira izen handikoak izan arren ezer aporteratzen ez dutenak. Nik nahiago dut gauzak gertatu arau txirindulariak berak hartzea erabakiak, eta ez egotea zuzendariak agintzen duenaren mende. Iban Mayo adibidez horietako bat da. Ibani argi bat pizten baldin bazaio eta pentsatzen baldin badu eraso jo behar duela, berdin zaio nola dagoen lasterketa, zer esan dion zuzendariak, eta edozein gauza. Berak eraso joaten du eta kito. Hori da espetakulua.

Anarkia zalea izateaz gainera klasika zalea zara. Zure ametsa Paris Roubaix irabaztea da. Zergatik?

Paris Roubaix-k (PR) barrutik bizi izan baino lehen ere liluritzen ninduen. Ikusten nuen beste lasterketen erabat ezberdina zela. Profesionaletako lehen urtean hara joateko zoria izan nuen eta zorutzen nengoen. Are gehiago euria ari zuela ikusi nuenen. Nik uste PR dela irteeran txirindulariak zorionsuen dauden lasterketa. PRn Tour osoan batek daraman hoge eguneko tentsio guzia egun bakarrean kontzentratua ikusten da. Shakespeare-ren tragedia bat irakurtzea bezalakoa da, drama handi bat non badagoen hasiera bat, bilakaera bat eta bukaera bat. Sufrimendu batetik atera ez eta beste batean sartzen zara. Eta bigarren horretatik atera gabe hirugarren batean, eta laugarren batean... PRn ehungarren kilometroan lehenengo harbidean aurkitzen zara eta oraindik beste ehun eta hirurogei falta zaizkizu helmugarako. Eta horrela zabilta beti, sartu eta irten, sartu eta irten, badira tarte luzeagoak edo motzagoak, baina harbide bakoitza helmuga bat da, helmuga bat da sartzea, eta beste bat ateratzea. Zuk beti duzu gogoan bukaerako helmuga horren ideia, baina aldian-aldian hura baino lehen dauden helmuga txiki horiek planteatuz joaten zara, eta gainditzin duzun helmuga bakoitza garaipen bat da. Nik uste PR dela indartsuenak irabazten duen lasterketa bakarra. Gerra irabazteko aurretik hogeita bost bataila irabazi behar baitira.

Hizketan antzematen zaizu lasterketarekiko duzun pasioa. Bestalde, lehen esan duzu txirindularitza dela zure pasioa lanbide bihurtua. Ezta-

Artikulugile El Paisen

"Aurten Tourrean eta Espainiako Vueltan idatzi dut. Tourra korritu ez nuen ez etxetik idazten nuen, eta Vueltan berriz, lasterketatik bertatik. Lasterketan idazten dudanean momentu hori baliatzen dut egoeratik ihes egiteko, lasterketatik eta txirindularitza mundutik alde egiteko, eta oso ongi etortzen zait erlaxatzeko. Baita lasterketetan gertatzen diren gauzei buruz gogoetatzeko ere. Horiei buruz ez baduzu beroaldi horretan gogoetatzeko ahaztu egiten baitzaizkizu. Gainera inoiz lasterketan bertan hasten naiz pentsatzen, eta etapa bukatzerako idatzia dut buruan artikulua".

baida filosofikoa da pasioa ez ote den alienazioa. Parte batean bai. Baina denek behar izaten dugu neurri batera arte zerbaitengandik alienatuak egon. Berdin dio arrazionala izan, edo irrazionala izan. Baina alienatua egoteak alde batera zerbaiten parte izatera eramaten zaitu, eta ezeren parte ez izatearen nahasmen horrek askotan inora ez iristea eragiten ditu. Gertatzen dena da zu zerbaitean ixten baldin bazara, gauza batzuk kanpoan uzten ari zarela, eta hori da ahaztu behar ez dena, mundu horretatik kanpora beste mundu batzuk ere badaudela.

Karl Marx: "Lan alienatua norbere sakrifizioa da, eta mortifikazioa".

Mortifikazioa zentzu honetan esaten du: pertsona bere buruaren esklabo bihurtzen da. Funtsean dilema hau da: bizitzeko egin lan, edo lan egiteko bizi. Marxek proletarioari hitz egiten dio. Proletarioa bere baitan klase sozial bat bihurtzen da eta bere helburua proletario izatea da, bere semeak proletarioak izatea, eta estraktu sozial bat izatea. Batzuetan txirindularitza ere gertatzen da hori, baina gero errealitatearen aurka gogor egiten duzu talka. Zeren eta bat proletario izan daiteke erretreta hartu arte, baina txirindularitza erretreta hogeita hama piko urtetan iristen da, eta zure laneko bizitza ez da hor bukatzen. Askotan gertatzen da jendeak bizikleta zintzilikatzen duenean pareta baten aurka jotzea. Arazoa da pareta hori ez zuela ikusia. Hurbiltzen eta hurbiltzen joan da, baina ez du ikusi, eta derrepente talka egin du. Eta nahiko ohikoa da, txirindularitza uzten duten txirindulariak depresio batean erortzea. Urtebete edo biei depresioarekin egoten dira. Hori da mortifikazioa nahi bada. Baina hor hausnarketa prozesu bat hasten da,

Bertsoa

DOINUA:
MUTIL KONKOR BAT

Txirindulari probatan lagun
ohi duzu literatura,
filosofoak irakurtzea
delako zure ohitura.

Nietzsche aipatu izanak zerbait
helarazi dit burura;
malda goratan jotzen al duzu
logelako liburura
gogoratzeko Nietzsche zioen
supergizonaren hura?

Aitor Mendiluze

berriz jaiotzen zara, eta beste pertsona bat izaten hasten zara.

Descartes: "*Cogito ergo sum*" – "pentsatzen dut beraz existitzen naiz" –. Txirrindularia pentsatzen duen bitarte existitzen da?

Nik zuzendari bat izan nuen, Javier Minguez, eta lehen urtean kalapita bat izan nuen harekin. Hark esaten baitzuen txirrindulariaren buruak gauza bakarrerako balio duela: kaskoa eramateko. Berak esaten zizun: "Nik pedalei eragiteko ordaintzen dizut, pentsatzeko hemen nago ni". Hasieran broma bezala esaten zuen, baina aldian-aldian broma gero eta handiago egiten joan zen, eta iritsi zen eguna azkenean esan behar izan niona: "Begira, nire buruak kaskoa eramateko bakarrik balio badu, tori nire kaskoa, tori nire bizikleta, nire arropa, eta joan

bezala sentitzen zara, animalia bat bezala. Niri ez zait gustatzen hori, baina horrelako zerbait gertatzen zaizunean pentsatu behar duzu: "Tira, hau da nire lana, hau egiteagatik ordaintzen didate, eta egingo dut". Mertzenario bat zara, zure indarra saldu duzu eta kito.

Dena den lehenik pertsonak zaretela esan duzu. Pertsona hartzen badugu indibiduo kontziente bezala, ongia eta gaizkia bereizten dituen, bere bertutea arrazoi dena, Pedro Horrillo pertsonak zer iritzi du dopingaz?

Ikuspuntu horretatik begiratura, pentsatzen dut jokoak lege batzuk dituela, eta pertsona batzuk elkartu baldin bagara zerbait jokatzeko, joko arauak errespetatu beharko ditugula. Bestela gure jokoa ez da justua. Ondorioz ikuspuntu horretatik begiratura, dopinga ulertuz

"Txirrindulari baino lehen pertsonak gara gu".

popatik hartzera!". Txirrindulari baino lehen pertsonak gara gu, eta pentsamendu gabeko pertsona bat ez bada existitzen, pentsatzen ez duen txirrindularia ere ez da existitzen.

Arazoa da zuzendariak zure baitan egon daitekeen erreflexio guztia anulatzen dutela beraiek agindutakoa egitearren. Orduan pedalei eragiteko bakarrik balio duen makina bat

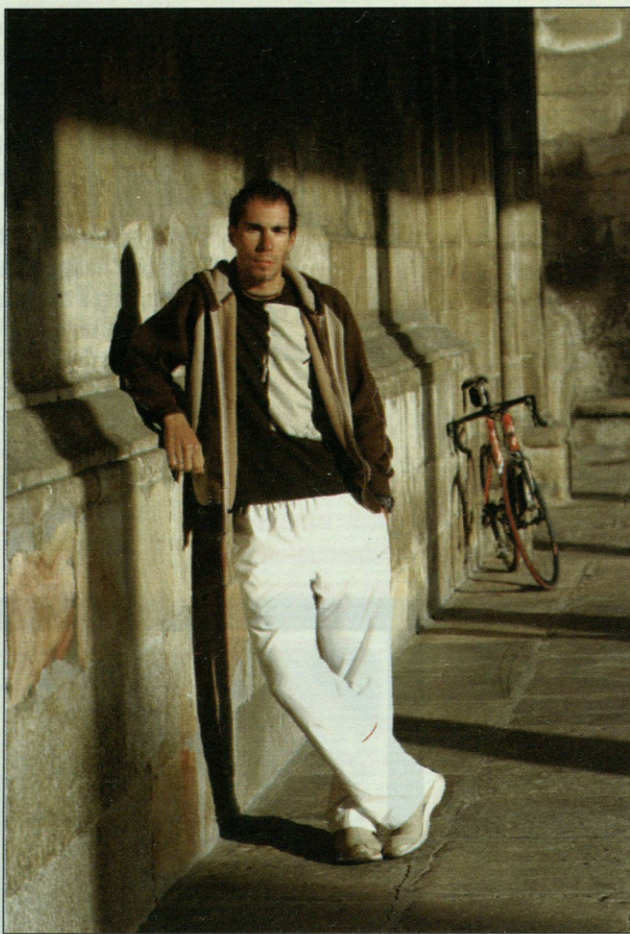
normatik ateratzea bezala, iruditzen zait dopinga ez dela positiboa.

Pedro Horrillo txirrindulariari galdera, dopingaz ari garela, Makiaveloren esaldi ezaguna: "Helburuak justifikatzen ditu bitartekoak"?

Garbi dago txirrindularitza profesionalaz ari baldin bagara, amateurretan ez bezala jendeak

Liburuak bidailagun

"Beti eramaten ditut nobelak, eta filosofiako libururen bat. Askotan eraman ohi dudana bat Nietzsche da, orrien artean saltoka ibiltzeko, esaldiren bati heltzeko... Noizbait Kanten liburu bat ere eraman izan dut. Baina lasterketa batean edo kontzentrazio batean ez dut aski arreta biltzen Kant irakurtzeko. Kantek eskatzen du bere munduan, bere hizkuntzan, sartzea, bestela ez duzu ulertzen. Tratatuak ere eraman izan ditut. Bestela, gaur eguneko autoreen liburuak, behar bada filosofoak ez direnak, baina filosofia egiten dutenak. Mundialerako esaterako, Espainiako Vueltako maleta bera eraman nuen, eta barruan neramatzan Nietzscheren *Zarathoustra*, eta nobela bat, zabor kulturari buruzkoa, nolabait esateko".

bizitza hortik irabazten duela. Orduan jende batek baldin badaki normala ez den modu batean jokatzu lortuko dituen emaitzak hobeak izango direla, eta horrek esan nahi badu diru gehiago irabaztea, fama gehiago edukitzea, dena delakoa... Denek ez dute etika berdina, eta beraz bada jendea araudia bost axola zaiona. Arazoa sortzen da berdintasuna hausten denean, eta denak ez garenean baldintza berdinetan lehiatzen ari. Zer gerta liteke? Hain zuzen ere kirol profesionalen gertatzen dena, marea hori aldian-aldian gero eta handiagoa egiten ari dela, eta azkenean gehiago direla marearen alde txarrean daudenak marearen alde onean daudenak baino. Batzuk kontzienteki sartu ziren eta beste batzuk olatuak harripatu ditu.

Eta horrek azkenean ez al ditu denak behartzen horrela jokatzera? Bestela ezin duzu lehiatu.

Nik uste kirola ez dagoela oraindik maila horretan. Baina orain doan bidetik segituz gero etorkizunean hori gerta daiteke.

Gai hauetaz mintzatzean kazetariak irrazionalak dira?

Irrazionalak, edo beharbada arrazionalerik. Talde mediatikoen interesengatik, edo dena delako interes partikularrengatik, batzutan

interesatzen zaie ikuspuntu konkretu bat ematea. Eta ikuspuntu hori emango duten pertsonak bilatzen dira, ez da informazio kontrastatu bat ematen. Informazio partziala ematen da, guztiz erreala da, baina partziala. Hori gertatu da dopingaren aferarekin. Konkretuki Manzanoren auzian.

Aurten bi garaipen lortu dituzu, baina zu gregario bezala fitxatu zaitu Rabobankek, Freireri espinak bideratzeko. Paper aproposa eskubide eta bete beharrez pentsatzeko.

Hara, profesionaletan urte batzuk daramatzazunean kontzienteago izaten hasten zara zein dituzun bertuteak, eta zein hutsuneak. Hori kontrastatzen duzu mundu profesionalen ikusten zoazenearekin, eta ohar-tzen zara zein den zure lekua tropelean. Eta behin tropelean zure lekua zein den badakizunean, baduzu bete beharraren nozio bat, taldeak bete behar konkretu baterako fitxatzen zaituelako. Istoria hasten da egun batean gregarioa liderrari gailentzen zaionean. Kasu horietan nozio horrek mami gehiago du. Hori gertatu zen esaterako Bettini eta Bartolirekin. Talde barruan tirabirak ere sortzen dira. Zergatik? Nik 200.000 euro irabazten baldin baditut eta zuk 100.000, taldeak nik irabaztea nahi du. Horrela justifikatzen du ordaintzen ari zaidana. Hor dago diruak sortzen duen korrupzioa. Baina hala ere, epe luze-ra begira bideak bakoitza bere lekuan jartzen du.

Poesia idatzi ohi duzu?

Oso maila pertsonalean. Niretzat, nire neska-lagunarentzat, lagunaren batentzat... Bestela ez.

Eta Chava Jimenezi idatzitako poemarena nola izan zen?

Chavak nirekin zeukan adar jotze batetik hasi zen. Nik berari poema bat idatz niezaion nahi zuen bera ligatzera joateko. Urteak eta urteak zeramatzan horrela, eskatu eta eskatu, eta Espainiako itzulian egunero aritzen zitzaidan lata ematen. Esan nion, "begira, etapa bat irabazten baduzu, idatziko dizut". Eta irabazi zuen. Orduan esan nion "ez, ez, begira broma bat zen, beste bat irabazten baduzu idatziko dizut". Eta bigarrena irabazi zuen. Biharamunean eske etorri zitzaidan, berak irabazi zuela bigarrena ea non zegoen poema, eta ni non

sartu ez nekiela. Berriz berdina esan nion, "ez, broma bat zen hori ere, beste etapa bat irabazten baduzu idatziko dizut, oraingoan bai". Eta jo eta hirugarrena irabazi zuen! Etorri zitzaidan berriz ere, "zer poesia ekarri didazu?". "Joder, ba ez dizut egin" esan nion. Haserretu egin zitzaidan: "Ez didazula egin! Zu zara putasemea!". Eta ez nuen etsi beste erremediorik izan. "Zu lasai Chava, hemen daukat, egina dago". Eta egun horretan idatzi nion.

Beste etapa bat irabazteko esan behar zenion, poemagatik bakarrik laugarrena aterako zuen...

Kar-kar-kar-kar, bai baina hiru aldiz esan nion jada! Kontua da idatzi niola, baina eman aurretik garbi utzi nion, ezagutzen bainuen eta banekien zerbait egingo zuela: "Begara, hau zuretzako opari bat da eta zuk egin nahi duzuna. Baina egunkariaren bati edo kazetari bati ematen badiozu, esaiozu zure zale batek eman dizula, eta ez esan ez zein den, ez ezer". Nik boligrafoz idatzia eman nion, eta mutilak ez zuen nire idazkera ulertzen. Orduan, *Marcako* kazetariarengana joan zen, eta esan zion: "Aizu, leitu iezadazu poema hau, Horrilloren idazkera ez dut eta ulertzen". Irakurri zion,

**"Niri gustatzen zaidana
txirrindularitza anarkikoa da. Ez
zait gustatzen zuzendari batzuk
proposatzen duten txirrindularitza,
eskema arbelean, irratia belarran,
eta hori aplikatu behar da gertatzen
dena gertatzen dela"**

eta laster deitu zidaten *Marcako* esanez poema eskutan zeukatela eta ea zenbat diru nahi nuen. "Ez, poema hori ez da nirea, Chavarena da". "Beraz publikatu dezakegu?". "Begara, egin ezazue nahi duzuen, baina publikatzen baduzue esan Chavarena dela, nire izenik ez aipatu". Eta handik gutxira ASekoen deia, jakin zutela *Marcako* nire

poema zeukatela, eta ea zenbat nahi nuen beraiek publika zezaten. Nik ezetz eta ezetz, eta berrehun mila pezeta eskaini zizkidaten, "jakin baitugu *Marcako* ehun mila pezeta eskaintzen dizkizutela". "Begara, ez dut nahi ezer ere", esan nien. Orduan *El Paiseko* deitu zidaten kexaka, "aizu Pedro, zuk gurekin kolaboratzen baduzu, nola ari zara zerbaitetan beste egunkari batekin, jakin baitugu poema ASi saldu diozula". Haien artean deitzen ziren, eta askatu

beharrean, korapilo berriak sortzen zituzten. Azkenean esan beharra izan nien: "Begara, poema hori Chavarena da, eta egin ezazue nahi duzuen! Chavarena da eta nik ez dut ezer jakin nahi". Azkenean *Marcan* atera zen. Chavak *Marcakoei* eman zien. Gerora Chavaren heriotza gertatu zenean berriz atera zen argira. ■

kulturagenda

Azaroaren 1etik 14ra

Ganbara

Urriaren 27tik urtarrilaren 8ra.

Erakusketa. Disidentziak oro.

Poetikak eta arte ekinbideak euskal trantsizio politikoan (1972-1982).

Komisarioa: **Fernando Golvano.**

Iruñeko topaketak 1972 - Abangoardiako musika jaialdiak - Enkoari - Veneziako Biennalea - Kulturgintza - Txomin Barullo - Euskadi sioux - Cloc-Kurpil-Panpina ustela - Pott - Kantil - Oh! Euzkadi - Muskaria - Resiste - Destruye...

Azaroak 3-4.

Hizkuntz eskubideen behatokiak antolatutako sinposioa:

Hizkuntz eskubideak, Irakaskuntza eta Etorkinak.

Azaroak 9-12.

Musika & Literatura jardunaldiak.

Euskal Idazleen Elkartearekin elkarlanean.

Azaroak 9. Mikel Markez.

Literaturatik euskal kantagintza berrira.

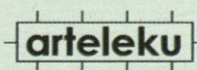
Azaroak 10. Pello Zabala. Soinua, hitzaren soineko.

Azaroak 11. Andu Lertxundi. Hitz musika denean.

Ordoren, Juan Kruz Igerabideren irakurraldi musikatuak.

Azaroak 12. Mahai ingurua: Musikagileak eta letragileak.

Aurkezlea: Garikoitz Berasaluze.

www.arteleku.net

Azaroak 2. 18:00 - 21:00

Archipiélago nº 62. Crisis y reinvención de la ciudad contemporánea

Aldizkariaren aurpezkera eta eztabaida.

Hizlariak: **Amador Fernández-Savater, Emmanuel Rodríguez.**

Sarrera doan.

Jardunaldiak: Zertaz hitz egin nahi dugu emakume gazteok?

Antolatzailea: **Plazandreak - Medeak.**

Azaroak 4. 19:30

Emakumeen eredia komunikabideetan.

Hizlaria: Nati Abril, EHUko irakaslea.

Azaroak 12. 19:30

Nola gaude emakume gazteak gaur egungo mundu globalizatuan?

Hizlaria: Manoli Etxeberria, Komites Internazionalistak-eko kidea.

Sarrera doan.

Azaroak 7-14. Bilbon.a-n-t-e-n-a-k)))).

Hiriko haizeak.

Antolatzaileak: **Amatau TV.**

Babesleak: **Artaleku, UPV-EHU.**

Gonbidatuak: Santiago Alba Rico, Eguzki, Marina Garcés, Marcelo Expósito, Gabriel Villota, Fundación Rodríguez, TiltTV, Cso, Indymedia EH, Iñaki Uriarte, Asociación vecinal y coordinadora de grupos de San Francisco.

ARGIAk lehenengo egutegi takoa argitaratu zuenetik 13 urte igaro dira. 13 tako begiratu ahal izan ditu irakurleak beste hainbeste urteetan. Garbiñe Ubeda lehenengo egutegi hartan lanean aritu zen eta baita oraingoan ere. 2005ekoak itxura zein eduki berrituak izatearen ardura berea izan da.

Edukiz eta itxuraz berritua

GAUZA GUZTIEK behar dute arnasberritzea eta egutegi takoari ere hortarako garaia iritsi zaio. Itxura zein edukiak astindu dira eta eskuetan jasotzen duenak segituan igarriko dio "betiko" egutegia berrituta datorrela.

Aurrealdeko orrialdean urteroko elementuak aurki daitezke: santuak, Seaskako izendegia, eguzkia eta urteko zein egun den. Iazkoaz gain ordea, orri bakoitzean hilabete osoko erreferentzia dago eta era berean, ilargiaren gorabeherak erosoago jarrai daitezke. Hainbat egunetako ospakizunen berri ere ageri da aurrealdeko orrietan.

Bistara ere egingo du kolpea aurrealde horrek lau koloretan baitago eta papera birziklatua baita, (iaz bezala) zuri-zuria. Argitasun berezia eman die aldaketa horrek aurrealdei.

Tarzan, Lech Walesa eta Corazon Aquino

Atzealdeko edukiak osatzeaz Garbiñe Ubeda arduratu da. Azken urteotan, egunerokoari lotutako gaiak jorratu dira orriotan: barazkiak eta landareak noiz eta nola landatu, negu gogorren aurrean zein osasun neurri hartu, sabela kontent izateko postre goxoak nola prestatu... Egutegia 2005 berriz, egunerokotasunari lotuta baino egunari lotuago dago. Zer gertatu zen adibidez, 1973ko irailaren 16an? Bada Victor Jara kantari txiletarraren gorpua aurkitu zuten. Garbiñe Ubedak egunerorako aurkitu ditu kontatzeko moduko gertakariak, ezagutzeko moduko pertsonaiak edo bitxikeriak. Kontakizun gehienak XX. mendekoak dira eta mundu zabalekoak. Lehen Tourra aurkituko duzu uztailaren 1ean eta urriaren 5ean Londresen sortu zen PEN klubari buruzko

ONINTZA IRURETA

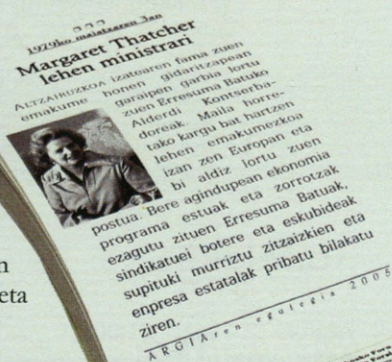
Argazkiak:
Dani Blanco

informazioa. 1940ko abuztuaren 20an Trotski hiltzen saiatu zirela jakingo duzu eta abenduaren 13an kukurutxoa 1903ko egun horretan patentatu zutela irakurriko duzu. Mundu zabalekoak eta gai askotako edukiak aukeratu ditu Ubedak, baina berak aitortu digunez gai batzuk kutunagoak ditu eta gehiago nabarmendu ditu; esate baterako, zientzia eta teknologia berriei buruzkoak eta emakumeari buruzkoak, nahiz eta azken honen kasuan ezkutuan egondako emakumea nabarmentzea erraza egin ez zaion. Bitxiak egin zaizkionak ere besterik gabe hartu eta sartu egin ditu egutegi takoa eta berarentzat sekula entzun gabekoak zirenak ere bai. Gutxien jorratu duen gaietakoa izan da Euskal Herriko politika, bere ustez, "egunero nahikoa eta gehiago jasotzen dugulako".

Pertsonaiak ere barra-barra aurkituko ditugu: Tarzan dela, Corazon Aquino, Billie Holiday, Lech Walesa, Charles Chaplin eta Antonio Gaudi, besteak beste. Ubedak egin du ahalegina pertsonaia hauek jaiotegunagatik edo hil zireneko egunagatik ez nabarmentzen, bere ustez, "hori ez da meritua, bizitzan makina bat gauza interesgarri egin dute, baina egun zehatzekin lotzea askotan zaila egin zait".

1992ko egutegia

Urte haietan Arantzazuko egutegia zegoen merkatuan eta baita erdarazkoak ere. Euskarazkoa elizari lotua zegoen eta santutegia lantzen zuen asko. ARGIAk egutegi tako modernoagoa egin nahi zuen, eduki gehiago erantsi, atseginagoa egin. Ubedaren ustez, "bistatik sartzekoa izan behar zuen, edukiaz gain itxurak ere garrantzia izan behar zuen". Tako hura izan zen abiapuntua eta 13 urte ondoren tako eraberritua egunero orritxo bat galtzeko prest dago ■

<EUSKADIREN GEROA ez dute
ESPAINIAN ERABAKIKO, EUSKALDUNOK
ERABAKIKO DUGU ETA >

Ibakretxek 2004

<SEGUR BEZALA DADUKAT
IFERNURA JOAITEN DIREN GEHIENAK,
GERO BATEN BENTURAN JARRIRIK,
HARTAN FIDATURIK ETA ENGANATURIK
JOAITEN DIRELA.

EZ GAITEZILA, BERAZ, GU ERE GERO-
KOAN FIDA: JOANAK JOAN,
ETORKIZUNA ETORKIZUN:

ORAINA DA GURE, ETA EZ BERTZE!

AXULARREK 1643

ESTATUTUAREKIN,
NAFARROA EUSKADIN ...
KATAPUN TXINTXIN

HURD BAI KLASIKOA ...

ORDUKO
GEROAN
GU

PERIKO AGERRE
+ SKÉ

Imanol Alvarez

IRAKASLEA ETA EHGAMEKO KIDEA

Laikotasuna versus laizismoa?

Azken boladan laiko eta laizista izatearen arteko desberdintasunaz hitz egin dute zenbaitzuek. Beraien ustetan estatu espainiarra edo, hobe esanda, oraingo gobernu espainiarra laiko izan beharrean laizista da eta laizista izate hori ez dute, dirudienez, oso gogoko. Berdin antzera esango lukete horiek, ziur aski, Europako beste hainbat gobernu, eskoletako neska musulmanen *shadorraren* edo buruzapiaren erabilera saihesteko asmoz eginiko legeen ondorioz, mojek ere ezin izango omen dutelako beren abitua erabili ikasgeletan, azken batean abitua bera ere erlijio-ikurra baita.

Nazio bezala aitortua ez dagoen nazioaren alde borrokatzen duenari esan ohi zaio, nazionalista. Hori horrela bada, logika onean estatua laiko izatearen aldeko lana egiten duenari esan beharko zitzaion laizista, nonbait estatua benetan laiko ez delako.

Baieztapen hauen aurrean, eta guri dagokigunez, burura datorkidan galdera hauxe da: benetan al da laikoa Euskal Herria?

Inguruari gain-begirada bat ematea baino ez da behar gutxienez zalantzan jartzeko. Zer zentzu dauka bada, ustez laikoa den estatu batean alkateek, zinegotziek eta baita lehendakariak berak ere ekitaldi erlijiosotetan ofizialki parte hartzeak, Donostia, Bilbo, Iruñean eta beste herri askotako jaietan gertatzen den bezala? Edo zer demontre egiten du apaiz batek ura noranahi botatzen inaugurazio ofizial batean?

Aipatuak bezalako kontraesanak ugari dira. Erlijio guztiekin eta ez modu horren ofizialean egingo balira, beti proportzionaltasuna errespetatuz, gaitzerdi; herriaren sinesmenari zor zaion begirunea argudiatuz justifika litezke. Baina ez, erlijio katolikoarekin baino ez dira egiten, eta hori laikotasunaren oinarritzko printzipioen kontrakoa izateaz gain, iraingarri ere suertatzen da katolikoak ez diren gero eta jende gehiagorentzat, ni neu kasu.

Laizista izatea, hortaz, guztiz ulergarria bezain zentzuzkoa iruditzen zait, laikotasuna

INIGO AZKONA

Laizista izatea
gustiz ulergarria
bezain zentzuzkoa
iruditzen zait,
laikotasuna
oraindik lortu
gabeko helburua
-utopia?- delako.
Harrigarria
deritzot, ostera,
laizismo honi
totalitarismo
deitzen diotenen
azal gogorra

oraindik lortu gabeko helburua -utopia?- delako. Harrigarria deritzot, ostera, laizismo honi totalitarismo deitzen diotenen azal gogorra.

"Elizarekin egin dugu topo" entzun edo esan dugu denok milaka aldiz. Eliza katolikoa ohituta egon da, antzina-antzinatik oraintsu arte, jaun eta jabe izaten, beti boterean edo boteretik hurbil, baita ustezko laikotasun garaiotan ere, loaldi goxo-goxoan.

Orain hasi da, antza, esnatzen eta gizartea egiaz zelakoa den konturatzen: gero eta erlijio gehiago daude -batzuk ez testimonialak eta berdintasun-tratua exijitzen hasiak direnak-; gizarteak oro har gero eta jaramon gutxiago egiten dio -katolikoak eurak barne-. Baina, duda barik, boterea ere, itxuraz bederen, gero eta gehiago urrutiratzen ari zaiela da gehien kezkatzen dituen hierarkia katolikokook, urrutiratze honek bestelako ondorioak ekar ditzakeelako, besteak beste, estatutik jasotzen dituzten zuzenezko diru-sarreraren murrizketa.

Badirudi, bai, urduri daudela. Urduriegia agian.

Nabaria izan da betidanik eliza katolikoak izan duen sexuarekiko fijazioa, antza denez, plazera sortzen duen edozer bekatuarekin identifikatzen duelako eta sufrimendua, aldiz, jaungoikoagana hurbiltzearekin-edo. Harreman sexualak, haien ustez, seme-alabak edukitzeko baino ez dira izan behar, beti ere senar-emazteen artean jakina, beste guztia naturaren kontra joatea omen da. Hortik etorri bide da bestelako harreman sexual oro -modu bortitzagoan homosexualak- gaitzes-teko grina. Baina oraingoan akaso urduriegia daudela diot, neurrigabeko erasora pasatu direlako, neurrigabeko irainera eta gezurrera.

Historian zehar eliza askotxotan gelditu da barregarri ez duelako denboretara egokitzen jakin. Berriro gelditzen ari da barregarri. Lurra borobila dela gogorarazi beharko diogu. Ez gaude dogmen garaian, jendea gero eta kultuagoa delako eta, are hobe dena, gero eta anitzagoa delako. Izan gaitezen laizista! ■

Zuzenketa: "Mikelen antza" artikuluan (1964. alea)

Aurreko alean argitaratu nuen iritzi artikuluan akats bat egin nuen, lehen parrafoan "Egin eta Berria itxi zituztela" aipatuz. Akatsa nabarmena da, *Berria*, zorionez, zabalik baitago, eta ongi zabalik, gainera. *Euskaldunon Egunkari*az ari nintzen, noski. *Berri*ako zuzendaritzaren eta ARGIAko irakurleen aurrean, nire oharkabeko akatsa zuzendu nahi nuke eta horretara doaz lerrook.

J. J. Petrikorena

Gorka Urbizu

MUSIKARIA

Badator

Jaun-andreok, entzule irakurle erosleok, Durangoko Azoka badator berriz ere, bizirik gaudela eta merkatuak oraindik ere apur bat gehiago gizentzeko tarte badakala aldarrikatzeko.

Badator, euskaldun xehea kultura aldetik batez bestekoa baino jantziagoa dela uste izateko –urtean lauzpabost egunetan ez bada ere–, Eguberrien gertutasuna antzematen hasteko eta seme-alabei *Euskadi Gazteen* gomendatu dieten azken CDA oparitzea eskurago jartzeko. Badator, baita, liburu zein diskoek duten xarma berezi hori hatz puntekin haztatu ahal izateko, zenbait egileren aurpegiak bertatik bertara ikusi eta “bikaina hire azken lana” esan ahal izateko, bostekoa luzatzen dizun bitartean. Badator, baita ere, herri txiki honek besterik ezcan sormena baduela berrerakusteko.

Bai, oraindik hilabete baino gehiago gelditzen bada ere, Durangoko Euskal Liburu eta Diskoaren Azokak martxan jarri baitu jada “bisnes”aren inguruko makineria guztia, argitaratze, katalogo, grabazio, promozio eta enparauekin. Gauzak honela, berez antzekoak diruditen arren, sektore bakoitzak bere jokatzeko era dauka urteko hitzordurik garrantzitsuenaren aurrean. Liburugintzaren osasun egoera zehazki zein den jakitea zaila ematen duen bitartean, diskogintzarena orokorrean pital antza dabilela gauza jakina da, Durangoko erakusmahaitan ikusten duzuen ikusten duzuela. Beti kexuka ibiltzeak baina, susmo txarrak ere altza ditzake eta horrexegatik diskoak kaleratu kaleratzen dira, sikiera haiei buruz hitz egin ahal izateko. Baina ez, egia da industria txiki hau gainbehera doala, honakoa ez dela artzain gezurtiaren beste adibide bat: otsoaren uluak sekula baino gertuago entzuten dira egun, eta haren oihartzunak bati baino gehiagori iristen ari zaizkio –egilea, grabaketa estudioak, managerrak, dendak...–. Agian horrexegatik sortu berria da Euskal Herriko Diskoetxeen Elkarte (EHDE), hein handi batean Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailak akuilatuta –beste edozein tokitan alderantziz izango litzatekeena–, arazo komunei erantzun bateratua eman asmoz. Izan ere diskogintza –rocka barne– kultura baita, bati baino gehiagori hau onartzeak buruko mina eragiten badio ere.

Egia esan, gaur egun inork ez luke imajinatu diskorik gabeko Durangoko Azokarik.

MIKEL SAIZ

Izan ere, zenbait kasutan musika da erakarlerik eraginkorrena. Euskal musikak entzuleria fidela dauka eta erosle kopurua –gaztetxo gehienbat– kontuan hartzekoa da oso –Herrialde Kataluniarretan inbidia hutsa digutela zin dagizuet–. Horrexegatik azken urteotan diskogintzaren alorrean piztu den eztabaida dator kit gogora, Azoka honen araudiari begira. Alegia, erdaraz abesturiko diskorik ezin saltzearena, liburuekin gertatu ez bezala. Irizpideak irizpide, gauza bitxia da mojen sukaldaritza liburu –urte batean *best seller* bilakatu zena– salgai jarri ahal izatea eta La Pollaren azken CDA, adibidez, ez. Elorriagaren itzulpena bai –kanpoko argitaletxe baten bidez– eta Tijuana In Blueren diskoa ez. Edo apur bat zitalago jarritz: Sarri bai eta Alex Ubago ez. Paradoxa hortxe dago eta azokaren antolatzailea pribatua izaki, ez noa ni inongo araua aldatzera, baina bitxia denik behintzat ezin uka. Agian jakintzat hartzen ditugun axioma horiek ez dira berdinak denontzako eta hemen Eus-

Uste dut Txillardegi esana dela, gezurra dela erdaraz Euskal Literatura egin daitekeenik. Ados. Orduan Gariren azken aurreko lana –edo Kortatu edo Athom Rumba– ez da Euskal Musika bezala hartzen ahal, edota Sanchez-Ostiz ez da gure arteko idazlea.

Ez da erraza, jaun-andreok, badago zer hausnarturik

kal Musika zer den –eta zer ez– definitzeko eremu labainkorrean sartzen ariko ginatke. Ez da gai erraza. Uste dut Txillardegi esana dela, gezurra dela erdaraz Euskal Literatura egin daitekeenik. Ados. Orduan Gariren azken aurreko lana –edo Kortatu, edo Athom Rumba– ez da Euskal Musika bezala hartzen ahal, edota Sanchez-Ostiz ez da gure arteko idazlea. Ez da erraza, jaun-andreok, badago zer hausnarturik.

En fin, Durango badator, esan bezala, eta hantxe egongo gara beste behin ere, entzuleari bostekoa luzatzeko beti prest, noski. ■

Iñaki Antiguiedad

EHKO LEGEBILTZARKIDE OHIA

Markoa adostu margoa argitzeko

INIGO AZKONA

Udazkena heldu da, eta laster negua helduko. Euskal Herriko hainbat eragile sozio-politikok aspalditik izan dute oraingo udazkena agendan gorritz markatuta, tamaina handiko jauzi politikorako abiapuntu hartzen zutelako. Hasi berria den ikasurte politiko honetan inoiz izan gabeko astinaldia ezagutu behar omen du gure herriak, gatazka zaharrari konponbidea behingoz ekarriko liokeena. Eta horretan dihardugu, urtetako sasien artean behar besteko eta behar bezalako bideak aurkitu nahian. Oinak lurrean, badaezpada, hain gara eskarmentu handikoak euskaldun burujabezaleok!

Dudarik ez dut oso egokia dela, arlo politikoan behintzat, udazken honetan hasitako garaia. Azken hilabeteotan hainbat ekarpen plazaratu dira han-hemenka, beti ere indar subiranistek iniziatiba hartuta, indarrean den marko politikoa aldatzeko bidean, berau izanik gatazkaren konponbideak behar duena, hau da, euskal herritarron hitza eta erabakia errespetatzea, ez gehiago baina ez gutxiago ere. Sindikatu abertzale nagusiaren hitzetan, izan bada gaur "heldutasun nahikoa" burujabetzaren bidean elkarlanean hasteko. Edoze-lan ere, 1992ko Bidarte osteko Euskal Herriarekin alderatuta oraingoa, politikoan behinik behin, helduagoa delakoan nago. Gaur dugu-

na iraganaren ondorioa da, beste gauza da ea iraganeko guztiak ailegatu izan behar ote zuen gaurko honetara, orainera.

Hona gaurko eszenatoki politikoa egoki egiten duten osagai aipagarri batzuk. Hogeita bost urte bete berri duen estatutuarenak egin du; horren mirarizko sendabideetan fededun amorratuak izan diren jeltkideek beraiek ere aitortzen dute hori orain, aitortzen ez dutenak alderdia tantaka uzten doazelako. Kuriosoa bada ere, "itun" hari ezetza eman ziotenak, eta baietza emanda ere gero garatu ez zutenak, dira gaur egun hura goraiatzaren duten baka-rrak, hitzetan behintzat. Nire pentsaeraz, dominoan bezalako piezen mugimendu hori ez zen ulertuko ezker abertzalearen urteotako erreferente politikorik gabe. Edonola ere, moderatuak omen diren abertzaleek ere diote orain gatazkaren konponbidea ez dela esku-duntzen kontua, euskal herritar guztion hitza-ren eta erabakiaren errespetua baizik. Pauso handia da hori, "guztion" horren irakurketa territoriala lausoa bada ere.

Lurraldetasuna ere hor da, konponbide iraunkorraren funtsezko osagai. Pragmatismoa nagusituz joan da, "zazpiak bat" huts hartatik "euskal herritar guztion eskubide guztiak euskal lurralde guztietan" honetara. Izan ere, Euskal Herriak, kausak kausa, lurralde oso diferenteak ditu, honetan eta hartan ere. Lurralde guztietako subiranistoi dagokigu diferentziok proiektu politiko erakargarri batean uztartzeko bide sinesgarriak eskaintzea. Hala ere, honetaz ez dut proposamen zehatzik ukitu orain artean; biharko Euskal Herriaren egituraketa politikoa imajinatzen hasi eta modu lausoan ikusten dut margoa. Badakit gaurko lehentasuna margoa baino gehiago markoa dela, hots, inguruko Estatuaren aurrean nazio-ordezkaritza gauzatzea, Bergarik datorrenaren bidetik, baina ezin da gerorako utzi biharko lurralde-egituraketa politikoa gutxi gorabeherako diseinua, prozesu politiko batek behar duen gizarte-atxikitze hori lurralde guztietan gauzatu beharra dagoelako. Lurralde-batasun politikoa izan liteke lurraldetasun politikoa gauzatzeko

Ezker abertzaleak eskaintza berria

egin du egunotan, herri estrategia

oinarri, gaurko eszena giro

politikoari astindua emateko

modukoa, antza, ate guztien aldabak

jotzeko modukoa. Jauzi

kualitatiborako astindua izan bedi!

modua, lurraldeok atxikimendu librerako hitza eta erabakia izanda.

Indarrean den marko politikoa aldatzea beharrezkotzat dugu abertzaleok, eta hori mantentzea, oster, konstituzionalistek. Horrek joko-zelaiaz eta joko-arauez hitz egitea garamatza, nahitaez. Joko-arau berriak lortzeko gaurko arauetatik abiatu behar dela diote Espainiako Konstituzioa joko-zelai bakarria dutenek, hemengo sozialistek, kasurako; trampa! Euskal Herriko aldeko portzentaje oso txikiarekin sartu zelai horretara eta Espainia osoko aldeko portzentaje oso handia behar ateratzeko? Ez dago joko-araudi hori onartuko duen ganorazko demokratarik. Bestalde, autodeterminazio eskubidea herri guztiei dagokiela ez du inork ukutzen, konstituzionalistek beraiek ere. Bai ukatu, ordea, Euskal Herria eskubide politikoak dituen Herria dela. Horien ustez Espainia da eskubidedun Herria eta besteak horren barruko autonomia zatiak. Horra aurreko gupil zoroaren beste aurpegia.

Zelan apurtu gupil zoro hori? Ez indarrean diren joko-araui men egiten, behinik behin. Joko-zelai berrirako arauak adostu behar dira lehenbailehen hemen, proiektu guztiak kabitzeko moduko zelairakoak, une politikoaren egokia baliatuz, eta hori, abiatze orduan behintzat, ezin burutu abiapuntu hori onartzen ez dutenekin. Beraz, bide bakarra, gaurkoz, zelai berriaren aldekoen adostasunean dago. Eta, jakina, honetarako guztiz aldekoak izan behar dira "inguruko baldintzak", bazter utzita, behingoz, batzuen eta besteen ohiko "zu lehenago". Heldutasun politikora helduak omen gara! Ezker abertzaleak eskaintza berria egingo du egunotan, herri estrategia oinarri, gaurko eszena giro politikoari astindua emateko modukoa, antza, ate guztien aldabak jotzeko modukoa. Jauzi kualitatiborako astindua izan bedi! Markoa behingoz adostu beharra dugu margoa mamiaz betetzen joateko. ■

Castillo Suarez

Ezinbesteko lanak

Ezinbestekoak diren lanak aldi baterakoak dira gaur egun, are gehiago etorkinek egiten dituzten lanak badira. Garai batean, aldi baterako etortzen ziren gurera, alegia sasoikako langileak izaten ziren etorkinak. Ondotik, etxekoek utzi zituzten nekazaritzako lanak, eta etorkinek eginkizun horiek hartu zituzten. Sobera ere lan horiek errazki ikas daiteke. Horrela, langile batzuk besteekin ordezkatzan dituzte etengabe nagusiek. Hortaz, langileek ez dituzte nagusiekin lan harreman iraunkorrak.

Eta nahiz eta etorkinen lana ezinbestekoa den, gureganatu dugu etorkinek egiten dituzten lanak alde baterako izan behar dutela ezinbestean. Nolabait esateko ulertzen dugu etorkinen lana ez dela ezinbestekoa, areago, garrantzi handiegirik ez duela. Alabaina, egunen batean, etorkinek egiten duten lana ezinbestekoa dela ulertu beharko dugu, eta etorkinen lana eta gainontzekoena berberak izanen dira. Egun horretan ez dira lan mota batzuk batzuenak izanen, eta beste lan mota batzuk besteenak. ■

Hiru txikian

Joxe Mari Ostolaza

Vera

Garai bateko PSOEn gobernuko iturginen arduradun profesionala, politikoen pareta. GALEk egin zuen aberats. Frogaturik dago. Biktimak sortzen adituak, GALEk bera beste aberastutakoak salatze-ko erronka jo du. Eta bere mehatxuak bide egin du. Rodriguez Ibarrek, Manuel Vincent idazle gaztelar bikainak "bellotari" deitu zuen aitortu du, berak ere dezent dakiela horretaz, GALEn izenean euskal militanteak erailtzen ibilitakoen berri baduela alegia. Jasanezina omen zaio holako errugabe baten zigortzea bizi beharra. Niri ordea, harrigarri zaidana zera ikustea da, poliziek ez dituztela komisarietara eramaten beren buruak kanpoan libre dabilzan zenbait gaizkileen berri dutenak, hainbeste erailketa argitzeko gauza direnak. Ez dut nik tortura ditzaten galdetzen, demokraziaren onerako bellotariak, publikoki, inoiz euskal militanteek omen zekitenaz librazteko tortura metodo egokitzen jo izan baldin badu ere. Ez garena pasta berekoak: Felipe Gonzalez, Barriónuevo, Corcuera... Verarenganako elkatasuna adierazi dute, aske eta bakean uzteko gobernuari eskatuz, ahanzturaren eraikuntza harritz altxatzeko eta ez karez. Ederra benetan lagunari erakutsi maitasuna, Vera bera emozioak betiko mutu lezakeena. ■

Idazle poliziak

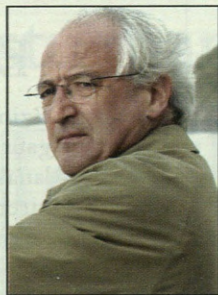
I dazle bat ez da —ez luke izan behar!— ezeren polizia. Idazleak begiratu egiten du, ikusi egiten du, ulertu ezin duen zerbaiten aurrean tonto aurpegia jartzen du. Baina, prozesu horren guztiaren akaberan, ikusitakoa interpretatzen saiatzen da. Ez, ordea, juzkatzen, moralizatzen, bidea markatzen: ikusitakoari buruzko idazle baten testuak ez dauka, inondik ere, ikusitakoaren egia izateko bokaziorik. Ez. Testuak, literarioa bada, galdera bat darama beti bere baitan; egonezina; onkeriatik ihes egiteko deliberoa; ohikotik aparteko beste ikuspegi bat eskaintzeko asmoa... Testuaren borondate hori da bere egia bakarra. Ez gehiago. Ezta gutxiago ere.

Ez, idazle bat ez da ezeren polizia: idazleak badaki gauzek eta gertakariak itxura jakin bat agertzen dutela, itxura jakinaren atzean beste bat ezkutatzen dutela, eta beste bat, eta beste bat...

"Kontuak horrela dituk!", esan ohi dugu, begiratzeko modu eta egia kolore bakarrek ak baleude bezala.

Horregatik ez zaizkit, oro har, politikaren uztarrira itsuegi lotzen diren intelektuallak gustatzen. *Pentsamenduaren profesional* gisa ageri dira, eta ez dute, publikoan behintzat, *beren egia* buruzko inolako pitzadurarik erakusten. Aitzitik: pitzadurarik ez erakustea bihurtu dute beren ofizioa, pitzadurarik agertzen ez dutelako dute publiko fidela. Imaginatu nahi nituzke etxeratutakoan beren buruei galderak egiten eta, aldi berean, whiskiaz lepo egiten. Baina kostatu egiten zait eszenaren lehendabiziko partea imajinatzea, nire idazle-ofizioak halako zirkunstantziak irudikatzea eskatzen didan arren.

Idazleok ez gara inor baino ez jatorrago ez aluago. Kanean adina jator eta putakume dago gure artean ere. Ez gara —ez genuke izan behar!— ezeren polizia, hori da sarriegi ahazten zaigun kontu nagusia.

ALBERTO ELORRIGI

Iragarpenak

Bagdadeko emirra, eklipse bat ikusirik, itsu batengana joan zen zeruetako zeinu hark zer esan nahi ote zuen galdetzera. Burdinazko hegazti harrapariak agertuko zirela zeruan, hori iragarri zioan itsuak: desertu zabalen beste aldeko itsasotik etorriko zirela, eta sua zeriela zeharkatuko zituztela Bagdadeko zeruak. Hegaztiak bazter guztietan pausatuko zirela, han bortxa, hor suntsitu, hemen urrea bildu... Hegaztiak behin eta berriro egingo zutela handik alde egiteko imintzioa, baina izango zutela bertan gelditzea aitakia bat...

Idazleok ez gara inor baino ez jatorrago ez aluago. Kanean adina jator eta putakume dago gure artean ere. Ez gara —ez genuke izan behar!— ezeren polizia, hori da sarriegi ahazten zaigun kontu nagusia

Bagdadeko emirrak begiak atera zituen erro-tik bere atzaparrekin. Behin itsututa, iragarpen hobeak egiteko gai izango zela espero zuen. Une hartan, ordea, hegazti harraparien karrak entzun zituen gero eta hurbilago...

Abaildura

Eukalituz inguratutako bide batean nobilelarik, behi bat irteten zitzaidan, bat-batean, arbola baten atzetik.

Gelditu nintzen, eta begietara so egin genion elkarri.

"Behiaren behi-izaerak oso zirrara sakona eragin zion nire gizon izaerari —tentsio izugarriko une horretan gure begiradak gurutzatu baitzi-

irudiak:

Eli Gurutxaga

ren—. Hain zirrara sakona eragin ere, non *nire giza izaerarekiko*, hau da, nire generoarekiko, nire giza generoarekiko urrutiramendua sentitu bainuen. Sentimendu benetan bitxia zen: gizakiaren lotsa, animalia baten aurrean; eta seguru asko orduantxe nabaritu nuen lehendabiziko aldiz sentimendu hori. Niri begiratzen eta ni ikusten utzi nion behiari, eta horrek berdindu egin gintuen, ni ere animalia bihurtu bainintzen. Baina animalia estrainioa sentitu nintzen, baita legez kanpoko animalia ere, zilegi bazait horrelakorik esatea".

Gure jaun artista Gombrowicz-en goiko testu hori irakurtzen ari zelarik, telefonoak jo du.

Gure jaun artistak egunak daramatza lanik egin gabe, irakurri gabe, idatzi gabe. Ezin ditu orduak organizatu. Buru-sentimenduak, erabateko sorgorrez. Uste du ez diola ezerk sendatuko barrena zornatzen ari zaion zorigaiztoa. Hondoraturik dago, irinaska batera botatuko txanpon bat baino galduago. Hormako erlojuak, leihoetako errezelek eta egongelako bazter batean dagoen begoniak gure jaun artistak baino izatasun gehiago dute.

Telefonoak jo du ostera.

Gure jaun artistari beldurra dio garunak ukitu eta abailduraren pultsua sentitzeari.

Telefonoa deskonektatu du.

Udazkeneko hostoena bezalako ahidura hori; eraman txarreko trenpe dekadentea...

Oinik gabe gelditu izanaren halako sentazio etereo bat, non ez baitute ezer pisatzen hego-haizeak eta euriak, lotsak, kontzientzia txarrak, aurrera egiteko gogo-faltak...

Mendi aldera irten da gure jaun artista, behi bati begiratzeko premia erabatekoaz.

Liburu bakarrekoak

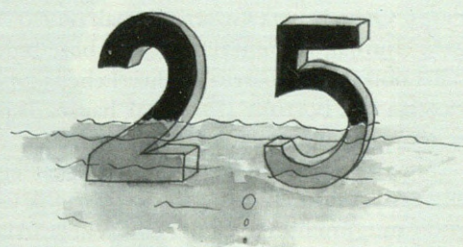
Liburu bakarreko, ideia bakarreko, norabide bakarreko garaiak bizi ditugu. Eta bizi dugu horren guztiaren bertsio modernoago bat ere: politikoki zuzenarena, onkeriarena. Liburu bakarrekoa, pentsamendu bakarrekoa.

Timeo hominem unius libri zioten klasikoek. Liburu bakarrekoa ez da azkarra, ez irekia, ez da kultura handikoa, baina bai pitzadurarik gabea.

Boterearen neurri-neurrikoa, alegia.

Babel liburutegiko apalategiak, ordea, azkenik gabeak dira, infinituak. Handia da, azkenik gabea, bertan dagoen aukera ere.

Aukerak dituen da aske ala aukerak izatea ez da aski? Askatasunik ez da existitzen, ados, baina askeak bagina bezala bizitzen ahalegindu behar genukeela uste dut. Babelko apaletan daude pentsamendu bakarra nahi luketen liburuak, ados, baina, horregatik hain zuzen, pentsamendu bakarraren aurkako antidotoa eta sinboloa da Babelko liburutegia. Diferentziaren eta ugaritasunaren eta askatasunaren jauregia da, eta Bibliak esaten badigu ere Babelko dorretik datorren ugaritasuna Jainkoaren zigorra izan zela, bedekintua bedi onkeriatik aterako gaituen oro, ongi etorria bedi giza harrokeria apaltzera datorren oro.

Estatutuak
hogeita bost urte.
Alde nengoen.
Kontra egon izan
banintz ere:
gogoratzekoa da
garai haietako
parte hartzea (...)

Gaur, ordea,
Legebiltzarra da
eztabaidako gune
eta kale eta
taberna eta herri-
areto bakarra. (...)

Legebiltzarrak
garai bateko
pedagogia
politiko hura ito
du. Glu-glu

Estatutua

Estatutuak hogeita bost urte. Alde nengoen. Kontra egon izan banintz ere: gogoratzekoa da garai haietako parte hartzea. Proposamenen bat zuen oro herriz herri ibili zen berea agertzen, berea defendatzen, estatuen onurak zein malurak seinalatzen. Pedagogia egiten: estatutuaren maiuskulak ulertzera iritsi ginen.

Gaur, ordea, Legebiltzarra da eztabaidako gune eta kale eta taberna eta herri-areto bakarra. Hala beharko du izan, demokrazia formalak formalitate gehiegia baitakar, baina orain hogeita bost urte estatutuaren maiuskula guztiak eta minuskula bat edo beste ulertzera iritsi baginen, nago gaur ez garelako plan eta planta berrien maiuskula handienez ere jabetuko.

Legebiltzarrak garai bateko pedagogia politiko hura ito du. Glu-glu.

Aingira

Bizitzak, izendatu orduko, aingira baten modura egiten digu ihes. Badakizu ezingo duzula inoiz bete-betean harrapatu, baina giza kondizioaren ezaugarri nagusia da hala ere bizitzaren mirari hori behin eta berriro izendatzen ahalegintzea. ■

Joxe Iriarte "Bikila"

IDAZLEA ETA ZUTIK-EKO KIDEA

Europako gizarte foroa

S

eattlen, 1999an, globalizazio neoliberalismoaren aurkako borrokak izugarritzko jauzia eman zuen. Zein ziren —etsipenak eta herdoil gaitzak jota zeuden ezkerreko partidu eta sindikatuak ez bezala—, "Bestelako mundu bat posible da!" aldarria ikurtzat harturik, munduko nagusiei aurre egiteko gai ziren gazte eltxo saldo ausart haiek? *Alterglobalizatzaileak!*

Harrezkero, *Kontragailurak* (Gotenborg, Praga, Genoa...) eta Gizarte Foroak (Porto Alegre, Munbai, Florentzia, Paris...) bere bidea egin dute, nork bere esparrua landuz. Lehenak mobilizazioa eta kale borroka, bigarrenak hausnarketa. Edozein mugimenduren txanponaren bi aldeak.

New Yorkeko Dorre Bikiei Al-Kaedak egindako erasoaren ondoren, batek baino gehiagok uste izan zuten mugimenduak berea egin zuela. Alabaina, zailtasunak zailtasun, mugimenduak demostratu zuen ez zela modazko edo azalezko fenomeno bat, eta gai zela errepresioari eta toxikazio mediatikoari aurre egiteko.

Jakina, edozein mugimenduk, lasterrago edo beranduago, iraupenaren erronkari eutsi behar izaten dio. Alde batetik, etsaiak eskarmentutik ikasiz taktikak aldatzen ditu —batzuei makilazoak, bestei gozokiak— mugimenduaren zatiketa helburu. Bestetik, hazkundeak berak, arazo berriak sortzen ditu, aniztasuna zabaltzen den heinean barruko eztabaidak korapilatu egiten baitira, eta hurrengo ekintza edo ekimena aurrekoarekin neurtzen baita. Garatze eta sendotze prozesu guztiak gora-beheratsuak izaten baitira eta oso gutxitan linealak. Guzti horrek aberastasuna, heldutasuna dakartza, baina baita zailtasunak ere. Hori dena, oso garbi ikusi zen Florentzia eta Parisen, Europako lehenengo eta bigarrenengo gizarte foroetan.

Horregatik, formatuaren aldetik, bi eremu desberdindu ziren. Alde batetik, Foroa dago. Gai eta eztabaida librearen gunea, aniztasunari ez zaizkio jarriko mugak —hura bai ortzadarral— baina ez da hartuko erabakirik. Beste aldetik, Erakunde Sozialen asanblada, non adostasuna bilatuko zen, bai agiri edo aldarrikapenen alorrean zein mobilizazio mota edo borroka egutegiarekin. Horrek mugak jartzea eskatzen zuen.

EUROPAKO HIRUGARREN FOROA, Londresen egin berri da. Neoliberalismo gogorraren —Thatcher-ek eskola egin zuen— eta inperialismoaren sorlekua —atzoko nagusiak eta oraingo morroi leialenak— baina baita

ELI GOROSTEGI

gatazka sozialen eta gerraren aurkako mobilizazio indartsuen hiria. Bi aurpegi horiek oso nabarmen azaldu dira Foroak iraun duen bitartean. Stablishment-en aldeko komunikabideetan hutsunea edo mespretxuzko iritziak izan dira bi jarrera nagusiak; alabaina, sindikatuak Londreseko alkatearen —Livingston, Blair-en aurkaria Alderdi Laboristan— aldetik jarrera oso abegikorra izan da. Zer esanik ez, foroaren eta manifestazioaren antolakuntzan ibilitako boluntarioen aldetikoa.

Formatuaren aldetik, ez da izan berrikuntzarik. Jorratutako gaiak, aurrekoen antzekoak. Hala nola, Gerra eta inperialismoa; ingurugiroaren egoera larria; merkatu "librearen" eta pribatizazioaren ondorio kaltegarriak; Konstituzio tratatuaren kritika zorrotzak; emakumearen bazterketa soziala; sindikalismoaren nondik norakoak... besteren artean.

Hori bai, zirrara eta engaiamendua nagusi. Eta hori oso garrantzitsua da. Izan ere, mugimendua egiteko, ideiak eta egitasmoak trukatzear gain emozioak eta ikurrak konpartitzea oso garrantzitsua bihurtzen baita. Eta Foroak hori sortzen du.

Nobedade bat, hurrengo foroa, hemendik bi urtera, 2006an Grezian.

ARGI ILUNAK. Batzuk oso kontutan hartzeakoak. Errutina, aldaketa gutxi. Partaidetzaren kopurua jaitsi egin da —25.000-30.000 inguru, Parisekoaren erdia— Zergatik? Batzuek, Londresek dituen arazoei —hegazkina hartu behar, hiri garestia, lo egiteko doaneko gunerik eza...— leporatu diote errua; beste batzuk, aurtengo mobilizazio eskasiari; izan dira ere antolakuntzaren burokratizazioari leporatu diotenak. Hots, joera *bertikalak* nagusitu omen dira ohitura *horizontalaren* kaltetan eta horrek atzera bota omen du jende asko. Betiko dilema. Antolakuntza hobetzea beharrezkoa da baldin eta demokraziaren kaltetan ez bada. Arau batzuk beharrezkoak dira anabasa gailendu ez dadin, baina mugimendu guztiak beren tokia bermatu behar zaie. Eifikazia eta demokraziaren arteko oreka behar da.

Bestaldetik, iaz hain garrantzitsua izan zen emakumeen gunea, aurtun ez da gauzatu. Eta horrek protestak sortu ditu. Gizarte talde txiroenak eta baztertuenak zailtasun handiak dituzte presente egoteko eta berezko protagonismoa bermatzeko. "Estatu gabeko nazioen eta nazio gutxituen" aldetik emandako urratsak —osoko bilkura batean autodeterminazioaren aldarrikapena eztabaidatu izan da— garrantzitsuak izanik ere, oraindik oso apalak dira. ■

Musika
Xabier San
Sebastian
tradizioa berritzen

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Sukaldean*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *lhesi*
❑ *Makina bat kontu*

Zientzia
Ornitorrinkoen
genetika
konplexua

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Copyleft

DANI BLANCO

Kultura zabaltzen

Jabego intelektualaren aurkako erasoen eta hura babesteko neurrien inguruko eztabaidek gero eta oihartzun handiagoa dute. Batzuk, egile eskubideen defentsan oinarrituz,

sormen lanei copyright lizentziak ezartzearen alde agertzen diren bitartean, gero eta lagun gehiagok egiten du eredu eskuzabalagoen aldeko hautua.

Kultura irabazasm

JON TURNER

AURRERAPEN TEKNOLOGIKOEK (digitalizazioak bereziki) eta Internetek sormen lanak kopiatu, zabaldu eta trukatzeko bideak izugarri erraztu dituzte. Autore eta erabiltzaile ugari gustura agertu da ezagutza elkarren artean banatzeko aukerak zabaldu direlako, baina hori mehatxu moduan ikusten duenik ere badago. Bigarren multzo honetakoek jabetza intelektualak gero eta eraso gehiago jasaten dituela diote eta egile eskubideen defentsa aitzakia moduan jarritz, kontsumitzaileen eskubideak mugatzen dituzten neurrien alde egiten dute. Autoreen eskubideak babesteko moduetako bat sormen lanei copyright lizentzia ezaguna ezartzea da.

Sorrera

Copleft mugimendua 80ko hamarkada amaieran sortu zen software librearen inguruko programatzaileen artean. Eurak dira, era berean, Linux sistema eragilearen gurasoak. Lizentzia hau 2000. urtean Parisen eginiko *Copleft Attitude* topaketetan sortu zen. Arte Librearen Lizentzia Internet eta software librearen esparruan sortu den arren, mota guztietako obrak babes ditzake: koadroak, nobelak, eskulturak, kantuak, bideoak, web guneak eta abar.

Askoren ustez, ordea, copyrightak ez ditu egileen eskubideak defendatzen, multinazional handienak baizik. Diotenez, kultura partekatzeko ondasuna da, ez mugak jarri behar zaizkion produktua. Copyrightak hori egiten omen du: bakar batzuen poltsikoak bete eta kulturara hurbiltzeko ateak itxi. Hori dela-eta, gero eta obra gehiagok daramate copleft lizentzia. Izenak berak eta logoak (ezkerreantz begira dagoen 'C' bat da) argi erakusten dute zuzenean egiten duela talka copyrightarekin. Arte Librearen Lizentziak (copleft) hark babesten duen edozein obra kopiatu, zabaldu eta aldatzeko askatasun osoa eskaintzen du. Copyrightak erabiltzailei hainbat muga ezartzen dizkio eta copleftak horiek ezabatu nahi ditu, obra ahalik eta jende gehienarengana heltzea eta hura aberastea baita bere helburua. Nahi duen orok obra originalaren gainean aldaketak egin eta bertsio berri hori zabal dezake. Hirugarren erabiltzaile batek, era berean, bigarren bertsioa aldatzeko aukera du. Copleft lizentziaren izaerak horretan datza: merkatuaren ekonomia arautzen duten legeetatik kanpo dauden obra artistikoak babestu eta bultzatzea. Babestu diogu, copleftak egile eskubideak onartu eta babestu egiten dituelako. Copleftak ez du esan nahi guztia libre denik. Egileak erabakitzen du bere obra zein

oririk gabe aberasten

neurriraino kopiatu, zabaldu eta aldatu ahal izango duten besteak. Erabaki hori hartzean, autoreak Creative Commons erakundeak osaturiko copyleft lizentzien zerrenda erabili ohi du laguntza gisa.

Kopiatu eta zabaltzea libre

Creative Commons (CC) irabazi asmorik gabeko elkar-
tea da (creativecommons.org). Lawrence Lessig Standfordeko Unibertsitateko zuzenbide katedradunak sortu zuen. Besteak beste, bere obrak libreki kopiatuak eta zabaltuak izatea nahi duen autoreari babes legala ematen dioten copyleft lizentziak garatu ditu. CC zeinuak, egileak bere eskubideei eutsi arren, erabilera batzuetarako baimena ematen duela adierazten du. Autoreak erabaki dezake bere lanak zertarako eta nola erabili daitezkeen. Guk, Creative Commons erakundeak eginiko zerrendan oinarrituta, hiru copyleft lizentzia aipatuko ditugu, konbinazioak gehiago izan daitezkeen arren:

-Eskuduntza lizentzia: Irekiena da. Obra originalaren egilearen izena aipatuz gero, obra hori nahi bezala kopiatu, aldatu eta zabal daite-

ke. Lizentziak *no comercial* abizena badarama, nahi bezala erabili eta zabal daiteke, baina soilik irabazi asmorik ez dagoenean.

-Aldaketarik onartzen ez duen lizentzia: Lana kopiatu eta zabaltzea baimentzen du, baina ez hura aldatzea.

-*Share alike* lizentzia: aldaketak eginenez gero, bertsio berriek obra originalaren lizentzia bera izan behar dute.

Bestalde, obra originalaren egileak aukeraturiko lizentzia edozein izanik ere, badira derrigorrez errespetatu beharreko baldintza batzuk. Esaterako, obra originalaren egilea nor den eta hura non eskura daitekeen beti aipatu behar da eta copyleft lizentzia daraman obra batean ezin dira lizentzia desberdina (copyrighta, adibidez) duten elementuak sartu.

Motorsex taldea eredu

Euskal Herrian bada bere lanak copyleft lizentziarekin kaleratu duenik. Horietako bat Bilboko Motorsex musika taldea da. Motorsex lau lagunek osatzen dute: MCD taldean aritutako Joaquin, Bernard eta Nikok eta Mubles eta Distrito Suicidan aritutako Koldok. Eskarmentu handiko laukotea, hortaz. MCD taldeak Internetez

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Auzoko Batza
Diputación Foral de Bizkaia
Departamentu de Cultura

gure artean!
euskaraz

Erabiltzaile batzuk

TRAFICANTES DE SUEÑOS ARGITALETXEA

www.nodo50.org/ts/news.htm

Argitaratzen dituen liburuek ohar hau daramate: "Testu hau kopia, zabaldu, erakutsi eta interpretatu daiteke". Madrileko argitaletxearen helburua ohiko argitaletxeen gain beste alternatiba bat sortzea eta ekoizpen kulturalaren industriaren aurka egitea da.

ACUARELA ARGITALETXEA

acuareladiscos.com

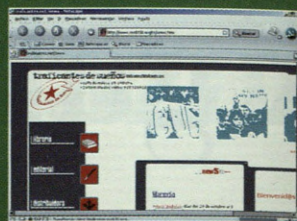
Acuarela Madrilgo argitaletxeak ere bere liburu batzuei copyleft lizentzia ezarri die. Amador Fernandez copyleft mugimenduaren sortzaile eta argitaletxeko kidearen hitzetan "copyleftaren alde egitea erabaki politiko eta etikoa da". Salmentei

dagokienez, copyleft lizentzia daramaten liburuak ez direla gutxiago saltzen ziurtatu du. Adibide moduan Wu Ming kolektibo italiarrak kalera-tutako *Q* nobela jartzen du. Internetetik doan jaitasi daitekeen arren, 200.000 kopia saldu dira jada. Fernandezek dioenez, copyleftaren helburua ez da autoreari kalte egitea, haren obra ahalik eta gehien hedatzea baizik.

LAMUNDIAL.NET

www.lamundial.net

Bartzelonako laukote funkyak euren abestiak Interneten jarri dituzte esku-ragari eta nahi duenak horiek kopiatu, zabaldu eta bertsioak egin ditzake. Hori bai, inork ezin ditu kantuok helburu komertzialekin erabili.

doan jaitasi daitekeen disko bat (*Imbecil.com*) kaleratu zuen eta arrakasta itzela lortu zuen. Niko *Fuzz* Motorsexeko baxu joleak esan digunez, diskoa oraindik ere jende dezente jaitsten du doan saretik eta horrek zabaldutako bideak etorkizunik baduela erakusten du. Dena den, Nikok adierazi digunez, *Imbecil.com* lanaren kasuan arazoak izan zituzten SGAEekin, elkarre horretako kide zaren momentutik ezin baitituzte zure kantuak nahi bezala erabili. Arazo horiek saihesteko, Motorsex izena eta copyleft lizentziarekin kaleratutako zuzeneko diskoa (www.motor-sex.info webgunean doan eskura daiteke) ez dituzte inon erregistratu eta SGAEk ezin die ezertxo ere erreklamatu. Hala ere, egile bezala eskubide batzuk badi-tuztela dio Nikok. "Jendeak uste du copyleftarekin dena libre dela, baina eskubide batzuk bermatzen ditu. Adibidez, zuk gauza bat dohainik jaitseko aukera emanez gero, autorearekin harremanetan jarri ezean inork ezin du horrekin negoziarik egin", esan digu.

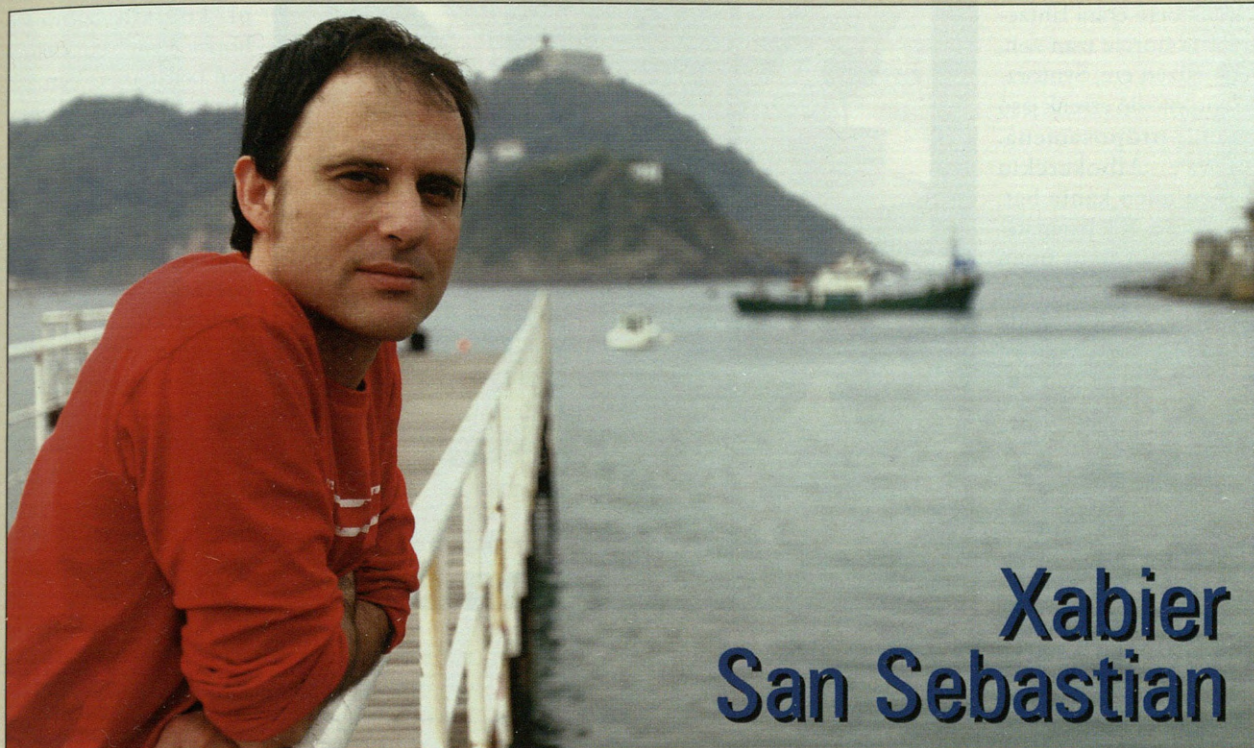
Motorsex taldea ere Creative Commons erakundearen lizentzietan oinarritu da. Lizentzia hauek Espainiako Estatuko lege-dira egokiturik daude eta edozein arazoren aurrean babes legala jasotzeko aukera eskaintzen dute. Nikok aipatu digunez, hainbat copyleft lizentzia dago, baina oinarrian guztiek filosofia bera dute: banaketa

**Copyleftaren defendatzaileek
diotenez, kultura partekatze-
ondasuna da, ez mugak jarri behar
zaizkion produktua**

librea da. Nikok "jabego intelektualaren aurkako borrokaren baitan" txertatzen du hartu duten erabakia. Bere hitzetan, "sistema guztiz burgesa da, pertsona batzuei izu-garri ondo bizitzeko aukera ematen die eta bitartean besteok zer jasoko dugun ez daki-gula egon behar dugu". Motorsexeko baxu joleak copyleftaren babespean lan egitearen arazo nagusia "frankotiradore" moduan aritu behar izatea dela adierazi digu, "lan guztia zuk egin behar baituzu". Dena den, etorkizuna hori omen da. Nikoren ustez, gaur egungo musika indus-triaren ereduak porrot egingo du. "Diskoetxeek ez dizute ezer eskaintzen, ezta guri ere. Talde askok diskoaren grabazioa ordain-du behar izaten dute eta trukean egunkarian iragarki bat eta bana-keta besterik ez dute bermatuta.

Horrek ez du ziurtatzen zure diskoa saldu edo hedabideetan ikusi eta entzungo denik. Industriaren parte bilakatzen bazara, ia ez duzu etekinik lortuko eta betikoen poltsiko-ak beteko dituzu", diosku Nikok.

Gainera, copyleftak eboluzionatzeko askoz eredu erreala goa eskaintzen duela uste du Motorsex taldeko kideak, bakoitzak bere ekar-pena egin eta sormen lana aberastu baitezake. Azken finean, hori ei da gizateriak orokorrean eta rock and rolak konkretuki egiten dutena: "Kantuak ez dituzu inspirazio jainkotiarrek harrapatzen zaituelako sortzen, hainbat talde eredu moduan hartu eta horien abestiei gauza berriak erantsi dizkizulako baizik". ■

**Xabier
San Sebastian**

Tradizioa berritzen

GIPUZKOAKO HIRIBURUAN zenbait urtez gitarra eskolak jaso ostean, Xabi San Sebastianek Madrilen jarraitu zituen bere musika ikasketak. Itzuleran Izotz taldean hasi eta zortzi urte eman zituen bertan. Alboka taldeko deia jaso zuenean murgildu zen, batez ere, euskal folkean. Kantari eta gitarra jole donostiarrak lau urtetan hiru disko grabatu zituen Albokarekin. Gero Kepa Junkeraren *Maren* diskoko kantak zuzenean abestea egokitu zitzaion. Denbora horretan guztian animaziozko film laburretarako musika sortzeko beta ere izan du, *Lluvia* eta *Vuela por mí* filmetarako, kasurako. Orain, berriz, bere lehen bakarlanarekin dator: *Orai*.

Orai

Beti taldeetan ibilitakoa da Xabi San Sebastian eta aspalditik zuen bakarkako lan bat argitaratzeko gogo. "Izotzekin nengoenean ere kantak sortzen nituen eta harrezkero banituen zenbait eginak. Baina ez nintzen pausoa ematen ausartzen", diosku San Sebastianek. Azkenean Albokaren promotoreak, Syntoramak,

Izotz eta Alboka bezalako taldeetan izan ostean, Xabi San Sebastianek bere estreinako bakarlana argitaratu du orain gutxi. Euskal Herriko kanta herrikoien moldaketak zein uzta propioko kantak biltzen dira *Orai* izeneko lanean. Diskoa Nod Rekords zigilu donostiarrak kaleratu du.

JON

GURRUTXAGA

Argazkiak: Dani Blanco

eskaini zion bakarlana argitaratzea. Promotore honek duen zigilua, Nod Rekords, izan da hain zuzen *Orai* karrikaratu duena. Joan zen urteko azaroa eta abendua bitartean grabatu zen diskoa, Amasako Etxezarreta baserriko IZ estudioan, hain zuzen ere. Esperientzia handiko musikariek bildu da donostiarrak disko berrirako. Bertan izan dira, besteak beste, Alan Griffin, Suso Saiz, Mikel Irazoki, Tino di Geraldo, Julio Andrade, Arkaitz Miner, Krixu Monthieux -French Funk Federation-, Oreka TX... "Hamabost bat egunetan burutu genuen grabaketa Mikel Fernandez teknikari eta Suso Saiz ekoizle genituela. Musikari oso onek hartu dute parte eta oso gustura egin dugu lan. Gehienak lehendik ezagutzen nituen eta nik neuk deitu nien. Tino di Geraldo, Krixu Monthieux eta Mikel Irazokiri, berriz, Suso Saizek deitu zien", azaldu digu donostiarrak.

Maritxu erotikoa

Azken urteotan euskal musika tradizionala jorratzen aritu da Xabi San Sebastian, lehenengo Albokarekin eta gero Kepa Junkerarekin.

Dena den, donostiarrek bazuen gogoia euskal kantak bere erara lantzeko. Eta horixe izan zen, hain zuzen ere, Syntorama promozio etxetik jaso zuen proposamena. "Bada Albokarekin jotzen nuen kanta bat, *Ipar haizea*. Nik bateriarekin entzun nahi nuen abesti hori, adibidez. Eta gustatzen zait nola gelditu den", diosku donostiarrak. Horrela, Alan Griffin-ekin batera partiturak begiratzen hasi eta aukeraketa egiten hasi zen. *Orai* osatzen duten hamaika abestietatik sei herri kantetan oinarritzen dira. Moldaketa horien artean daude, adibidez, *Neure maiteak*, *Bardako arratsaldean* eta *Maritxu*. Azken hori da, Xabi San Sebastianen ustez, gordetzen dugun euskal kanta erotiko bakarretakoa. "Mutilaren eta neskaen arteko elkarrizketan iturria eta ardoto txuria aipatzen dira. Eta niri ardoto txuri horrek asko esaten dit. Gainera, beste kultura askotan, Galiziakoan eta Gaztelakoan, adibidez, iturri asko sinbolo erotiko bezala agertzen dira", azaltzen du. Kanta horretan Mercedes Peónek hartzen du parte Maritxuren papera eginez. Eta San Sebastianek dioskunez berak galiziarrez abestutako zatiek askoz mezu esplizituagoa dute: "Euskal kantutegian ardoaren eta mozkorraldien inguruko kantak, ezkontzen ingurukoak eta maitasun kantak daude. Ez dira agertzen kanta erotikoak eta nik uste dut bazirela". Euskal Herriko kanta herrikoi asko eta asko abade eta eliz gizonak bildu eta gorde zituzten eta horrek zerikusia izango zuela deritzo San Sebastianek. "*Maritxu* kantak, berriz, itxura xumea du, ez baitu inolako zikinkeriarik esaten eta nik uste dut horregatik libratu zela", diosku.

Garbigailua, futbol partida eta techno pixka bat

Euskal kanta herrikoiak bere erara interpretatu ditu Xabi San Sebastianek bere lehen bakarlan honetan. Antzinako *Mutil gazteak* kanta, adibidez, gaur egungo giro soinuekin uztartu du: "Etxean nengoela garbigailuak erritmoa zuela konturatu nintzen eta berarekin batera kantatzen hasi nintzen. Ongi zegokion partitura bat

"Euskal kantutegian ardoaren eta mozkorraldien inguruko kantak, ezkontzen ingurukoak eta maitasun kantak daude. Ez dira agertzen kanta erotikoak eta nik uste dut bazirela"

XABIER SAN SEBASTIAN

aukeratu eta kanta sortu nuen". Ideia Alan Griffin-ekin kontatu zionean, honek Juan Mari Beltranen txalapartari buruzko idazki bat erakutsi zion. Bertan, duela urte asko, jendeak, lanean zegoenean, lanabesekin erritmoak sortzen zituela kontatzen zen. "Txalapartaren jatorria sagarrak txikitzean datzala ezaguna da, langilea jolasten hasten da eta musika sortzen da. Soinu gehiago ere badaude, gurdiena, erroten soina... Badirudi bazegoela soinu horien guztien gainean abesteko ohitura. Hortaz, gauza berdina egiten ari nintzela

ikusit nuen, baina gaur egungo tresna batekin", dio San Sebastianek. Kantuaren giro soinuaz Krixu Monthieux arduratu da. Sukaldeko giroa jaso nahian garbigailuaren soina eta joan zen denboraldian Realak Mallorcaren aurka galdutako partida grabatu zituen momentuaren lekuko.

Hego haizea kanta, berriz, techno erritmoetara hurbiltzen delako nabarmentzen da. Teknologiaren marka izan arren, sentsazio basatiak ere sortzen dituela deritzo gitarra jole eta kantari donostiarrak. "Melodia oso sinplea iruditzen zitzaidan, beraz, bere sinpletasuna indartu eta bonbo gogor hori sartzea erabaki nuen. Izan ere, kanta horixe da: melodia eta bonboa. Beste guztia jantziak dira. Baneukan euskal musikarekin horrelako zerbait egiteko gogoia", jakinarazi du.

Zuzenekoa prest

Diskoan instrumentu ugari hartzen badu ere, ahots eta gitarren hartu-emanen oinarritu dira kanta guztiak. Beraz, abestiei instrumentuak gehitu zaizkien moduan emanaldietarako instrumentuok albo batera utzi daitezkeela dio Xabi San Sebastianek. Hori dela eta, irratietan eskaini dituen emanaldietan bera bakarrik moldatu da. Kontzertuetan, berriz, boskotea izango da oinarritzeko taldea: Frantxoa Etxezarret batherian, Mathieu Haranburu baxuan, Unai Zubeldia txirula, whistle eta albokarekin, Pepe Otxandorena mandolina, gitarra elektrikoa eta bouzoukiarekin eta Xabi San Sebastian bera gitarra akustikoan eta ahotsean. ■

**MUNDU GLOBALIZATUA
ULERTZEKO OINARRIZKO
KONTZEPTUAK**
Gizarte Ikerkuntza Tailerra

**EUSKAL HIZTEGI
HISTORIKOA**
Txubillo Taldea

MUNDU GLOBALIZATUA ULERTZEKO OINARRIZKO KONTZEPTUAK

Guztiz beharrezkoa da datorkiguna zer den jakitea eta zergatik gertatzen den ulertzea.

...

Ba al dakizu, adibidez, deslokalizazio produktiboa zer den eta nolako eragina izan duen Nafarroan?

Zein dira transnazionalen eragina eta internazionalizazio finantzarioa?

Nola antolatzen dute gure mundua nazioarteko erakundeek?

Posible al da erregionalizazioa globalizazioaren kontra jartzea?

Gizarte aberatsago baterantz edo pobreago baterantz zuzentzen ari gara?

Estatuak desagertuko dira edo lehen baino indar gehiago izango dute?

Non kokatu demokrazia eta herri subiranotasuna?

Politika neoliberalaren eta globalizazioaren oinarrietan sakontzeko hiztegi bat baduzu, gainera.

GAIK

ARGITALDARIA

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jjak@facilnet.es

EUSKAL HIZTEGI HISTORIKOA

Absolutismoa, Agotak, Arriagako kofradia, Autofedea, Auzolana, Baionako Ituna, Baskoniako Dukerria, Biltzarrea, Bizikidetasuna, Burdinola, Caracasko Erret Konpainia Gipuzkoarra, Desamortizazioa, Durangoko heretikoak, Erlijio-gerrak, Errekinkista, Espainiako Bigarren Errepublika, Etnia, Euskal Herriko Adiskideen Elkartea, Feudalismoa, Fenizia berria, Foruak, Galeuzka, Gamazada, Gerrilla, Hiribildua, Industrializazioa, Inkisizioa, Iraultza Frantsesa, Jagi-Jagi, Jakobinoa, Jatorrizko Bizkaia, Kaparetasun orokorra, Karlistadak, Kontrarreforma, Kontzertu ekonomikoa, Kortsarioa, Kristau zaharra, Lege Paktatua, Leinua, Lizarrako Estatutua, Matxinada, Mikeletea, Nafarroako Gorteak, Nazionalismoa, Opus Dei, Partzuergoa, Pirinioetako bakea, San Bartolome gaua, Donejakue-bidea, Santoñako ituna, Subirotasuna, Tenplarioak, Trantsizioa, Txapelgorria, Txibertako bilerak, Zamakolada... 350 hitz baino gehiago (sarrera eta argazki askorekin) gure historia ulertzeko era erraza eta atseginean.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Skunk

taldeak lan berria plaza-ratu du: *Giltzak* (Gor). ska, reggae eta hardcore

azkarreko hamaika abesti bildu ditu taldeak seigarren disko honetan. Abesti guztiak euskaraz grabatu dituzte, *P'adelante* (gaztelera) eta *L'ete* (frantsesez) izan ezik.

Uztaro aldizkariak 50. zenbakia kaleratu berri du. UEUK argitaratzen duen giza eta gizarte zientzien inguruko aldizkaria 1990 urtean sortu zen, giza eta gizarte zientzien arloan euskaraz zegoen hutsunea betetzeko xedez.

Pedro Varela zuzendari gasteiztarrak *Aitona Martin eta biok* film laburra estreinatu du. Hogei minutuko laburra Bernardo Atxagaren *Sugeak txoriari begiratzen dihonean* ipuina du oinarri.

Javier Pérez artista bilbotarraren azken lanen erakusketa paratu dute Madrilgo Reina Sofia museoan. *Mutaciones* izenburupean, urtarilaren 17a arte izango da zabalik.

Ados antzerki konpainiak Laura Esquivelen *Como agua para chocolate* antzerkirako egokitu du eta azaroaren 11n estreinatuko du Donostiako Antzoki Zaharrean.

Txingudiko Orkestra Sinfonikoa sortu berri da; Hendaia, Irun eta Hondarribiako 60 musikari amateurrez osatuta dago.

Begoña Bilbao

Palestinan lekutu du bere azken eleberria: *Palestina, zure mina* (Elkar). Bilbao Palestinako herriaren alde agertu da, bere bibliografiako hirugarren lan honetan.

Santurtziko XXV. Antzerki Jaialdia

ZILARREZKO EZTEIAK ospatuko ditu aurten Santurtziko Nazioarteko Antzerki Jaialdiak eta, hori dela-eta, Serantes Kultur aretoak jaialdiaren historiaren gaineko liburua kaleratuko du; antzerki kritiko ezagunen idazlanak jasotzen dituen argitalpena. Hilaren 6tik 21era hamalau talderen lanak ikusi ahal izango dira. Hystrionek eta bertako Pikor, Zanguango eta Hortzmuga taldeek euren azken kale ikuskizunak aurkeztuko dituzte. Aretoko lanen artean, Els Joglarsen *El retablo de las maravillas*, John Malkovichek egokitu eta zuzendutako *Hysteria*, Addictos hip hop taldearen eta Logela multimediaren *Klonk* eta Txaloren *Ezetz lepoa jarri!* izango dira, besteak beste. Iaz Serantes antzerki saria irabazitako Teresa Caloren *¡Ay Manolo!* obra estreinatuko dute jardunaldiotan Tentazioak eta La Peinetak.

Gustavo de Maeztu *Paisaje* (1928).

Euskal aurrezki kutxen ondarea ikusgai

PAISAIARI eskainitako erakusketazabaldutute duela gutxi Iruñeko Baluartean: *Paisajes pintados*. Azaroaren 28a arte ikugai izango den erakusketa Hego Euskal Herriko Aurrezki Kutxen

Federazioko ondarearekin osatu

da. Autore gehienak euskal artistak dira. Besteak beste, Vicente Ameztói, Agustín Ibarrola, Dario de Regoyos, Joaquín Sorolla, María Lazcano eta Marta Cardenasen lanak ikus daitezke.

Bertsoaroa heldu da Iruñera

HAMALAGARRREN ALDIZ bertsolaritzaz eta kantuz gozatu ahal izango da Iruñeko Erraldoien Txokoan eta Gurutzeko plazan, Bertsoaroa jaialdiaren baitan. Urriaren 20an, bertso-trama eskaini zuten Unai Iturriagak, Igor Elortzak eta Xabier Silveirak; Kirmen Uribek *Kanta-*

Gabriel Erkoreka musikagileak zera adierazi zuen *Garan*:

«Erakundeei arkitektura, eskultura eta pintura garaikidea asko interesatzen zaie eta interes hori musika garaikidearekiko ikustea gustatuko litzaidake. Desoreka ikusten dut (...) Azken belaunaldiko auditorioak ditugunez, entzun dezagun bertan azken belaunaldiko musika. Edukia ez dadila edukiontzia baino zaharragoa izan».

Patxi Goikolea Euskal Herriko lehen bertso eskolaren sortzaileetakoak *Arrasate Pressen* esanak:

«Guraso askok ez dakite zer garrantzitsua den bertsoak egitea burmuina garatzeko».

Jokin Muñoz idazlearen adierazpenok jaso zituen *Deiak*: «Folio zuria- ren aurreko angustia ezagun hori duena ez da idazle. Idaztea gustuko jarduna da beti».

Oier Araolazaren hitzok jaso zituen *Berriak*: «Kulturaren Euskal Planak aipatzen du lehenik eta behin sortu egin behar dela, teknologikoki modernizatu, eta gero gure sustraiei begiratu diegula. Nik alderantziz ikusten dut: ondarea artatu behar da lehendabizi, eta gero egingo dugu bidea hortik aurrera. Homologatu beharreko obsesioa antzematen dut, eta teknologiarik aparte garrantzia ematen zaiola. Hori al da garrantzitsuena?».

70eko sormena gogoratzen

Iragan hurbilaren gaineko erakusketa ugari zabaldu dituzte azkenaldian. Bilboko Rekalde aretoan Euskal Rock Erradikalari eskainitakoa aipatu genuen aurreko astean. Donostian eta Gasteizen paratu dituzten beste biri erreparatuko diegu oraingoan. Donostiako Koldo Mitxelena Kulturuneko ganbara aretoan ikus daitekeen *Disidentziak oro, 1972-1982. Poetikak eta arte ekinbideak euskal trantsizio politikoan* erakusketan, 70eko hamarkadako talde, kolektibo eta aldizkari (Pott Banda, Txomin Barullo, *Euskadi Sioux*...) disidenteen lanei eskaini diete arreta eta garaiko protagonista batzuen begirada kritikoa (Alvaro Gurrea, Rafael Castellano, erakusketaren komisario Fernando Golvano...) jasoko duen liburua plazaratuko dute hil honetan. Artiumek 1973 eta 1985 urteko artelanak biltzen dituen *Bilduma bere testuinguruan* erakusketa zabaldu du, haustura garai haren erakusgarri. Badirudi atzera begira ari garela, bidea ondo urratu ote dugun hausnartzeko.

gintza eta abozko transmisioa hitzaldia eman zuen urriaren 26an eta Andoni Egañak, Xebastian Lizasok, Iñaki Muruak eta Anjelmari Peñagarikanok saioa eskaini zuten. Azaroaren 4an Jean Mixel Bedaxagarrek kantaldia eskainiko du; azaroaren 11n Estitxu Arozenak, Jexuxmari Irazuk, Jon Barberenak eta Etxabek bertso saioa, eta 17an Mikel Markezen kontzertua.

Carmelo Bernaolaren omenezko zikloa

SEI URTEZ Gasteizko Musika Garaikideko Ziklo izandakoa Carmelo Bernaola Nazioarteko Musika Jaialdia deituko da aurrerantzean. Aurten, gainera, emanaldi berezia egin dute Bernaola omentzeko: Bilboko Orkestra Sinfonikoak Otxandioko konpositorearen *Fanfarria-preludio* eskaini zuen, besteak beste. Azaroaren 4an Jesus Guridi Talde Instrumentala arituko da taula gainean eta 25an Casals laukotea. Hilaren 11n eta 18an konpositorearen gaineko mahai-inguruak izango dira.

Dantza joera berriak Bilbon

DANTZALDIA dantza garaikideko zikloa abian da Bilbon bosgarrenez. Dantzako nazioarteko joera berrienak Euskalduna Jauregira ekartzen dituen programa urriaren 24an hasi zen Londreseko Random Dance taldearen Wayne McGregor *Triple Bill* lanarekin. Azaroaren 14an Bruselasko Enclave taldeak *De farra* eskainiko du eta 21ean *Se enciende el alma* lana estreinatuko dute Adela eta Rafael Campallok. Aurtengo Dantzaldia abenduak 11 eta 12an amaituko da, Espainiako Dantza Konpainiak Nazionalaren *Multiplidad: Formas de silencio y vacío* obrarekin.

Irrati bidezko bertsolari txapelketa antolatu du

Gipuzkoako Segura irratiak. Plazarako aukera gutxi duten hamasei bertsolari gipuzkoar aukeratu dituzte antolatzaileek, guztiak Gipuzkoako Bertsolari Txapelketan arituak. Aizkorpe izeneko txapelketa, azaroaren 11tik abenduaren 2ra, ostegunero jokatu da 21:00etatik aurrera. Nabarmentzen diren lehen hiru bertsolariei plazan saio bana egitea eskainiko diete sari gisa.

Bilboko Udalaren kultura arloko asmoak

agertu berri ditu Jon Sánchez kultura zinegotziak. Udalaren kultura politikak bost lan ildo izango dituela jakinarazi du: nortasun propioan sakontzea, herritarren partaidetza eta sektore pribatuarekin lan-kidetzatzea, eskaria suspertzea eta hartzaileak ugaritzea; ekipamendu sarea sendotzea eta kultur sormena eta ekoizpena bultzatzea. Hainbat proiektu zehatz ere aipatu ditu Udalak: Campos antzokia berriz irekiko duela, Zinebi etxea irekiko duela izen bereko jaialdiari urte osoan jarraipena emateko eta Euskararen Erabilera Plana martxan jarriko duela, esaterako.

ArtFutura gurean ere. Duela

15 urte Bartzelonan jaioetako ArtFutura animazio digitalaren jaialdia zortzi hiritara iritsi da aurtengoan. Iruñean, dagoeneko, Civicanen ikusi ahal izan dira 3Dko animazioan, bideoklipetan edota net.art-ean egindako azken berritisunak. Gasteizko Artiumen azaroaren 28a arte ikusi ahal izango dira eta Donostian 12tik 14ra Edonostia.net zentroan eta Altzako kultur etxean. Euskal sortzaileen lanekin osatutako Donostia Animatuz atala atondu dute propio okasiorako.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Gau ertzeak

Luigi Anselmi

PAMIELA

70 orrialde
12,20 euro

Denboraren errekan goiti igeri

Luigi Anselmi bilbotarraren azkenengo poema bilduma dugu *Gau ertzeak*, heriotzaraino garamatzan denboraren iragan sahiestezi-na oinarri daukan liburu etsitsua. Urteak baino erresuma goibelagorik ba ote den galdezka agertzen zaigu olerkaria, etorkizun zalan-tzagarrion barna bidaiatuz eta esperantzarentzat zirrikitu gutxi atzemanetz, nahiz bakea eskuratu-ko den unea aurreikusi: "Guru-tzea eta urkamendiak oro/ suak, azkenik, kiskaliko dituen egu-nean". Bitoriano Gandiaga, Fer-nando Pessoa eta Andolin Eguz-kitza dauzka gogoan eta baita "elurra beltza da" esan ohi zion

amona ere, beste edonor bezala ordua iritsitakoan udabe-rrira arte irauterik izan ez zuen emakume hura. Liburu-aren azala eta irudiak J. E. Urrutia Capeaurenak dira. **I**

Sekula hil ez zen emakumea

Paduako hirian eta XVIII. mende amaieran kokatu ditu Joan Manuel Gisbertek gazteentzat idatzitako abentura eta misterio nobela honen gertaerak. Protagonista nagusia Napolitik etorritako ikasle behartsu bat da. Lo egiteko gelarik alokatzeko aukerarik izango ez duela uste duenean, antigualeko *palazzo* baten alboan bizi den andre batek bere etxera joateko gonbita egiten dio. Laster jakingo du orain erortzeko zorian dagoen *palazzo* horretan bizi izan zirenak duela hainbat gizaldi jaso zuten madarikazio mereziaren berri eta, bide batez, Paduako hiritar guz-tien oroimenean bizirik dagoen legenda. Honen arabera, bereak eta bost jasan behar izan zituen han sendi horren azkenengo alabak, halako batean desagertu zen Beatrice Balzanik, sekula hil ez zen emakumeak. **I**

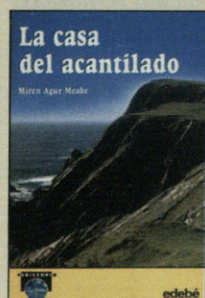

Ispilu veneziarra

Joan Manuel Gisbert

IBAIZABAL

140 orrialde
9,85 euro

La casa del acantilado

Miren Agur Meabe

EDEBÉ

130 orrialde
6,35 euro

Miren Agur Meaberen Itsaslabarreko etxea gaztelaniaz

Iazkoan Euskadi saria eskuratu zuen Miren Agur Meabek *Itsaslabarreko etxea* nobelarekin. Eta orain gaztelaniazko bertsoia ezagutu du hamasei urteko neskato baten maita-sun eta beldurrezko istorioa kontatzen duen narrazio honek. Bizitzan gehien maitatuko zuen mutila ezagutu baino lehentxeago, zoritxar guztiak ekarriko zizkion doi-nua entzun zuen neska horrek, aspaldian bertan behera utzitako etxe baten barrutik ateratzen zen harpa-soinua, hain zuzen. Euria ari zuen gogotik, eta etxe hartan babe-sa lortzeko asmotan gertaturatu zen gaztea, norbait zela-tan zeukan sentsazioak handik alde egitera behartu bazuen ere. Bere isileko kontuak gordetzen zituen koa-dernoa han galdu zuen, ordea. **I**

Iñaki Beobideri elkarrizketa

Jakin aldizkariaren azkenengo zenbakian Agurtzane Ortizek Manex Erdozaintzi-Etxarten pentsamenduaren eta literatura-ren iturrietan sakonduz eginda-ko ikerketaz gain, Patxi Sarriegik Iñaki Beobide kultur eragile eta sustatzaileari egindako elkarriz-keta eta *Egunen gurgpilean* saileko lanak aurkituko ditu irakurleak. Iñaki Beobideri egindako elka-rrizketak bere bizitzako urratsik aipagarrienak jasotzen ditu, hala nola Jarrai antzerki taldean izan-dako esperientzia, prentsan eta irratiari egindako kazetari lanak, disko eta liburu argitalpengin-tzan burututako ekimenak edota euskal telebistaren sorrerari egin zion ekarpena. Eta horiei erantsi behar zaie euskal kulturaren esparruan azken hamarkadetan izan diren aldaketa eta aurrerapenei buruz eskaintzen duen elkarrizketatuaren ikuspegia. **I**

Jakin

Batzuen artean

JAKIN

108 orrialde
9,10 euro

Lizarra

Batzen artean

IRUJO ETXEA ELKARTEA

54 orrialde

Irujo Etxea Elkartean iazko urtekaria

Irujo Etxea Elkartean plazaratutako 2003ko urtekariak Lizarra du ardatz. Hasteko, bere ingurune profesionalean eta eguneroko bizitzan hiri nafar honen irudia, kultura eta hizkuntza zabaltzen egin duen ahaleginagatik On Manuel Irujo saria jaso zuen Pedro Miguel Etxenikeri egindako omenaldia agertzen dute. Gero, Toño Rosek, Goyo Monrealek eta Emilio Majuelok iazko azaro kulturean egin zuten ekarpena azaltzen da. Urtekariaren bigarren atalean, berriz, foruen ikerketa, euskaren garapena eta Lizarraren toponimia eta ezkutua aztertzen dituzten hainbat historiagileren lanak datoz, eta azkenik On Manuel Irujo eta Lizarra Ikastolaren gaineke bi idazlan. ■

Euskara eta etorkinak Bat Soziolinguistika aldizkarian

Espainiatik kanpoko etorkinak eta euskararen normalizazioa Hego Euskal Herrian hartu dute aztergai nagusitzat Bat soziolinguistika aldizkariak beren azken zenbakian. Besteak beste, Eusko Jaurlaritzaren zein Nafarroako Gobernuaren ardurapean dauden lurraldeetan etorkin horiek euskaldun bihurtzeko orain arte egin diren ahaleginak, nolakoa den beren integrazioa eskoletan, eta hizkuntza eskoletan parte har dezaten abian jarri nahi den egitasmoa hizpide dituzten lanak daude bertan. ■

Bat

Batzen artean

SEI

143 orrialde

10 euro

MITXEL MURUA

“Guztiok daukagu istorio interesgarri bat kontatzeko”

Ipuinok burutzeko buruhausterik bai?

Jakina da ipuinak ez direla ideien gainean egiten, ipuinak istorioak kontatzen ditu, eta ideiak, pentsamenduak eta bestelako abstrakzioak istorio konkretuetan hezur-mamitu behar dira. Guk bagenuen ideia (adopzioa, batetik; harrera-familiatan hartutako umeak, bestetik); bagenituen pertsonaia nagusiak (Pirritx eta Porrotx pailazoak, hurrek aski ezagunak dituztenak); bagenuen tonua ere, umoretsua behar zuen izan, pailazoen haritik, baina guztiarekin ardatza falta zitzaigun: istorioa. Istorio on eta sinesgarri bat falta zitzaigun. Ezer okurritzen ez zitzaigun, eta batzuetan ez denez gauza batekin larregi itsutu behar, arrantzara joan ginen Getariara Pirritx, Porrotx eta hirurok (hirugarrena idazlea, noski).

Horrela sortu al zen *Pirritx eta Porrotx arrantzan*?

Hain zuzen ere. Hasi ziren, bada, Pirritx eta Porrotx arrantzan, ezinean. Aldamenean gizon zahar bat zegoen, oso trebea kainaberarekin. Porrotxek iskanbilak izan zituen hasieran harekin, arrantzale zaharraren txantxak ez zituelako ulertzen edo. Kontua da bat-batean, neska txiki bat agertu zela, Li, txinatarra jatorriz eta itxuraz, baina getariar peto-petoa. Gizon zaharraren biloba zen, gainera. Eta Lik bere historia kontatu zigun. Eta zer ikasi zenuten orduan?

Guztiok daukagu istorio interesgarri bat kontatzeko (sexu, jatorri, azalaren kolore, familiaren egitura eta bereizketak egiteko gizarreak dituen modu txoroen gainetik), eta jakina, istorio bat kontatzeko duena interesgarria da beti.

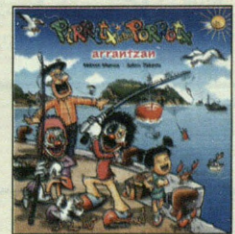

egileari galdezka

Bi ipuin familia harremanen dibertsitateaz

Mitxel Muruak sortu eta Julen Tokero marraztutako politikoki korrektoegi eta

literarioki inkorrektuegi ez diren bi ipuin kalerratu dituzte Katxiporretak eta Elkar argitaletxeak, familiaren egiturak gure gizartean izan dituen aldaketak islatuz. Izan ere, Gipuzkoako guraso bananduen elkartek, adopzioarako laguntza ematen duenak, harrerako familiak biltzen dituenak eta Euskal Herriko gay eta lesbien elkartek ohartu ziren eskoletan familiaren nortasuna jorrazteko garaian erabiltzen diren materialen edukiak birpasatu eta egokitu beharra zegoela. Gaur egun familia tradizionalen ondoan, odolezko harremanetan oinarritutako familia horien ondoan, gure inguruan era askotako familiak eta familia harremanak daudela azaldu nahi izan diete hurrei: adopzioan har-

Pirritx eta Porrotx arrantzan

Mitxel Murua, Julen Tokero

KATXIPORRETA, ELKAR

36 or./ 6,45 euro

tutako umeak edo harreman hartutako seme-alabak dituztenak, homosexualen seme-alabak eta gurasoak apartatuta dauzkaten haurrak haztu gabe. Horrela sortuak dira *Pirritx eta Porrotx arrantzan* adopzioaren gainean osatutako ipuina, eta *Pirritx eta Porrotx herriko postariak*, harreman hartutako haur bati buruzkoa. Ipuin bilduma honek jarraipena izango du. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Oihana	Harena	Igaroak	Arku	Ekintza gaitzes-garriak
	Hegazti harraparia	* IZENA	Bizkaieraz, sobera	Afrikako lakua	
	* DEITURA				
	Hiriko				
Belardia	Onenak				
Behinola	Hori bihurtu				
			... denez, dirudienez		Zoroak
			Erbioa		
Infin., lortu		Oxigenoa	Alderdi karlista		Bokala
Labore mota		Urrea	Norbait		Guztiak, denak
		Iridioa		Galdetzaile bat	
		Euskal sindikatua		Titanioa	
Zeuzkan			Jaurtiketa		
Denbora			Gironako autoetan		
		Zentzuzkoa			
		Potasioa			
Arerio				Bokala	Kontsonantea

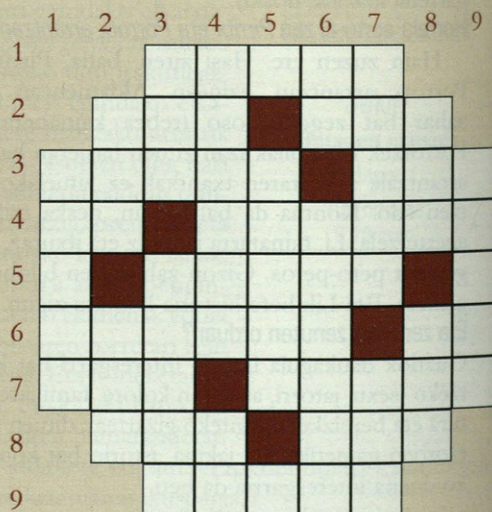
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Japoniako hiriburua. 2.- Txanpon, diru. Eskaintza, oparia. 3.- Kai, nasa. Eako. 4.- Erbioaren ikur kimikoa. Ahuntzaren arra. 5.- Kontsonantea. Saila, arloa. Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. 6.- Dirua gastatu. Herri hizkeran, eta. 7.- Sortu zintuena. Uretako. 8.- Bizkaieraz, ile. Partitiboaren atzizkia. 9.- Bizkor.

GOITIK BEHERA

1.- Zerga. 2.- Ez du entzuten, gor. Arrantza tresna. 3.- Etorri aditzaren erroa. Ahalmena. 4.- Taberna. Ukatzeko. 5.- Potasioaren ikur kimikoa. Ezeztatu. Kontsonantea. 6.- Jupiterren satelitea. Euri zuria. 7.- Musikaz erabat hornituriko antzerki lana. Nazioarteko garraioetan. 8.- Suitzako ibaia. Tik-..., erlojuaren hotsa. 9.- Detektagailu.

Hizki zopa

Aurki itzazu jaten diren hegaztien zortzi izen arrunt.

A	R	R	E	P	E	L	A	G
R	A	U	P	I	Z	U	S	B
R	D	E	O	G	U	O	R	I
A	U	A	P	S	I	O	A	R
L	R	R	O	E	M	S	E	I
I	O	A	H	O	R	T	I	G
O	I	L	A	G	O	R	R	A
I	K	E	U	A	N	U	A	R
D	P	Z	I	S	O	K	I	R
N	A	E	T	A	H	A	L	O
I	M	E	S	K	I	N	E	A

Kike Amonarrizen umorea

EJE EJE EJE

Eje, eje, ejel! Katarro kontua izango da, agian. Alegia, katarroarekin gidatzea ez dela batere komeni.

“Articulatuena”, garbi dago. Itzulpena egin duenak, XIX. mendeko hiztegia erabili du.

Eta ibigailuak? Ibaietan barrena ibiltzeko ibilgailu berriak ote? Horregatik harrapatu du katarroa gidariak, ibigailutik ibaira erori delako?

Bada, ez gaude oso seguru zer esan nahi duen kartelak, baina garbi dagoena da hori guztia debekatuta dagoela Burla...tan.

Soluzioak

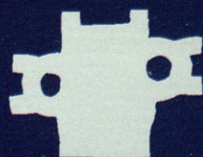
Hizki gurutzatuak
 Ezker eskutik: 1. Tokio, 2. Sot. Opa, 3. Portu, Far, 4. Et. Akerra, 5. T. Aiala, D, 6. Xaburu, 7a. Ama, Urrat, 8. Ule. Rik, 9. Azkar.
 Golek behean: 1. Pexa, 2. Sot. Amu, 3. Tor. Ahala, 4. Ostaru, Ez. 5. K. Uikau, K. 6. 10. Elurra, 7. Opera, TIR, 8. Aar. Tak, 9. Radar.

K	*	A	*	I	R	A	K	R	A	U	A	*
B	E	T	A	*	L	O	G	I	K	O	A	
O	R	I	T	*	E	N	*					
R	O	R	I	*	R	I	A	*				
E	*	A	K	*	E	O	*					
*		A	G	*	A	L	A	*				
K	*	A	N	*	E	R	O	*				
E	*	A	S	*	A	R	A	*				
A	*	T	Z	*	A	P	E	*				
U	*	P	*	B	*	B	*					

I	M	E	S	K	I	N	E	A
N	A	E	T	A	H	A	L	O
D	P	Z	I	S	O	K	I	R
I	K	E	U	A	N	U	A	R
O	I	L	A	G	O	R	R	A
I	O	A	H	O	R	T	I	G
L	R	O	E	M	S	E	I	
A	U	A	P	S	I	O	A	R
R	D	E	O	G	U	O	R	I
R	A	U	P	I	Z	U	S	B
A	R	R	E	P	E	L	A	G

Hizki zopa

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
AINHOA OIARTZABAL

Eskas-Arantza (Gipuzkoa)

Arbasoen hilobia
ehiztarien
gotorleku

Bizkarrez bizkar, pagadien artean eta paisaia ikusgarriak eskainiaz, bada Eskasetik abiatuz Arantzara iristen den bidezidorra. Antzina gure arbasoen hilobi gune, gaur egun ehiztarien gotorleku, askorentzat ohitura zaharra den ibilbidea proposatuko dugu aste honetan. Txangoa egiteko beharrezkoak ditugu mendizaleak eta hain mendizaleak ez direnak. Mendizaleak, gainez gain, Arantzaraino iritsiko dira. Hain mendizaleak ez direnak, kotxez joango dira besteak jasotzera bertan bazkaltzeko aitzakiarekin.

Arantzara bidean goiko argazkiko karobia, zein tamaina eta adin guztietako zuhaitzak ikusi ahal izango ditugu; asko, -eskuineko argazkia- onddoz josita-ko pagoak.

Eskaseraino iristeko, N-1etik Oiartzunera iritsi behar dugu lehenik. Artikutzara doan errepidea hartuko dugu hurrena Eskaseko guarda etxeraino eramango gaitue-na. Kotxea Eskasen utzi eta etxearen ezkeretik doan bidezidorrari helduko diogu. Konifero ale batzuk eta berehala pagoak. Pago zaharrak, ardagaiez hornituak, bertan jaio, hil eta deskonposatzen direnak, bizi izan diren artean lurrari eskatutako gai organikoak berriz ere lurrari bueltatuaz. Artikutzan, tamaina eta adin guztietako zuhaitzak ikusiko ditugu, eroritako adaxkak ez ditu inortxok jasotzen, garbiketa zerbitzua izaki mikroskopikoen esku dago nagusiki. Arroka berriz, grani-

tikoa, Aiako Harrien jarraipena eta ura nonahi, erreka txikietan.

Landaretza aldatuz joango da. Pagadia izango dugu tramu batzutan, mendi lepoetan, berriz, larreak, otadiak, txillardiak...

Pagoen erreleboa, pinu gorriek hartuko dute. Zati honetan, badirudi lurzoruak bizia hartzen duela, sustrai sendoez jantzitakoa. Konturazterako, lehenengo gaina zapalduko

dugu, Burnaiztegiko lepoa, 745 metrotakoa. Hemen hasten dira lehen harrespilak, garai bateko ehorzketaren lekuko. Bertatik baita ere, ikusiko ditugu, bide luzean bide lagun izango ditugun lehen ehiztari postuak. Ehizak Euskal Herrian garrantzi kultural handia du. Gipuzkoan 22.000 ehiztari lortu dute ehiza lizentzia 4.000 inguru postutarako. Masifikazio honek ehiztariak Nafarroara edo Espainiako hainbat erkidegoetara joatea eragin du. Garai honetan, pagausoak dira biktimarik nagusienak.

Burnaiztegitik Artikutzarantz

Lepo honetatik aurrera, Goizuetako lurak Lesakakoetatik bereizten dituen

Abiatu baino lehen...

SARTU

Eguraldiak eragina du zure bizitzan. Toki bakoitzeko eguraldiaren berri zehatza izatea oso mesedegarri izan liteke zuretzat. Gure herriko informazio meteorologiko guztia aurkitzeko

www.euskalmet.net

euskalmet
euskal meteorologia agentzia

aurrera doan herria

EUROPA INBULANITZA GOBIERNO VASCO

Pagauso pasea

Hainbat eta hainbat ehiztari postu ikusi ondoren, gaurkoan, protagonismoa pagausoari emango diogu. Europako usoetan sendoena. Ez dugu nahastu behar etxeko usoarekin, hauek, sendoagoak eta migratzaileak dira. Ehiztariekiko oso sentikorra, baina lasai bizi den tokietan, zuhaitzi eta basoetan, urte osoa abesten pasatzen duen hegatzia da.

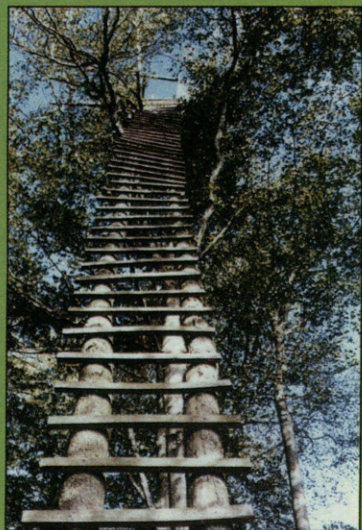
Migrazioa herrialde eskandinaviar eta baltikoetan hasten da. Hasiera batean, usoak talde txikitan biltzen hasten dira. Taldea handiagotzen doan heinean, hegoalderantz abiatzen dira. 200.000 eta 300.000 ale arteko taldetan, ia atsedetik hartu gabe, egunak eta egunak igarotzen dituzte hegana. Pagausoak

dira migrazioetan distantziarik luzeenak egiten dituztenak, eguneko 800 km egin ditzakete. Uso banda handienak bi edo hiru egunetan igarotzen dira, eguneko ia milioi bat ale paseaz. Helmuga, Frantzia eta Iberiar penintsulako hego mendebalde dute. Negua bertan igaro ondoren, otsaila bukaeran, beren jaioterrira itzultzen dira ugaltzera. Hau dela eta, usoak antzinatik mezuak igortzeko erabili izan dira. Lau-bost urtez bizi dira pagausoak, beraz, bide hau behin baino gehiagotan egin dezakete, senak aginduta bideratuaz.

Urrian, pagauso migrazioa ikusteko leku aparta da Euskal Herria. Hegoalderantzko bidaia horretan, Pirinioetako mendikate garaiak zeharkatu behar dituzte. Garaiera horietan, eguraldia ez da oso aproposa izaten. Pagausoek oztoporen bat topatzean, eguraldi txarra adibidez, kontrapasara pasatzen dira berehala. Honegatik, Pirinioak saihestuaz, Euskal Herriko mendi baxuagoetatik igarotzeko joera dute, ehiztarien irrikarako. Gure lurraldean, tradizio handia izan du betidanik uso paseko ehizak. Hori egiaztatzen duten dokumentu zaharrenak, 1800. urte ingurukoak dira.

Ehiztari askoren nahigaberako, duela 25 urte hasi ziren espezie hau aztertzen. Nahiz eta azken lau urteotan pagauso populazioak gora egin duen, informazio ugari edukitzeari esker, arauak jar daitezke espeziearen egoera okertzen denean.

Hala eta guztiz ere, esan beharra dago, ez dela gauza bera pagausoan pasean edo kontrapasean ehizatzea. Kontrapasean, iparraldera doan populazioaren tamaina askoz txikiagoa da, negu gogorra eta migrazioak eskatzen duen esfortzu izugarriak gainditu dituzte. Ale paregabeak, onenak datoz bueltan, hurrengo ugalketa aldia burutu behar duten aleak dira. Ehizak kalte handia egin dezake populazio honetan, zuzenean, jaioko diren txito kopuruan eragiten baitu. Nafarroak pagausoak kontrapasan ehizatzeke arauak ezarriak baditu ere, ez dira nahikoak, guztiz debekatu beharko litzateke.

hesiaren parean joango gara. Eskuin nahiz ezkerralde, joan gaitzake. Eskuinekoa erosoagoa da, beste aldeko lurretan baitaude ehiztarien postu eta txabolatxoak. Landaretza aldatuz joango da. Pagadia izango dugu tramu batzutan, mendi lepoetan berriz larreak, otardiak, txillardiak...

Gain batzuk pasa ostean, ezkeraldera Larrun mendia ikusiko dugu, eskuinaldera, Artikutzako urtegia, baso artean galdua. Nahiz ez ikusi, animalia basatiez betetako natur gunea da Artikutza.

Pagolletako lepoan, PR 10arekin topo egingo dugu. Arantza inguratzen duen ibilbidea da, Mendaur,

Mendieder, Ekaitza eta Izu gainak mugatzen dutena. Guk, zirku horren zatitxo bat besterik ez dugu egingo. Seinaleak, hiru norabide markatzen dizkigu, Eskas, Igantzi edo Izu-ra. Guk, hesiaren alde batera edo bestera, Izu aldera joko dugu. Dagoeneko, txarrantxak Goizueta eta Arantzako lurak banatzen dizkigu, Lesakako

lurak alde bátera utziaz. Pagolletan, harrespila eta trikuharriak ditugu bisitatu nahi izanez gero.

Arantzara, bide bi

Hurrengo seinalean, aurrera doazen bi norabide topatuko ditugu. Batak, hesiaren eskuin aldetik, Arantzara eramango gaitu zuzenean, ordube-

tean gutxi gorabehera. Besteak, hesiaren ezker aldekoak, Izu mendia inguratzen du. Guk bigarrena aukeratu dugu. Bi ordu eta erdi beharko ditugu Arantzara iristeko. Aldapatxo baten ostean, Izu edo Izkue izenez ezagutzen den mendiarren azpi aldean izango gara, Izurritziko mendi bizkarrean. Izu

behatoki aparta da Arantzako bailara eta Bidasoako mendiez gozatzeko. Izurritin, harrespil edo mairubaratzak berriz ere.

Bidean aurrera eginaz, ziklistak, baserritarrak eta berriz ere ehiztariak. Ezker aldera, konifero galantak ikus ditzakegu eta bide ertzean ametzak. Ollagarartako lepoan, antena eta guzti duen ehiztari "txabola" dotorearen ondotik igaroko gara. Eta eskuin aldera begiratzuz gero, zuhaitz adaxken artetik gure jomuga ikusiko dugu. Bertan, bidegurutzea. Ezkerretik jarraitzen du PR 10ak, eta marka hori-zuriak ikusiko ditugu harrietan. Beherantz, Arantzako Aientsa auzoan barnerratu arte. Belar metak, intxaurrendoa eta hormigoizko pista. Baserrietako hainbat elementu begi bistan. Harria mozteko zerra topatu dugu: harri jasotzaileentzat harriak, idi demarako harriak... Askas, enbor zatiak. Artesitu ez daitezten sartzen dira uretan: pagoa, zumarra, gaztaina... Karobi zuloa, bidearen ezker aldean eta txerriak eguzkia hartzen nahi adina ezkur jan ondoren. Marka hori-zuriei jarraituaz, zentral batera iritsiko gara. Handik aurrera galtzada erromatarrek Putzubeltzeko erreka zeharkatzeko igaroko dugun zubi dotoreraren eramango gaitu. Bideak herriaren erdigunera eramango gaitu. Hurrengo lana, bazkaltzeko ostalua bilatzea izango da. Kotxeak hartu eta buelta. Etixerako bidean, nahi izanez gero, San Juan Xar bisitatu genezake. Erreserba naturala izateaz gain, ur miragarriak dituen.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Ornitorrinkoaren genetika konplexua

ARRAUTZAK jartzen dituen ugaztuna da ornitorrinkoa. Ahate itxura du eta ugaztuna denez, esnearekin hazten dira kumeak, baina orain arte ez zuen aparteko interesik sortzen zientziaren alorrean. Hala ere, ikerlari australiar talde batek zientziako lehen mailara ekarri ditu ornitorrinkoak, hauek bost kromosoma-bikote dituztela aurkitu baitute eta ez baitugu ahaztu behar hegaztiekin edo ugaztunek bikote bakarra dutela.

Ugaztunen kasuan emeei XX kromosoma dituzte eta arrek XY. Hegaztien kasuan arrek ZZ eta emeei ZW. Australian eta Tasmanian bakarrik bizi diren ornitorrinko emeei XXXXXXXXXX eta arrek XYXYXYXYXY dute, Canberrako Unibersitateko Jenny Graves eta Frank Grützner ikerlarien iritziz, oso harrigarria da kromosoma kopuru honek disfuntzioerik ez sortzea. Gainera, katearen hasieran dauden lehen X kromosomak eta gizakiaren X eta Y kromosomak gene komunak dituzte. Aldiz, katearen amaieran dauden X kromosomen geneak eta hegaztien sexu-kromosomenak oso hurbil daude, beraz, hegazti eta ugaztunen arteko zubi izan zen izakirik inoiz existituko ote zen?

Ugaztunek eta hegaztiei kromosoma-bikote bat dute, eta ornitorrinkoek, berriz, bost.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Gripe-pandemia handi baten arriskua

IKERTZAILE eta nazioarteko erakunde sanitarioetako adituen galdera jada ez da ea munduan gripe-pandemia bat egongo den ala ez, noiz gertatuko den baizik. Mundu osoan zehar lanean diharduten biologoak etsi-etsita daude gripe-pandemia ikaragarri batek joko gaituela, eta berandu baino lehen, gainera.

Zer da pandemia bat? Jende guztia harrapatzen duen epidemia bat, *-panek* oro esan nahi du, dena, guztia; eta *demosek* jendea-. Joan zen mendean hiru pandemia bizi izan zituzten eta 1918-19 urteetan hedatu zen gripeak, adibidez, milioi bat pertsona baino gehiago hil zituen. Adituak seko beldurtuta daude, beraien ustez horrelako pandemia bat izango dugulako espero baino lehen. Okerrena ez da hori, "horrelako bati aurre egiteko ez gaudela prest" baizik. Hori ez dio edonork, Rotterdameko Erasmus Unibertsitatean Biologia Institutuko zuzendari den Albert Osterhaus dok-

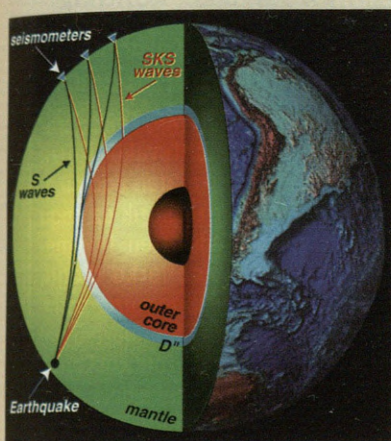

toreak baizik. Madrilen egin berri den Europako II. Biologia Kongresuan gripearen birusak, aldaera eta mutazio ugari eraginez ekar ditzakeen arriskuez ohartarazi gintuen. "Kontua da, munduan ez dagoela herrialde bat bakarrenez, gripearen hurrengo eraso masiboari aurre egiteko prest", dio Osterhaus. Birus erasotzailearen andui zehatzaren kontra eraginkorra izango den txertoa edukitzeko, eta behar adina dosi merkaturatzeko urtebete beharko litzateke, gutxienez. Estatu eta herrialdeen arteko koordinazioak kale egiten du, baita osasun-publiko politikak ere, gripearen birusak ez baita mugarik, ez geografikorik, ezta politikorik ere. Antibiralek huts egiten dute, ez baitira aski, ez kopuruz, ezta barietatez ere. Eta, azkenik, txertoek ere kale egiten dute, "konpainia farmazeutiko guztiak batera arituz ere, Suitzako lurraldearen premiak estaltzeko beste gaitasunik ez daukatelako", Osterhausen hitzetan. Kezkatzeko moduko iragarpenak, bai horixe!

GEOLOGIA

Lurraren barneko
dinamikotasuna

LURRAZALEKO geologian, bizia lasaia da, lurrikararen bat edo beste kenduta. Baina Lurraren barnean espero baino mugimendu askoz ere handiagoak topatzen ari dira. Mantoak eta burdinazko gune likidoak topo egiten duten eremuan, ikertzaileak substantzia eta forma exotiko ugari-
ren aztarnak topatzen ari dira.

Mantoak eta burdinazko gune likidoak topo egiten duten eremua, D" deritzona, uste zena baino konplexuagoa da.

Ikerlariek lurrikarek sortutako uhin sismikoak erabili dituzte D" eremua aztertzeko, hain zuzen ere Ipar Amerikan eta Hego Amerikan gertatutako lurrikarek sortutako uhinak erabiliz, Ertamerika eta Karibe azpiko D" eremua ahalik eta zehatzten aztertu dute. Uhinaren norabideak ez ziren itzarotakoak eta horiek izan ziren lurrazpiko "sorpresa" lehen aztarnak, hortxe ikusi baitzen erlatiboki txikia den eskala batean lurra izugarri zimurtzen dela, burdina likidoaren higiduragatik, ziurrenik. Hau dela eta, sismologoen ustez, D" eremuan izugarritzko kontraste eta zurrunbiloak izan daitezke eta dauden dentsitate-aldaketa handiak silikatozko harkaitzetik gune likidora azkar iragan daitekeenaren seinale izan daitezke.

Azkenik, gogoratu Lurraren erdigunearen tenperatura eguzkiarena adinakoa dela eta hozteko denbora luzea iragan beharko duela, beraz, ikerlariek oraindik aukera ugari izango dute gure Lurraren barneko erraiak ikusatzeko. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Zutikako loa

BI ARMONI bikain adinakoa, laukaina, bizi da gure hariztien azken udazkenetan. Udazkenaren bizitza beste era batera adi daiteke. Hilabetetako loaldirako prestaketak ezin izan txantxa; badute gozamenerako, ordea.

Amonetan amonak direnen memoria zokoren batean abandonatua zen sena bueltan datorkie haritzei. Fundamentalismoa. Andre eta jabe zirenekoa. Ugaltzearena. Urteak dira -noiztik ote?- geldirik egoten ez dakiten animalia xixtrin horien arteko uso eta gizakientzako adina ia besterik ekoitzi ezin zutela. Gure motozerra ez da kateatuko, baina usoa bai. Hotza aitzaki, elkarri enbarazu eginez denak batera, hegoaldera, beraneatzera doaz, itsusi! zortzi bat milioi! lagunaren hitzetan. Lehen gure hariztiak zituzten eskandinabiar turista hauek dohaineko ostatu. Afari-merienda, loa eta gosaria. Hiru bat dozena ezkur janagatik okitu eta paparra lehertzen ez zaien usotzarren emanak, emanak ez... desdetxak, inkisizioa zabaltzen zuen basoan. Basoko inperioaren nagusi ohiaren hurrengo belaunaldiak bermatuko dituzten ezkur gehienak ziri-netarako alajainena! Besterik ez zen entzuten haritzen terralpeko elkarriketetan: hau da hau mixeriak indarra hartzea! Hau gutxitxo eta usoen peskizan eskopeta alarde zoroa, beruna soina urratzen eta lurra kutsatzen. Baina eskopetakeriatan ibiltzen direnen poxaren bolbora busti egin da... Ameriketatik ekarri zenetik ia laurehun urtetako ikerketen ondoren, oporlekutara joateko energia iturri gisa antigualeko ezkurra baino artoa hobetsi dute usoen alderdi gehienek. Landetako goldeak, eta goldeak, eta goldetako arto sail amaigabeetan nahiko artale txukuna nago, nahi adina eta eskopeta ero bakan batzuk besterik ez. Hariztien gozamina, eta ezkurak eta ezkurak zabal-
tzera eman dira.

Bigarren gozamen bikaina bistakoa dute haritzek. Udaberrian aitatu nizun udako soineko elegantea jantzi aurretik azpikogona berri-berria nola soineratzen zuen pagoak, denen begietara harro. Haritzen barre-eztulen berri jakinagatik, bitsazale. Haritzak baino lehenxeago neguratzen dira, lotaratzen dira pagoak eta soinekoa erantsi eta modaz pasatako azpikogona zaharra berria bailitzan erakutsi behar basoko kabaretean. Haritzak algara mozkorrean, bere uniforme kolonial zatartua lotarako erantzten dutenerako kabareta itxia eta ia denak lo izango direla jakinaren gainean. Denak ez ordea...

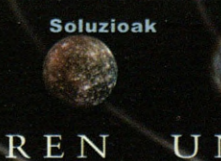
Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

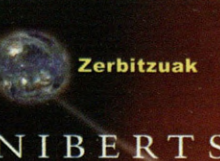
Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA
DAVID DE JORGE
sukaldean@free.fr

Behi matrailak ardo beltz saltsan

6 lagunentzako osagaiak

- 6 behi matraila, hezurra kenduta edo hezurrarekin, nahi bezala. Hezurra kenduz gero errazago sartuko zaizkigu kazolan
- 30 baratxuri ale, zuritu gabe
- Porru bat, pikatua
- Tipulin bat, pikatua
- Ardo beltza, litro erdia
- Oliba olio
- Ura
- Gatza
- 5 koilarakada oliba olio

OLIOA kazola batean isuri eta gorritzen ipiniko ditugu matrailak, gatz eman ondoan, alde guztietatik gorritu arte. Erne ibili olio zipriztinekin! Ongi txigortuak gelditu behar zaizkigu. Matrailak kazolatik atera, soberan dagoen koipea kendu eta erantsi egingo ditugu baratxuriak, porrua eta tipulina. Barazkiak erdi egosi direnean berriro sartuko ditugu matraila txigortuak, buelta batzuk eman eta ardo beltza erantsiko diegu ondoren. Utzi egingo dugu urritzen. Orduan isuriko dugu ur beroa, jakitik gora hiru behatz estali arte. Gatz pittin bat eman, kazola estali, eta utzi egingo dugu egosten, ezti-ezti, 2 bat orduraz. Urez estaliak egon behar dute jakiek, eta ur gehiago isuriko dugu lurrintzen ari dela ikusten badugu. Ongi

samurtu direnean, sutatik atera eta iragazi egingo dugu sortutako zuku guztia. Horren ostean, kazola garbi batean irakiten ipiniko dugu zukua, su ez-titan. Utziko ditugu epeltzen matrailak, eta hezurra baldin badute, kendu egingo diegu eskuarekin eta labana baten laguntzaz, ahaleginduko gara betiere matrailak hautsi ez daitezen, pieza osoak geratzeko. Horren ostean, labana batekin xerratu egingo ditugu matrailak, xerra loditan, behatz baten neurrikoak gutxi gorabehera. Zukua dugun kazolan ipiniko ditugu matraila xerrak ondoren, eta utzi egingo ditugu gelatina atera eta saltsa loditu dadin. Gatz puntua zuzenduko dugu gero. Patata purearekin edo, are hobeago, sagar purearekin aterako ditugu mahaira. ■

Oinarrizko kontuak

Izotza, ezkatat eta txingorra nola egin

EDARI ERREZETETAN, Daikiriarenean esate baterako, izotza behar da, ezkatatan edo pikatua, eta horrelakorik ez dugu izozkailuan edukitzen. Irudimenari eragin beharko diogu, beraz. Hagaxka zorrotzez hornituriko irabiagailu indartsu bat ez badaukagu, izotz koskorrik bilduko ditugu sukaldeko zatar batean eta mailu, arrabol edo beste objektu izugarriren batez zanpatuko ditugu ondoren koskor horiek. Nahi duzuen bezala, baina ez buruaz saiatu.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitapenaren edizioak laguntzaileak

kutxa

gizarte ekintza

LIZARRAKO EUSKARA

Berreskurapenaren abentura

Lizarrako Ikastolak antolatu du aurten Nafarroa Oinez. 700dik gora haur eta gazte ari dira eskola horretan, herri horrek aspaldi galdu zuen euskara ikasten. Ikasleok, zein gainerako herritarrek ezagutu ere egin ez duten hizkuntzaren historia txikia kontatu du Pello Etxaniz filologoak *Lizarrako euskara* izeneko liburuan. Galdutakoa eta azken urteotan ereindakoa izan ditu hizpide orriotan Etxanizek berak.

PELLO ETXANIZ

L. F. A. / ARGAZKI PRESS

LIBURU HONETAN euskararen historia laburra ageri da. Euskararen historia luzea da, liburuxka hau aldiz, ttipia. Asmoa zaila zen, mendeetako kontuak irakurketa arinean, ez aspertzeko moduan eskaintzea. Horixe du alde ona. Alde txarra, edozein historia kontatzean, laburra denean batik bat, hautatu beharra izaten da, eta honela zenbait datu eta kontu garrantzizko aipatu gabe gera daiteke.

Euskararen historia da gaia, bai.

Eta nahiz eta euskara herri honetako jatorrizko hizkuntza izan, harrigarria da ezjakintasuna, erdaldunek nahiz euskaldunek dutena; bizi izan dugun egoera politikoak ongi azaltzen duen arren, jasanezina eta onartezina da.

Zergatik horrelako ezjakintasuna? Egoera politikoa aipatu dut, eta jaso dugun hezkuntza mota ere aipa neza-keen. Bertzalde bada argitalpenik gai hau jorratzen duenik, baina behar-bada ez zaio iritsi jende askori eta zabal-tze lanean badago eginkizunik. Hutsune edo leize sakon horixe, pixka bat bada ere, betetzera dator liburu hau, euskaltzale orori bertako jatorrizko hizkuntzari buruz zenbait datu eskainiz.

Hizkuntza ezkutuan

Bai Erdi Aroan, bai hurrengo mendeetan euskara da herriaren hizkuntza. Horren froga hainbat dokumentu dugu. Ezkututzen saiatu ziren arren.

Nola baztertu jende guztia mintzoden hizkuntza? Lortzen zaila dirudi,

ezta? Baina hemen, Euskal Herrian, badugu frogarik lor daitekeela ziurtatzeko. Nola egiten da? Goitik behera eta zeharretara. Euskal Herrian gertatu zen. Hasteko erabilpen administratiboa debekatu zen. Hagitz ongi erran zuen Lizarrako Lakarra zenak, historiagile ezagunak: "...Euskal Herriaren Erdi Aroaren historia aztertzean behin eta berriro ohartzen gara mintzo ez zen hizkuntzan idazten duen herriaren iragana berreraikitzen ari garena eta bere hizkuntza dokumentuen artetik ihesi doakiola".

Administrazioan bezala elizak ere bere "rola" jokatu zuen, batzuetan batera bertze batzuetan bertzera. Garai hartan apez batendako parroikia gaur egun funtzionari lanpostua bezalakoa izanen zen. Lortu ahal izateko borroka handia izaten zen. Lanpostu haiek lortzeko prozesuetan sorturiko auzi ugari dago, aunitzetan euskara jakin beharrik ote zen izan ohi zen erabaki beharreko auzia. Horrelako auzi bat zela medio 1765. urtean Nafarroako herri euskaldunen

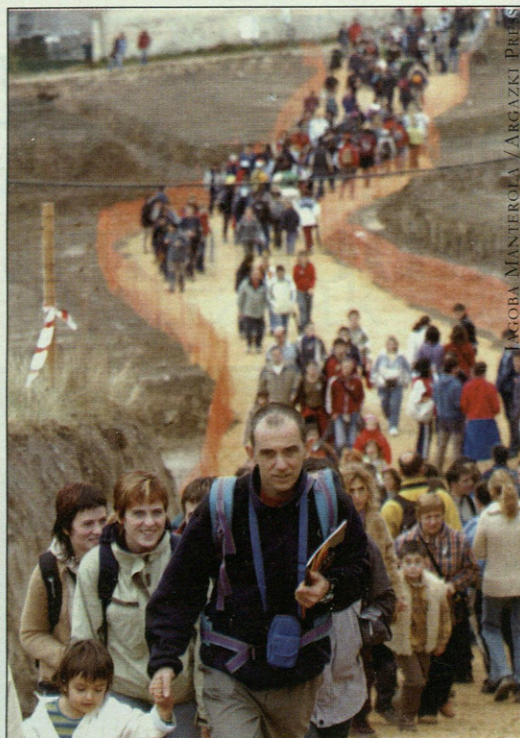
Lizarrako euskara liburuak bi bertsio ditu, bata euskaraz idatzia eta bestea gaztelaniaz. Pello Etxaniz egile azkoitiarra 1987tik Lizarrako Ikastolako irakaslea da.

errola osatu zuten, 183 ziren guztira zerrenda horretakoak. Har ezazue kontuan zerrenda horretan ez zituztela sartu Etxarri Aranatz edo Arbizu. Hortik neur ezazue zerrendaren fidagarritasuna.

Lizarran bertan ere bada antzeko datu garrantzizkorik. San Juan elizako dokumentu batean ageri denez, 1607an apez euskalduna eskatu zuten, herena euskal elebakarra zelako. Bertze bi herenak ere ez ziren urrun ibiliko. Ez gara gaur egun "euskaldun" hitzak duen erran nahiaz ari. Gaur egun ia euskaldun gehienak "erdaldun" ere bagarelako. Froga horiek bertze zerbaitek erakusten digute: "euskalduna" erraten zutelarik "euskaldun hutsa" erran nahi zutela, eta "gaztelaua" edo "erromantzeduna" erraten zutelarik "elebidun" ere erran nahi zutela. Ziur aski, aunitzetan, euskalduna eta gaztelaniaz zertxobait, pittin bat, ulertzen zuena.

Berreskurapenerako lehenbiziko saiakera Gerrate Zibila baino lehen izan zen. Ikastola ez, baizik eta "escuela vasca" izenez Foru Enparantzan hainbat haur bildu ziren euskaraz ikasten. Oso urte guti iraun zuen ikastola hark. Ikastola hartan ibili zirenen artetik oraindik ere bizi dira batzuk. Ez zuten hizketan ikasteko astirik izan, baina ia laurogei urte izanagatik oraindik ere gogoan dituzte zenbait hitz. Olazarán txistulariak prestaturiko abestiak baliatzen omen zituzten soinetan aritzeko. Gerrate Zibilak bertan behera utzi zuen saiamen hura. Hango haurrak eskola nazionala bidali zituzten. Haietako batek dioenez, "haurrak ez ezik, pupitreak ere eraman zituzten, nik neurea ongi ezagutzen bainuen. Eta jolasorduan, inor ez zegoelarik, neure pupitre zaharrera hurbiltzen nintzen, izan ere hain zen ederra, 'escuela vasca'n argizariz igurtzirik zaintzen baikenuen!". Bigarren saiakerak, berrogei urte igaro ondoren, arrakasta izan zuen, ordea. Lizarra Ikastolak 700 ikasle baino gehiago ditu gaur egun.

ROBA MANTEROLA / ARGAZKI PIRE

Euskararen aztarnak gaztelanian

Hitzak oinetakoak bezala, ibilian-ibilian, gastatu egiten dira, horregatik, ongi uler dadila, "berreskuratu" aditzak lehendik dagoena eta datorrena berririo eskura jartzea erran nahi duenez, segidan, bertze kontu batzuekin batera, zeharo desagertu ez zen euskararen aztarnak biltzen dira Lizarra aldeko gaztelaniazko hiztunen mihietan. Bai, halaxe da, euskara ez zen erabat desagertu eskualde honetan. Eta ez naiz ari abizenaz, toki izenez edo inolako "fosilez". Ez horixe. Hiztunen eguneroko jardunaz baizik.

Lizarrako San Juan elizako dokumentu batean ageri denez, 1607an apez euskalduna eskatu zuten, herena euskal elebakarra zelako. Bertze bi herenak ere ez ziren urrun ibiliko

Izan ere, oraindik ere hainbat euskarazko hitz entzun daiteke bertako gaztelanian txertaturik.

Batez ere zaharren ahotan. Honderak, aztarrenak geratu baitziren, adi ibiliz gero edonork harrapa ditzake hondar horiek. Bai, hitz bereziak dira, geure-geureak, bertakoak direla badakigu, betikoak. Entzun nagusiei,

Euskara errekuiperatzeko ahalegin bat baino gehiago egin dituzte Lizarran. Oraingo ikastola baino lehen, 36ko Gerra aurretik, "escuela vasca" izenekoan hainbat haur euskara ikasten hasi zen. Ikastolak gutxi iraun zuen eta haurrek ez zuten lortu euskara ikastea. Argazkian, urriko Nafarroa Oinez.

laster jasoko dituzue han eta hemen. "Zaborrica" bat begian, "sardea" belarra biltzeko, "sagundila" harrien artean, "abarrak" piperrak erretzeko... Badiren eta ezagutzen ditugun arren hitz gehienak nekazal girokoak dira. Gutxi erabil daitezke gizarte modernoan. Modernizazioak bizimodua erabat aldatu du. Eskolek, alfabetizazioak, goi mailako ikasketek eta komunikabideek hitz egiteko era aldatu dute. Batez ere, gazteen hizkera.

Erran dudan eran gertatzen ari da, hala ere badira batzuk, arrazoi ezberdinengatik, denon ahotan entzun daitezkeenak. Bi adibide:

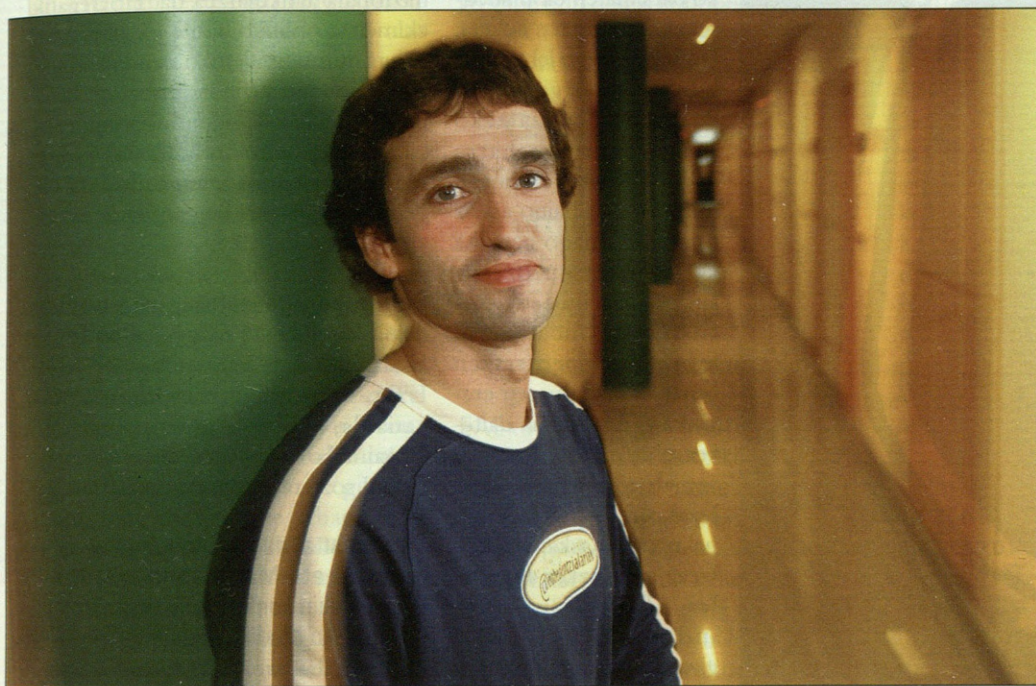
AUZOLANA: auzo, lan. Tradizio handikoa izateaz gain, oraindik ere, duen mezu positiboagatik edo, indarrean dago. Beharbada, horregatik trantsizio garaian alderdi baten izena izan zen.

ZIRIKIAR: zirikatu. Dirudienez, jendea atentzioa ematen dion hitza da, grazia duelako edo.

Azken adibide polit bat: zinburruska, zinburrusku. Zinbulua edo kolunpioa esan nahi du. Hitz hau ez da "sardea" bezalakoa, oraindik ere tresna hori gure haurrek erabiltzen dutelako. Oraindik hitz hori ezagutu eta erabili zuten batzuk bizirik direnean, Lizarra aldeko haur batzuek berririo erabiltzen dute. Ez da zaila berreskuratzea. Informazioa eta borondatea behar dira. Eta orain ez naiz hitz bati buruz ari, hizkuntza bati buruz baizik.

Bati behin entzun nion euskaldunak barraskiloak bezala huts-hutsetik sortu zirela. Barraskiloak ez dakit, baina euskaldunak eta euskara Lizarran ez dira arrotz. Ez da azken urteetako kontu hutsa. Ez horixe. Euskara bertakoa da. Lizarran@euskaraz.bai. ■

«Lehentasuna ezkerreko polo subiranista zibila artikulatzea da»

Xabier Sarasua

Aretxabaletan jaio zen 1969an, Maisutzako eta Heziketa Fisikoko irakasle izana. Gizarte mugimenduetan aritua, militarismoaren aurkako eta euskararen aldeko borrokan bereziki. Desobedientzialariak eta Autodeterminazioaren Biltzarrak (ABK) taldeetan lan egin du. Aralar alderdiko Zuzendaritzako kidea eta Gipuzkoako bozeramalea da egun. Aretxabaletako Udalean alkateordea da, halaber. Aralarren II. Biltzarraz, Ibarretxe Planaz eta udaletako hautetsi-kargu gabetuen auziari buruz aritu gara berarekin.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

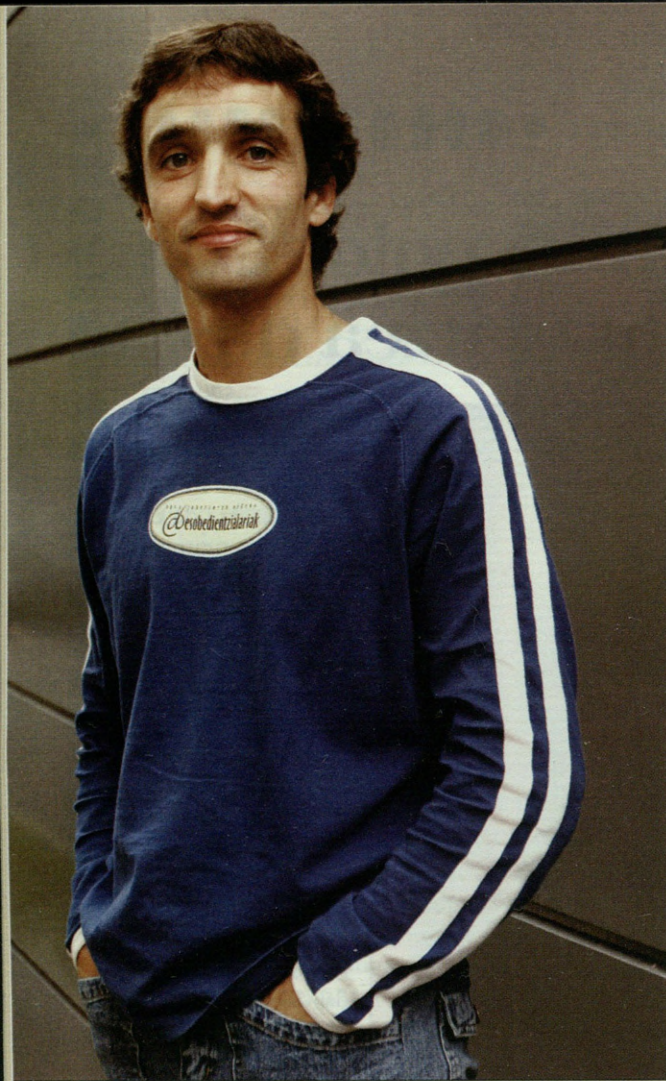
Aretxabaletako zinegotzia izaki, udal-txeetan kargu gabe geratu diren hautesien auzia izan dugu hizpide abiapuntuan Xabier Sarasuarekin: "Alderdi bat herri erakundeetatik at izatea deitoragarria da. Aralar koherentziaz jokatzeko saiatu da. Hasieratik arazoari aurre egin genion, hala ere, kargu gabetuek borondaterik ez izatea leporatu digute. Hori ez da egia: ez Leitza ez Zaldibian, ezta inon ere, eta herri plataformakoei badakite. Leitzako udalean izan ezik, arrazoiak arrazoi, Aralarrek ez du berea ez den kargurik hartu. Aretxabaletan, lehen udal batzarrean, plataformek Aralarrek erakutsitako borondatea onetsi zuten". Arazoa bideratzeko Aralarren jarreraz mintzatu zaigu jarraian: "Egoera konpontzeko erabaki gaitasuna, gestiorako ahalmena eta baliabideak artikulatu behar dira. Eta premisa horiek gauzatzea borondatearen arabera da. Guk ezin dugu Alderdien Legea baliogabetu eta estatuak kendu dizkien zinegotzi karguak eman, hori guztia lege kontua delako. Guk udal kontseiluaren bidea urratu nahi dugu, arazoa praktikan

gainditzeko. Proposamen irekia da eta aipatutako premisak gauzatzeko modukoa. Herri plataformek Hauteskunde Legearen 182.2 artikulua bideetik joan nahi dutela diote, baina ez dute horrela egiten, estatuak ez die eta bide hori urratzen utziko. Artikulua erabilgarria bada, erabili dezatela. Guk zazpi udaletxetan ez ditugu haiei dagozkien eserlekuak hartu, hala ere, haiek ere ezin izan dituzte hartu. Batasunak

berak dauka predikatzen duten bide hori aplikatzeko aukera eta ez du aplikatu. Zergatik ez dute egin eta proposatzen dutena egingarria dela demostratu? Joka dezatela horrela hauteskundeak errepikatu egin behar izan ziren Nafarroako herrietan. Nola eska diezagukete besteoi beraiek egiten ez dutena? Gu arazoa gainditzeko prest gaude, baina Batasunak ez du aurrez aurre esaten diguna gero praktikatzen. Kalean 'apartheid'aren erantzuleak egiten gaitu, baina Aralarren ekimenez eman zaie plataformei udal-letan esku-hartze zuzena".

Aralarrek II. Biltzarra burutuko du azaroaren bigarren asteburuan? Zein da zuen helburu behinena?

Ezkerreko polo subiranista zibil anitz eta zabala artikulatzea da gure lehentasuna. Hasteko eta behin, Euskal Herriak gatazkatik atera behar duelako eta ateratzeko ezker abertzalearen beharra duelako. Paradoxaz, ezker abertzalea zatituta eta ahulduta dago, eta, halaber, gizarte mugimenduak eta mugimendu sindikalaren sektore handienak ezkerrekoak eta abertzaleak

"Ezkerreko polo subiranista zibilaren alternatiba gauzatzen bada, EAJ estatuarekin konfrontazio demokratikoan sartzea behartuko dugu".

dira. Ezker abertzalearen ahalmena izugarria da, baina ahalmen hori ez da isaltzen hauteskundeetako emaitzetan. Gure helburu behinena, ezker abertzalea artikulatu dezaketen sentsibilitate horiek guztiak bildu eta arazoari erantzuteko modua bilatzea da.

Zer ekarri du Aralarrek ezkerreko polo subiranista zibilaren artikulatze lan horretan, Batasunatik zatitu zenetik?

Aralar inoiz ez da Batasuna izan. Batasunarekikoa, zatiketa baino hautu pertsonala izan zen. Batasunaren barruan ezker abertzalea ez zihuan bide onetik. Ezker abertzalea beste oinarrietan finkatu beharra ikusi genuen. Aralarrek bere bidea urratuz ondorio baikor asko ekarri du. Esate baterako, Batasuna prozesuan nagusitu zen Bateginez ildoak ez da gauzatu. Eta ez da gauzatu, besteak beste, Aralar sortu zelako eta Bateginez ildoak eraman ezina zelako. Aralarrek beste ildo bat jarri du mahai

gainean. Eta ez hori bakarrik. Gizartea jabetu da —orokorrean ezkerrekoa eta abertzalea izaki— ezker abertzalearen aukera bakarra ez dela borroka armatuari onarpen moduko bat ematen dion ildoa, batasunaren aukera, kasurako. Egun lehen helburua gatazka gainditzea da eta hori gauzatzeko beste aukeren beharra dago. Ezker abertzalean duela bi urte baino askoz onartuago dago gatazka konpontzeko prozesua lan politiko hutsetik etorriko dela. Une honetan inork ez du pentsatzen borroka armatuaren eraginez ezer negoziatu daitekeenik. Aitzitik, borroka armatua gelditzeak ekar lezakeen lorpen handiena, preso askapena lortzeaz gain, ezker abertzalea bateratzea eta independentziarako gizarte-mugimendua sendotzea litzateke.

Horiek horrela, zein dira ezkerreko polo subiranista zibila delako ekimena gauzatzeko eragozpenak eta aukerak?

Hasteko, ekimena beharrezko eta ezinbestekoa da, ez dago beste biderik. Eragozpen handienak gatazkaren beraren inertiak dira, inertzia hauen ondorioz orain arte ez dira beharrezkoak diren pausoak eman. Alabaina, ziklo politiko honen amaierara iristen ari gara. Herri honetako parte bati autonomia eman dion zikloa amaitzen ari da, eta halaber, ziklo honen amaierak borroka armatuaren zikloa bukatutzat jo behar du. Bi ekimen horien amaierak ezkerreko polo subiranista zibilaren aukera edota zikloa ekarriko ditu.

Nola bidera daiteke ziklo berria, ordea?

Ziklo berria abiatzeko estatuarekin negoziatu beharko da, eta horretarako subjektu politiko bezala egituratu nahi duen gehiengo soziala artikulatu behar dugu. Subjektu politiko horrek bere gain hartu behar du ea erabaki ahalmena bere egin nahi ote duen eta erabaki hori gauzatzeko prest dagoen.

Gehiengo sozial hori da estatuarekin negoziatzeko ahalmena izan dezakeen bakarra.

Zein da ziklo berria gauzatzeko oinarria?

Oinarria eraikuntza zibila, soziala eta nazionala artikulatzea da. Horregatik ekimenak politiko hutsa eta zibila izan behar du. Artikulatuko den ezkerreko polo subiranista zibila zenbat eta lehenago gauzatzeko lagunduko du negoziatzia estatuarekin bideratzen herri hau indartsuagoa izango delako, bai geure sozietateari begira, baita nazioartean ere.

Oinarri hori gauzatuta, uste duzu ez dela ETAren beste ziklo bat etorriko?

Hori uste dut, bai. Arazoa ez baita ETA. ETA arazoaren ondorioa eta zatia da, nahiz eta gero eta gehiago Espainiako Gobernuarentzat ez ezik, euskal sozietatearentzat arazo den.

EAJ prest al dago autonomiaren aldia gainditu eta Madrili aurre egiteko? Estatuarekin konfrontazio demokratikoan sartzeko moduan ikusten al duzu?

Hain zuzen ere, EAJ bide horretan joan dadin, beharrezkoa da ezkerreko polo subiranista zibila gauzatzeko, EAJren alternatiba izateko bokazioa izango duena. Ezkerrekoa eta abertzalea den gehiengo soziala badago, baina ez du guk nahi dugun beste eragiten politikan. Alternatiba hau gauzatzeko bada, EAJ estatuarekin konfrontazio demokratikoan sartzea behartuko dugu.

Ibarretxeren planak balio al du ziklo politikoaren amaiera ekartzeko?

Planak Euskal Herriak ziklo politiko honen amaiera eta ziklo berri baterako oinarriak behar dituela adierazten du, eta oinarrietako bat Euskal Herriaren subiranotasuna dela aitortu ere. Hori oso inportantea da eta aprobetxatu behar dugu.

Aralarretik planak gabeziak eta hutsuneak dituela esan duzue, hala ere?

Jakina, planak sinesgarritasun falta nabariak ditu. Batetik, EAJk ez du aliantzarik egin nahi estatuarekin konfrontazio demokratikoan sartu nahi dugun indar eta eragile politikoekin. Ez du prozesu honetan beharrezkoa den indar metaketarako lanik egin, ezta

borondaterik erakutsi ere. Bestetik, herri kontsultaren aukera orain egin beharrean gerora egingo dutela esan du Ibarretxek. Eta hori iruzurra da, lehen-dakariak agintaldi honetan egitea agindu baitzuen. Hori datozen hauteskundeak herri kontsultaren ordezkioa bihurtu nahi izatea da, beldurraren botoa bilatzea. Hori ez da zilegi eta salatu beharra dago. Halaber, hiru hutsune ere baditu, gutxienez. Bat: autodeterminazio eskubidea aipatzen du, baina independentziari ez dio aukera zehatzik ematen. Atxikimendu libreko estatusaren aukera aipatzen du, eta independentziaren aukerak zilegitasun berbera izan behar luke, herri honen gehiengoak horrela erabakiko balu. Bi: ezkerreko hankak huts egin dio planari. Hirukoak ez du ezkerreko eragileekin aliantzarik bilatu. Sindikatuaren gehiengo oso kritikoa da Ibarretxeren planarekin. Ezinbestekotzat jotzen diren hainbat esku-duntzari —enplegu eta gizarte asegurantza, kasu— ez die behar bezala heltzen. Hiru: kontsulta egiteko biolentziarik gabeko egoera batean egon behar dugula dio. Hori ez da nahikoa. Bakerako plan bat bideratu beharko luke, indar politiko guztiok gatazka gainditzeko konpromisoa har dezagun.

Piana horrela bideratu ezean, autonomiaren aukera berritu liteke. EAJ PSOerekin erdibideko akordio batera iristeko moduan ikusten al duzu?

Bai. Arrisku hori badago. Baina arrisku hori saihesteko bidea ezker subiranista zibila artikulatzea da. Zentzu horretan, datozen hauteskundeetan ezkerreko bide subiranista landu nahi duten indarrek legebiltzarrean ordezkartza lortzea ezinbestekoa da. Hala ere, gatazka gainditzeko abertzaleak bilduko dituen

baino bilgune zabalago bat beharko dugu. Autodeterminazioaren alde gauden guztiok oinarriak finkatu behar ditugu, eta ondoren PSOerekin negoziatu. Finean, PSOek badaki abertzaleok ezin dugula arazoa konpondu haiekin kontatu gabe, eta haiek ere badakite gu gabe ezin dutela konpondu. Halaber, EAJk eta PSOek badakite haiek bakarrik ezin dutela arazoa konpondu.

“Gatazka gainditzeko eta autodeterminazio bidea urratzeko elkarrizketa, su-etena eta distentsioa beharrezkoak direla badaki Batasunak”

EAEko hurrengo hauteskundeetan oostean, gobernuan sartzeko aukera izanez gero, sartuko al litzateke Aralar?

Ez zait burutik pasatzen ere Aralar EAEko gobernu batean sar daitekeenik. Aralarren nahia ezkerreko polo subiranista zibila artikulatzea da. Abertzale kontserbatzaileen alternatiba horrek joera horrekin jaio behar du. Herri honen eraikuntzan gobernu baten bidez jarduteko aukera geroago iritsiko zaio ezker abertzaleari. Egun, horrelako gobernu batean sartzeara akats handia litzateke.

Bestalde, Batasunak gatazka konpontzeko ekarpen berria iragarri du azaroaren 14rako. Zer espero duzue?

Ikusi egin beharko. Ea ez den hileroko proposamen historikoa. Azken aldian hainbat iragarpen egin dute eta gero ez dituzte sortutako espektatibak bete. Guri ez digu mesede handirik egin ira-

garpena gure Biltzarraren egun berean jarri izanak. Fundamentuzko ekarpenarekin baletoz, gaitzerdi!

Zure ustez nola jokatu behar luke Batasunak?

Gure ikuspegitik, Batasunak EHK hartu zuen bidea hartu behar luke. Eta hori ez da horren konplikatua. Batasunak borroka armatuaren zikloa amaitu beharra dagoela esan behar du. Batasunak erabaki subjektua herritarrak direla onartu behar du, eta ondoren berau gauzatzeko konpromisoa hartu. Ekimen politiko eta zibil hutsetatik bide egingo dugun ezker abertzalea artikulatu behar dugu. Bide horretatik joanez gero gatazka gainditzeko moduko parametrotan arituko gara eta Euskal Herriaren eraikuntza politiko eta soziala eraiki ahal izango dugu.

Batasunak hori esatea nahiko litzateke borroka armatua bertan behera gelditzeko? ETAk aintzakotzat hartuko luke?

ETAren eta presoen kolektiboaren barruan jende asko egoera oso zaillean dago. Gehienek aukera berri bat eskatzen dute. Aukera hori euskal herritarrek libreki erabaki behar dutela onartzea da, bai estatuarekiko bai erakunde armatuarekiko independentzia erabakitzea. Gatazka gainditzeko eta autodeterminazio bidea urratzeko elkarrizketa, su-etena eta distentsioa beharrezkoak direla badaki Batasunak. Lizarra-Garazi Akordio garaian antzeko hitzak erabili ziren, EHK konponbidea bide politiko hutsetik etorriko zela esan zuen publikoki. Gainera Batasunak ez du ETA gaitzetsi behar. ■

**harpidedun
egin zaitez**

**urte osoko harpidetza, hamabi ale
(bat hilabete bakoitzeko) BEZ barne,
28€atik bakarrik!!!
(Iparralden/Europen 65€)**

elizburu kalea 3 • 48230 elorrio
www.artezblai.com • artiez@artezblai.com
tel. 946 583 082 • fax. 946 231 886

**arte
eszenikoen
aldizkaria**

ARTEZ

**antzerkia
musika
dantza
audiobisualak
zirkoa
zabalgunea**

Bero-beroan

Filipe Bidarten askatasuna aztergai ostiralean

Frantziako espetxe zigorren bila-kaera jarraitzen duen Reimseko Auzitegiak hilaren 5ean aztertuko du Filipe Bidartek askatasuna ukatzen dion ebazpenari jarritako helegitearen aurrean zer egin. Bidartek ia hamazazpi urte daramatza preso eta dagoeneko behin-behineko askatasuna eskuratzeko eskubidea du; horretarako Frantziako espetxe sistematik eskatzen dituen oinarritzko baldintzak betetzen ditu, besteak beste, etxebizitza eta lanpostua izatea. Reimseko Auzitegiak berak, Bidartek egindako askatasun eskaera ukatu zionean, urte-betean berriz eskatzeko debekua jarri zion. Filipe Bidart eskatzeko plataforma zabala eratu da eta Bidart auzia ezagutarazteko lehen urratsak bideratu ditu jada.

Iñaki de Juana Chaosi ukatutako askatasuna

Iñaki de Juana Chaos euskal presoak urriaren 22an ateratu behar zuen kalera, espetxean 16 urte-tik gora egin eta espetxe zigor osoa bete ondoren. Madrilgo Espetxe Zaintzako Epaitegiak 1.300 erredentzio egun onartu dizkio espetxealdian zehar, baina Auzitegi Nazionaleko Espetxe Zaintzako Epaitegi Zentralak egun horiek denak errebisatu behar dituela jakinarazi du. Iñaki de Juana Chaos presoak, hainbat arrazoi medio, sarritan agertu da Espainiako komunikabideetan. Ikusten denez, badirudi Espainiako Gobernuak ez duela onartu nahi 30 urteko espetxe zigorra duten zenbait presori erredentzioak direla eta kalera ateratzea dago-kiela.

Aintzat hartu beharreko jarrera

ETAK joan den astean ezagutzera emandako komunikatuak ez du aparte-ko erreakziorik sortu klase politikoan eta, nagusiki, alderdi gehienek ez dute aintzat hartu bere zilegitasun politikoa eta desagertzea edo su-utena eskatu diote. Publikoan behintzat hori da agertu dena, bakoitza bere ohikoan. Beste kontu bat da pribatuan nola baloratzen diren ETArener agerpen eta proposamen hauek eragile politikoei pribatuan hitz egiten duen edonork baitaki ETari benetako protagonismo eta garrantzi politikoa ematen zaiola. ETaren doinua eta hizkuntza kontuan hartu dute askok, eta Batasunak azaroaren 14an egingo omen duen proposamen entzute-aren atarian datorrela ere ezin da oharkabea iragan. Mugimendu hauek guztiak Eusko Legebiltzarrean abenduan izango den eztabaida era-bakigarriaren atarian direla oharkabea pasatu ezin den bezala. ETAK era-kusten duen jarrera aintzat hartzekoa da, eta ondo esploratu beharko litzateke horrek egungo testuinguru politikoan zer esan nahi duen.

Zer da...

LIBOR eta MIBOR

Joan den astean, interes-tasa terminoa azaldu genuen eta iruzkinaren bukaera LIBOR eta MIBOR tasak aipatu genituen. Zer dira, ordea, LIBOR eta MIBOR tasak? LIBOR ingelesezko London Inter-Bank Offered Rate terminoaren sigla da. Banku batzuek beste batzuei ematen dizkieten kredituengatik Londresko banku arteko merkatuan egunez egun ordaintzen den batez besteko interes-tasa da. Tasa aldakorrek kreditu eta mailegu nazioartekoetan une bakoitzerako interes-kuota markatzeko oinarri bezala erabiltzen da, eta ia beti LIBOR tasatik

gorako frakzio bat gehitzen zaio. MIBOR ere ingelesezko sigla da, Madrid Inter-Bank Offered Rate terminoari dagokiona, eta LIBOR siglaren analogiaz hartu zuten izen hori Espainiako estatuko bankuen sektorean, Madrilgo banku arteko merkatuko diruaren batez besteko interes-tasa definitzeko. MIBOR tasak interes aldakorrek kredituak emateko erreferentzia gisa balio du, eta aldian-aldian zehazten dira interes horiek, ia beti hiru hilabetez behin, haren gaineko frakzio batekin.

Daniel Udalaiz

Euskarari buruzko azterketa ez zaio gustatu Nafarroako Gobernuari

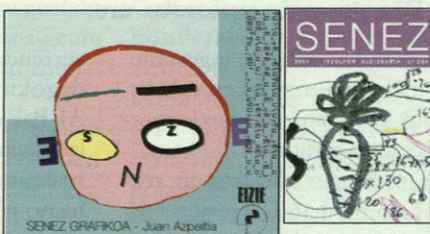
2003ko martxoan eta apirilean eskatu zion Nafarroako Gobernuak Demoscopia enpresari euskararen inguruko azterketa egiteko. 2.075 biztanlek erantzundako ikerketa erabilgarria dela esan du orain Cam-poy Hezkuntza kontseilariak, baina ondorio batzuk ez omen daude datu fidagarrietan oinarrituta. Nafarren %55ak euskara erabilgarria dela esan du galdeketa.

Jaurlaritzaren II. eta III. planez

ADMINISTRAZIOAREN Euskararen Erabilera Normalizatzeko II. eta III. planei buruz aritu zen joan den astean Miren Azkaratë, Eusko Jaurlaritzako Kultura sailburua. Bigarren plana oso handizalea izan zela nabarmendu zuen eta jarritako helburuak betetzea oso zaila zela. III. planerako (2003-2007) helburu apalagoak jarri dituzte. Talde parlamentarioek kezka agertu zuten lehen bi planek nahi besteko emaitzak lortu ez dituztelako.

Senez itzulpen aldizkariak 20 urte

MARTUTENEO Itzultzaile Eskolako itzultzaile talde batek sortu zuen *Senez* aldizkaria 1984. urtean, eta 20 urte ondoren, 27. alea argitaratu du Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen elkarteak. 20 urteak ospatzeko *Senez* grafikoa izeneko ale berezia atera dute.

Senez grafikoa ale berezia eta *Senez*-en 27. zenbakia.

Jardunaldi ibiltariak azaroan Topaguneak antolatuta

EUSKARA ELKARTEEN FEDERAZIOAK euskararen erabilera hartu du oinarritzat azaroan egingo dituen IV. jardunaldi ibiltarietarako. Lau dira jardunaldiak.

- “Hizkuntzaren erabilaren garrantziaz normalizazio prozesuan”. Azaroak 16, Bilbon. Hizlaria: Pablo Suberbiola (SEI elkarte).
- “Kultur aniztasuna, kultur artekotasuna”. Azaroak 18, Iruñean. Hizlaria: Agustín Unzueta.
- “Hizkuntza eskubideen garapena: giza harremanak eta erakundeak demokratizatu beharra”. Azaroak 25, Gasteizen. Hizlaria: Paula Kasares (hizkuntza teknikaria).
- “Mugimendu autogestionatua eta elkarlana”. Azaroak 30, Donostian. Hizlariak: Josemari Muxika, Koldo Tapia eta Teo Etxaburu.

Hizkuntza gutxituei buruzko web gunea sortu nahian

UOC-AK (Universitat Oberta de Catalunya) hainbat unibertsitate eta aholkularirekin batera, Europako hizkuntza gutxituen gaian aditu direnzentzat web gunea sortu nahian dabil. Adum (friulera “elkarrekin”) proiektuaren asmoa informazio andana biltzeaz gain, Europako adituen arteko elkarlana erraztea da.

BAHEA

Dagoeneko heldu da 2005eko aurrekontuez hitz egiteko urte sasoia, eta Jaurlaritzak ere aurkeztu ditu bere aurreikuspenak: 2005ean 7.117 milioi euroko aurrekontua izango da, 2004koa baino %6,8 gehiago. Dena den, berau aurrera ateratzea izango da zailtasun handiena, eta dagoeneko Eusko Jaurlaritzako hainbat sailetan berriz ere aurrekontu luzatuarekin jarraituko dela aurreikusia dago. Akordioetarako edo ezustekoetarako atek, dena den, beti dira zabalik, gogoratu besterik ez dago 2003ko aurrekontuak Jaime Mayor Orejaren atzerapen ospetsua medio atera zirela aurrera Eusko Legebiltzarrean.

AHT Gelditu! Elkarlana taldeak manifestazio deia egin du datorren azaroaren 6rako Donostian. Taldeak astean zehar konferentziak eta zenbait ekitaldi antolatuko ditu herri askotan eta Donostiako manifestazioa jendetsua izatea espero du. Manifestazioan trenbide berrien eraikuntza lanak ez hastea aldarrikatuko da, antolatzailen ustez une honetan horixe baita garrantzitsua, behin eraikuntza lanak hasita, proiektua geldiarazteko etsipena sortu daitekeelako gizarlean.

Gonzalez eta bere zaldunak Veraren aldeko erasoan

Bere abokatuak jarritako helegitea medio Rafael Veraren kartzelaratzea atzeratzen ari da, eta denbora horretan, Felipe Gonzalezek eta bere zaldunek ataka larrian jarri dute Jose Luis Rodriguez Zapateroren Gobernuak, honek erabaki beharko baitu Veraren lagunek egindako indultu eskaraz. Dagoeneko, PSOEko zuzendaritzak ihes egin dio eskaerari eta erabakia Gobernuarena dela esan du. Gonzalez eta bere zaldunak gogor jokatzeko ari dira eta epaileengana ere bideratu dute dagokion presio maila: magistratu eta epaile askok ere jaso du dirua ezkutuko diruetatik eta izenak ere jakin daitezkeela aditzera ematen ari dira.

Inork ikusi al du Nader pasatzen yankien lasterketan?

AEBetako presidentetarako kanpainan, Ralph Nader independenteak gauza garrantzizkoak aipatu ditu: enpresa erraldoiek gobernuaren gain duten eragina kontrolatu beharra, Iraketik erretiratzea, aseguru soziala unibertsalizatzea, ingurumena zaintzen konprometitzea... Noam Chomskyk berari eman dio botoa. Eta gu, ezta enteratu ere.

RALPH NADER-ek joan den ekainaren 29an honako idatzi hau kaleratu zuen Estatu Batuetako hainbat komunikabidetan: "I'm staying in the race". Euskaraz: "Lehiaketan segitzen dut". Nor, Ralph Nader? Bai, adiskidea, AEBetako lehendakartzara iristeko apustuan egon den hirugarren hautagaia.

Hollywoodeko beste produktu bat gehiago den hauteskunde kanpaina honetan telebistaz salgarri zen edozer erakutsi zaigu—komunikabide idatzizko gehienak ere joko berean sartu dira azkenean— dela gizarteko bixikiariak, hauteskunde sistemaren trikimailuak, bi hautagai nagusiei buruzko esamesak, inkestek orduz ordu irabazle nor ematen zuten... Eztabaida politikoz aldiz, ez gara enteratu ere egin.

"Hirugarren gizon" honek ordea, 60 dituen eta politika herritar-kontsumitzaileen defentsatik eraikitzen duen Ralph Nader-ek, eztabaida politikorako gogoia dauka.

Aipatu dugun "I'm staying in the race" idatzi horretan bere hautagaitza ez erretiratzeko motiboak argitzen zituen Naderrek. "Washington-DC korporazioek kontrolatzen duten lurraldea da. Kongresua, erregulazio agentziak, gobernuaren sailak, lehendakartza: korporazioek agintzen dute nazioan. Korporazioen eraginaren indarrak agintzen du bai gure barne eta bai gure kanpoko politiketan. Estatu Batuak gerrara eraman dituzte korporazioek, behar dituzten energia iturriak dauden herrialdeetan; eta AEBen sub-

ranotasuna ahuldu dute; eta ingurumena, lana eta kontsumitzaileen eskubiak azpitik jaten dituzten itun komertzialetara eramaten dituzte".

"Indar, pribilegio, aberastasun, teknologia eta inmunitatez betetako korporazio horiek, mundu osoan etekinik handienak lortu nahi eroan, hankapean harrapatu dituzte haien etekinak posible egiten dituzten milioika langileen aurrerapen, justizia eta aukera posibilitateak; eta orain langile horiek marjinatu egin dituzte, beren ordez beste herrialde batzuetakoak erabiliz". Europa zaharrean ere ez dira behar adina alditan irakurtzen horrelako analisi zorrotzak alderdien programetan.

Korporazioen esku dago gobernu

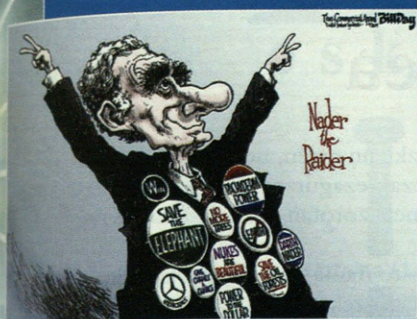
Enpresa globalen kontra aspaldi hasitako kanpainarekin lotzen da Naderren hauteskunde programa. "Korporazioetako gorengo eta erdi mailako exekutiboak gobernu erakundeetako goren eta erdi mailako agintari bihurtu dira, eta ondoren berriro itzultzen dira korporazioetara. Lehendik erregulazio arina dutenak bihurtu dira erregulatzailer, eta ondoren berriro lehengo postuetara". Demokrazia globalizatuaren argazki gordina.

Arazo arruntago batek ere garrantzia handia du Naderren kanpainan, osasun sistemaren bidegabekeriak. "Estatu Batuek munduko beste edozein herrialdek baino diru gehiago gastatzen dute osasuna zaintzen, baina Munduko Osasunaren Erakundearen

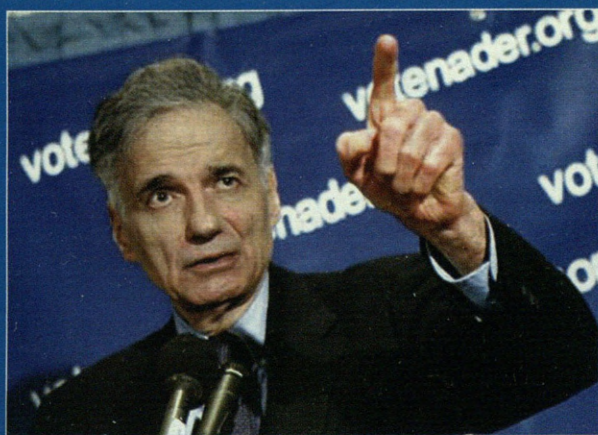
zerrendan osasungintzaren kalitateari dagokionez 37. gaude amerikarrak. AEBak dira osasun zainketa unibertsala eskaintzen ez duten herrialde industrializatu bakarra. 44,3 milioi amerikar baino gehiagok ez dute osasun asegurerik, eta beste hamarka milioi azpiaseguraturik daude. Urtero 18.000 pertsona hiltzen dira osasun zainketa ezagatik, National Academy of Science's Institute of Medicine-ren datuetan. Zergatik ez dio honi aurre egiten gobernuak? Osasun zainketa saltzen dutenek eta osasun asegurantza industriek politikoei donazioak egin dizkietelako hauen erabakiak kontrolatzeko. Botiken fakturazioak argitzen du korporazioek gobernuaren gainean daukaten eragina. Korporazioek 150 milioi dolar inbertitu dute gobernuaren inguruan 'lobby' lana egiten, eta ordainetan 400.000 milioi fakturatu dute botiken salmentan".

Eta zer pentsatzen du gerraz Naderrek? "Estatu Batuetako konplexu militar-industrialak segitzen du lanean iadanik ez dauden etsai batzuk bagenitu bezala, soviatarren garaian bezala. Defentsako aurrekontua da gobernu federalaren gastu operatiboaren erdia: milioi dolarreko misilak, hamarka milioi balio duten aireplano garestiak eta are karioagoak diren urpekari atomikoak. Nola hartzen dira erabakiok? Armagintza industriak aurrera egiten du bere plan eta ideiekin eta ondoren koordinatzen dira Kongresuan 'lobby' kanpainak egiteko. Gaur egun, korpo-

Ralph Nader –eskuinean– AEBetako hauteskunde-etan ez da oharkabeen pasatu. Bere mezuetakoa bat ezkerreko publizitatean ikus daiteke: Naderrek izan nahi du korporazioen eragina suntsituko duen detergentea. Erdiko karikaturan, bere kontrakoek diotena: Nader lapurrak azpitik elefanteari (Bush errepublikarrari) laguntzen dio.

razio globalak ari dira egiten plangintza estrategikoa gure politika, ekonomia, gastu militar, hezkuntza, ingurugiro, kultura eta baita gure herentzia genetikoaren gainean ere. Ez al da gu guztion erantzukizuna, geure etorkizuna geure erabaki prozesu demokratikoan antolatzeari?"

Ez da erreza Naderren proposamen horiek Europako alderdi klasikoaren arteko (ezkerra, eskuina, liberalismoa, sozialismoa, komunismoa, ekologismoa...) batekin lotzea. Egia da 1996an eta 2000n Alderdi Berdearen (Green Party) izenean lehiatu zela lehendakari-tzarako apustuan. Baina aurtengo hauteskundeetan berriro independente moduan auzatu da. Izan ere, bide berezia egin du Naderrek politikara iritsi aurretik.

Guraso libanotarren semea, Princeton eta Harvardeko unibertsitateetan graduatu zen abokatu. 29 urterekin 1958an Lan Ministeritzan hasi zen lanean eta freelance moduan idazten zuen *The Nation* eta *Christian Science Monitor* aldizkarietan.

1965ean sekulako fama lortu zuen *Unsafe at Any Speed* (Edozein abiadu-

ratan arriskutsua) liburuarekin: autoek –General Motorsekoek batez ere– beren fabrikazio akatsengatik dituzten arriskuak salatu zituen. General Motorsek bere izen ona hondatzeagatik detektibeak bidali zituen haren bizi osoa arakatzera, baina Naderrek auzitara eraman eta diru mordoa atera zion enpresa erraldoiari. Orduan antolatu zuen gobernuaren baitako ustelkeria atalez atal ikertzen zuen ikasle gazte taldea, "Nader's Raiders" izenez ezaguna. Hainbat dossier eskandalagarri publikatu zuten, eta lege aldatetarako eragin sistemaren aldetik.

1971n Public Citizen erakundea antolatu zuen, gai berdinen inguruan lan egiteko: edateko uraren kalitatea, informazio askatasuna, lan arriskuak, osasun administrazioa, ingurumenaren zainketa, kontsumo produktuen arriskuak... 100.000 kidetik gora ditu gaur egun Gobernu Kanpoko Erakunde horrek.

1990ean egin zuen politikarako jauzia. Espero izatekoa zen Alderdi Demokratara joko zuela, baina Naderrek esan zuenez, "alderdi hori hain

dago zorretan itota, ezen eta deus ez da aldatuko demokratek hauteskundeak irabazita". 1996an Berdeen zerrendan aurkeztu zen eta hautesleen %1 baino gutxiago lortu; 2000.ean berriro Berdeekin, kasik %3 lortu zuen, eta orduan polemika handi bat egon zen, batzuen ustez Naderrek kendutako botoak izan zirelako Al Gore demokratik lehendakari izateko falta izan zituenak. Oraingoan ere demokratek ahalegin handiak egin dituzte lehenik Nader aurkeztu ez zedin, gero bere zerrendak onartuak ez izateko. Askotan lortu dute gainera.

Azaroaren 2a pasata, AEBko hauteskunde-loterian irabazle nor atera den argitu denean, eztabaidatu beharreko ideiak eta proposamenak gertatu dira. Ralph Naderrenak kontuan hartzea merezi dute. "Politiko hitzak jatorriko esanahia hartu behar du berriz: herritarrak, ez korporazioen diru-biltzaileak". ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Txillardegi

Idazlea eta gizartea

Aztergai garrantzitsua idazten dugun guztiontzat. Eta idazleei eta liburuei buruz argitaratzen edo entzunarazten diren mahai-inguru eta plaza-aurreko elkarrizketetan, etengabe agertzen —eta agertuko— den eztabaida.

Artikulu honen titulua hautatzerakoan, zalantza izpi bat izan dut. Gain horretan ez ote nukeen "Literatura eta gizartea" idazpuru hobetsi behar. Ala, alderantziz, murritzago, "Nobelagilea eta gizartea". Euskal Herrian ere, beste leku guztietan bezala, nobelagintzari baitagokio, nik uste, ipuingintzarekin batera, idazleak gizartean eragiteko duen luma-tresna nagusia.

Eta nahiz poesiak, teatroak, saiakerak, eta abarrek, berena zalantzarik gabe izan dezaketen arren.

Hots, niri, filosofoa ez naizen honi, gauza nabarmena zait idazlea eta pertsona bereiztea; alegia, liburuaren egilea eta gizartean bizi den gizakia elkarrengandik desberdintzea, oso dela zaila. Ezinezkoa funtsean; are logikaren kontrakoa ere.

"Nobela egitura —esan ohi zuen Jean Paul Sartrek— autorearen metafisikara garamatza beti". Obrak, bestela esanda, idazlearen barne-muina salatzen du.

Arte obrak oro —eta luma-bidezkoak ere bai— bere autonomia du. Idazlearen eta bere izkribuen artean ez dago inolako homologia hertsirik. Noski.

Baina beste muturreraino joaterik ez dago. Edozein idazleri edozein izkribu dagokiokeela pentsatzea ez da bidezkoa.

1936ko euskal gudarien alde bere ahotsa ozenki altxa zuen Nobel Sari hark behin idatzi zuenez: "Bere buruarentzat bakarrik idazten omen duen idazlea, gezurrez mintzo da".

Solipsismo hori ez baita egiaz gertatzen. Amiel-en kasua —17.000 orrialdetako egunkari ezkutua— patologiaren lekukotzen arloan aztertuko litzateke gaur.

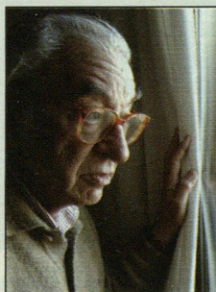
Hau dela-eta, idazleak, bere irakurlegoaren bitartez, konpromisoa hartzen du bere gizartearekiko. Areago maila gorena iristen duenean; orduan gizadi garaiki-dearekin eta gainerakoekin ere hartzen baitu. Barojaren eta Kafkaren eraginak, esate baterako, ez dira oraino ahitu.

Ezinbestean, beraz, gizarte erantzukizuna du idazleak.

Eta, etxera etorritik, bere erantzukizuna du euskal idazleak. Euskal idazlea ez baita estratosferan bizi.

Artista izatea ala ez, artista dohainei dagokie. Eta ez hautu ideologikoei. Askotan izan da —eta "errealismo sozialista"ren porrota dugu adibiderik ezagunena— idazlearen borondate onak eta helburu txalogarriak ez dutela segurtatzen arte obraren lorpena.

Eta hau ongi dakigu idazten dugunok. Kritikak

mingarri zaizkigun arren, norberaren mugak eta errakuntzak ezagutzeko guztiz beharrezkoa dugu, amets zorotan barrena abiatuko ez bagara.

Baina, beste maila batean, euskal idazle apolitikoak astintzeko garaia da. Eta zapalke-ta eta ukazio betean bizi garen herri honetan, areago.

James Joyce Dublindar idazle handia, bere herriarekiko jarreraren alde honetatik, nekez izan dakiguke eredu. Eta horrela

aldarrikatu behar dugu.

Gizarte konpromisoaren baldintza ez da aski, noski, idazle baten arte maila bermatzeko. Baina beharrezko baldintza bai bere herriekideekiko.

Une honetan premiazkoa iruditzen zait hau gogoraraztea.

Martin Ugalde miresgarria izan da —orain konturatu omen da Del Olmo jueza Martinen kontuak blokatzeko arrazoirik ez zegoela—. Euskal Herriarekiko maitasunak eraginda utzi zuen Martinek Venezuelako erdal etorkizun leuna. Eta, militantziaz, euskaraz idazteari ekin zion. Ez zen lotsatu bere barnea biluzten; eta bere herriaren zerbitzari umil jokatu zuen hil arte.

Zer literatur maila lortu duen Martinek? Besteek erantzun bezate. Ipuingintzaren alorrean bikaina, aho-batez diotenez. Nobelagintzaren eta kazetaritzarenean ere, ona.

Ez zitzaian lotsagarri iruditu abertzale agertzea, Martin; ezta heure herria eta heure herriko borrokalaria defenditzea ere. Ohore hiri, bihotzez!

Hots, egun bertsuetan zabaldu da gurean Mikel Albisuren atxiloketaren berria.

Mikel ere, beste belaun bateko lagun, beste pentsaera batean oratua; eta bion literatur ekarpenak inondik inora alderatu nahi ez ditudalarik, euskal idazle gisa agertu zen palazara.

Kazetari gisa aurrenik ARGIA-n zazpi urtez, eta euskal teatroaren inguruko izkribuetan —Imanol Muruak xeheki azaldu duenez—. Mikel ere ez zen bere hizkuntzaz eta bere herriaz lotsatu; eta bere gain hartuko zituen arriskuei ez ikusia eginez, konpromisoaren bidetik jo zuen.

Ez dakigu Mikelek luma berriro inoiz hartuko ote duen; eta arra-hartzen badu, zein literatur maila lortuko duen. Geroak erranen. Baina Martinen baldintza bete da. Joseba Sarrionaindia bere adiskideak bete duen bezala.

Beste euskal idazle askok ere bai. Jakina.

Denek ez, ordea.

Gai izkintsua, badakit. Liskar iturri beharbada.

Baina geure ideiak argiro azaltzeko ez bada, zertarako luma hartuko? ■

EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

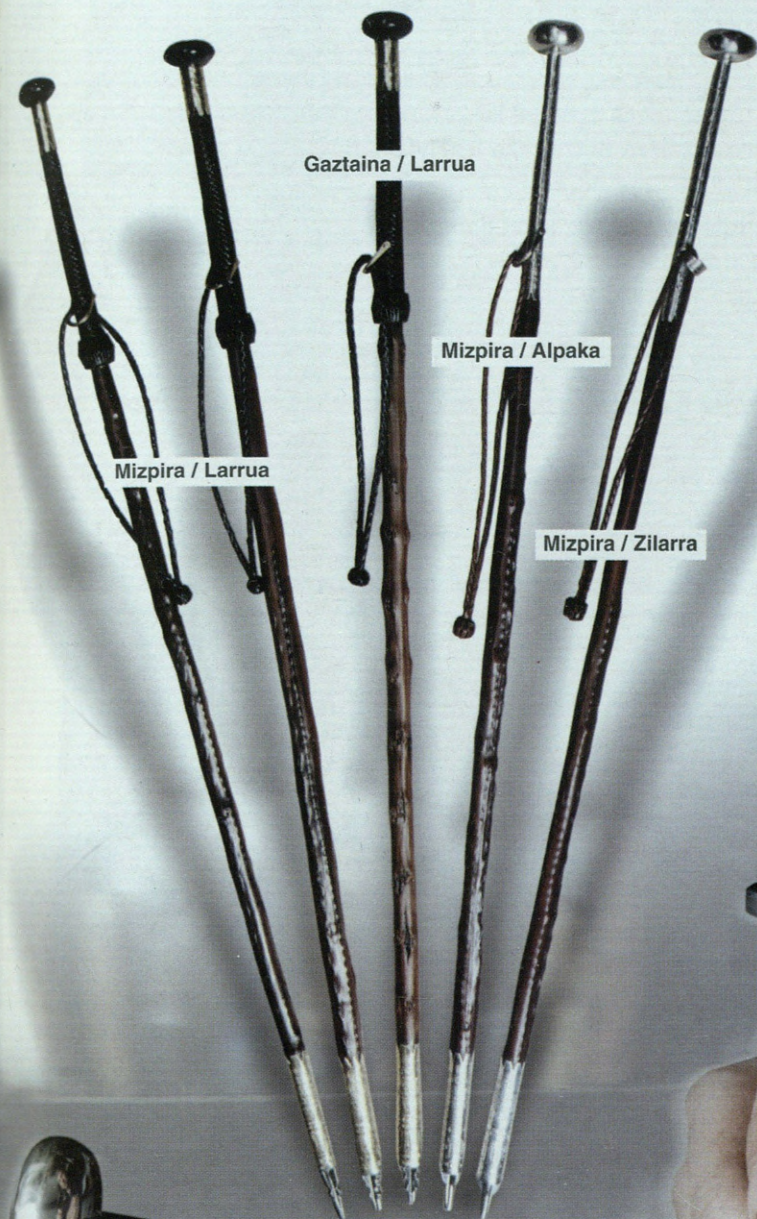
Gaztaina / Larrua

Mizpira / Alpaka

Mizpira / Larrua

Mizpira / Zilarra

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak

ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

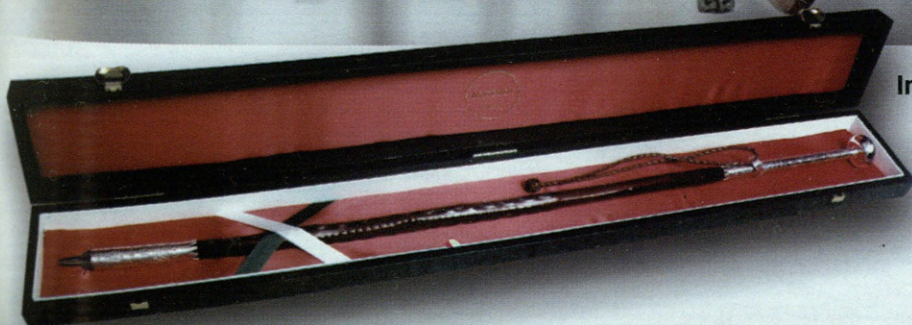
Industrialdea 15 • 142 P.K.

LASARTE-ORIA 2016

Telefona 943 37 15 4

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htm>

Telesforo Monzon

MENDEURRENA

HITZALDIK ETA EKITALDIK

Azaroan 16an

Noiz: Arratsaldeko 6etan

Non: Donibane Lohitzunen *Ducontenia* aretoan (Ducontenea etxea, B.B., 211. 64500 - DONIBANE LOHITZUN)

Moderatzailea eta aurkezlea: Pierre Ainziart (Euskaltzaleen Biltzarreko lehendakaria)

Partaideak:

Piarres Xarriton (Euskaltzaindikoa): Monzon, iparraldeko euskaltzaleon animatzaile

Daniel Landart (EKEko lehendakaria): Monzon, teatro gizona

Martxelin Arbelbide: Monzon, Heletako gazteekin

Pantxoa eta Peio: Monzonen olerkien kantari

Azaroan 17an

Noiz: 8etan

Non: DR. Camino *Liburutegian* (31 de Agosto kalea, 36)

Gaia: Telesforo Monzonen poesiagintza

Aurkezlea: Joxemari Urkia (RSBAP/EAE-ko zuzendaria)

Nork: Koldo Izagirre

Azaroan 18an

Noiz: 8etan

Non: Dr. Camino *Liburutegian* (31 de Agosto kalea, 36)

Gaia: Telesforo Monzonen artikulugintza

Aurkezlea: Gillermo Etxeberria

Nork: Xabier Mendiguren Elizegi

Azaroan 19an

Mahai Ingurua

Noiz: 7etan

Non: Bergaran Olaso Dorrean

Moderatzailea: Jose Luis Elkoro - Olaso Dorre Fundazioko arduraduna

Sarrera: *Bergarako musika taldea: Minueto de Monzon, 1. partea*

Partaideak:

Juan I. Uria: Oroimenak

Bergarako musika taldea: Monzonen abesti bat

P. Xarriton: Iparraldeko Monzonen hainbat zertzelada

Monzonen abesti bat, kitarrarekin lagunduz

Josemari Urkia: EGAN eta EAE-ren agurra

Bitoriano Gallastegi, alkatearen azken agurra

Bergarako musika taldea: Minueto de Monzon, 2. partea

ANTOLATZAILEAK

Euskalerrriaren Adiskideen Elkarte

Peña y Goñi, 5-2

20002 DONOSTIA

Tel. 943 28 55 77

Faxa: 943 27 25 74

rsbapgi@vodafone.es

Bergarako Udala

Udaletxea

BERGARA

943 77 91 01 00

EGAN, Literatur aldizkaria

Peña y Goñi, 5-2

20002 DONOSTIA

Tel. 943 28 5 77

Faxa: 943 27 25 74

egan@bascongada.e.telefonica.es

Olaso Dorrea - Kide Elkarte

Olaso Dorrea

BERGARA

Jose Luis Elkoro: 943 76 11 31/ 66 442 395

Euskaltzaleen Biltzarra

BAIONA

Pierre Ainziart

Tel. 0033/ 559 441 231

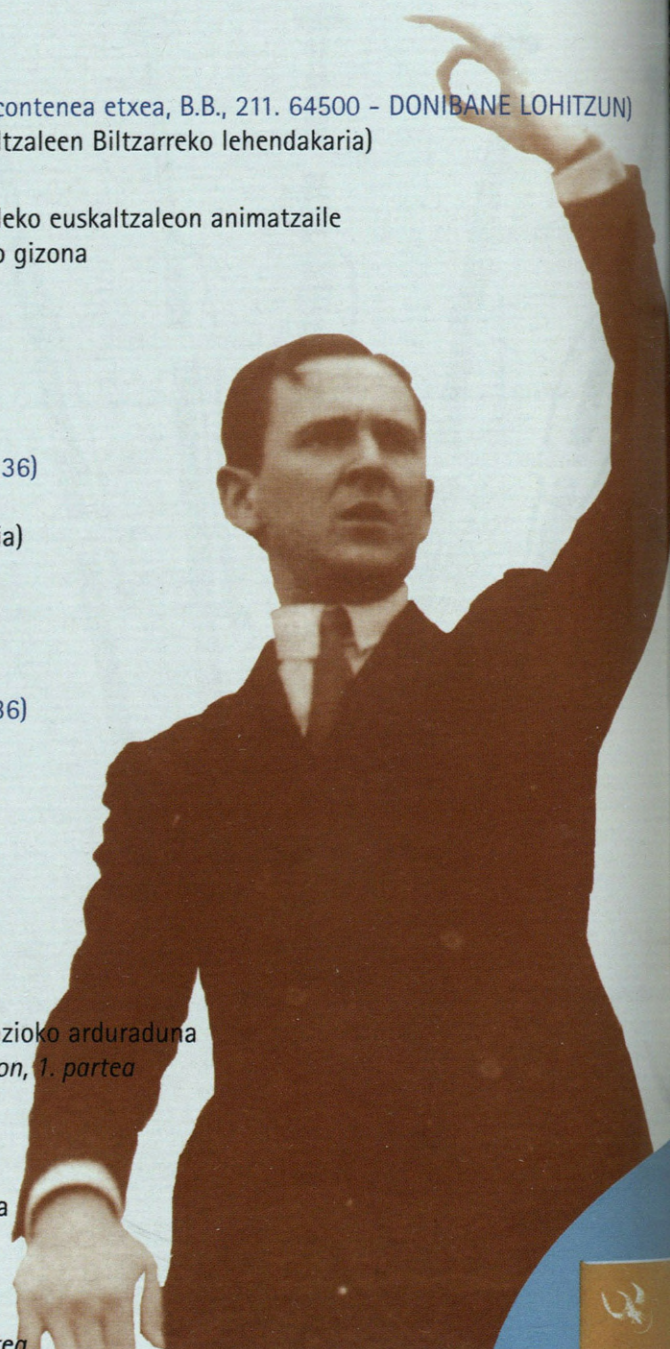
Residence Candele (lehendakaria)

64900 HIRIBURU

Daniel Landart

Tel.: 0033/ 559 932 525

UZTARITZE (Lapurdi)

EZAGUTU ezazu EGAN
literatur aldizkaria
ESKA ezazu ale bat
DOAN